

BESEDE IN DEJANJA

UVOŽENE ZNAMKE SO CENEJŠE...

Časniki so te dni poročali, da so na Reki zaprli neko osebo pod obtožbo, da je tihotapila jugoslovanske poštne znamke. Iz te vesti je videti, da so naše znamke tihotapili iz tujine v Jugoslavijo in jih dali posameznim trafikam 20 do 30 odstotkov ceneje, kot je njihova imenska vrednost. Toda pri tem ni nihče poskušal pojasniti, kako je to mogoče, da se komurkoli izplača — a povsem gotovo je, da se izplača — v tujini kupiti jugoslovanske znamke za devize in jih pri nas prodati za dinarje. Najmanj pa Skupnost jugoslovanskih PTT, ker bi morale priti na dan mračne strani njene politike emisij znamk, povezave s posameznimi trgovci v tujini, ki izločijo zanimive znamke, a druge prodajo pod ceno.

Ekonomika — 25. X. 1971

POGOJ

Namesto dvanajstih komisij zvezne skupščine za revizijo zveznih predpisov se bo odslej z usklajevanjem zvezne zakonodaje z ustavnimi dopolnili ukvarjalo razen zveznega izvršnega sveta le nekaj medrepubliških komitejev. Tako bomo prihranili nekaj milijonov, so te dni zapisali nekateri naši časniki, ki pa so to ugotovitev pozabili zaključiti z važnim pristavkom: če bodo namreč medrepubliški komiteji nadaljevali delo od tam, od koder so ga že opravile skupščinske komisije...

Delo — 28. X. 1971

RAZLIKE MED »URADNIM« ODKRIVANJEM IN OBČUTKOM JAVNOSTI

Če bi hoteli govoriti o korupciji na temelju uradnih statistik, potem ne bi imeli o čem govoriti. »Uradno«, podkupovanje in korupcija v naši družbi nista registrirana, vsaj ne kot splošen pojav. Razlike med »uradnim« odkrivanjem tega pojava in med občutkom javnosti, so torej očitne. Vendar tega ne bo tako težko pojasniti. Vemo, da sodi korupcija med tiste pojave, s katerimi se nobena družba ne želi enačiti. Vsaka družba si prizadeva pač po svoje obračunati s korupcijo.

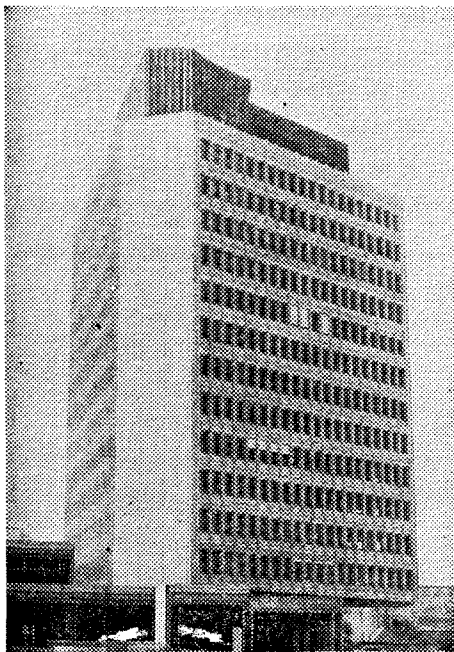
Komunist — 22. X. 1971

ČEZ MEJO PO DIPLOMO

Zadnje tri leta odhaja večje število Vojvodincev madžarske narodnosti študirat v sosedno Madžarsko. Po podatkih, ki jih ima na voljo poslaništvo SFRJ v Budimpešti, se je število študentov z jugoslovanskim potnim listom na fakultetah v Budimpešti, Segedinu, Pečuju in Debrecinu povečalo za 20 do 30 odstotkov... Glavni razlogi so: bližina, cenejši študij in možnost vpisa tujcev na vse fakultete.

Nedeljske novosti — 24. X. 1971

LJUBLJANSKA BANKA

PRAVI NASLOV
ZA DENARNE ZADEVE

TV-15 GLASILO ZZB NOV IN ZRVS SLOVENIJE

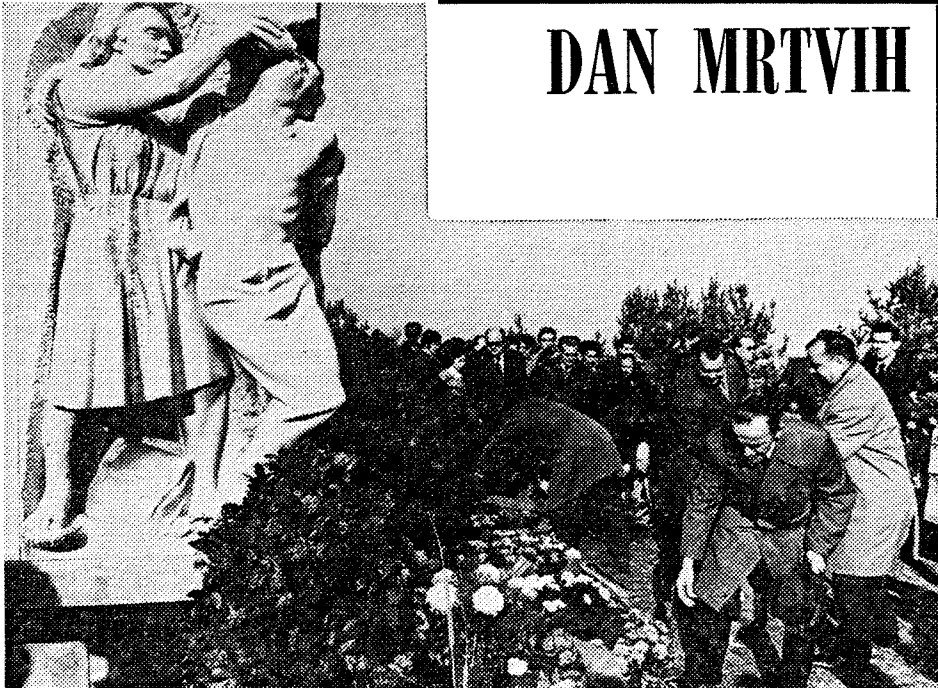
LETO IX. - št. 45

4. nov. 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja ga Zavod Borac v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. — Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUŠTERŠIČ — Tisk in klišaji ČGP »Delo«, Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportaži 80 par — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15« Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI, ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov in fotografij ne vračamo.

DAN MRTVIH

Spet smo praznovali dan mrtvih. Nešteto lučk je zagorelo in nešteto misli je poromalo k njim, ki jih ni več med nami, ki so prezgodaj legli v grob, ki so padli na bojiščih ali pomrli v taboriščih... Iz svečanega ozračja na komemoracijah je odsevala vroča želja, da se ne bi nikdar več ponovilo gorje, ki je terjalo življenja toliko naših ljudi. — Na sliki: prizor s komemoracije na Urhu.

PRIPRAVE NA PRIZNANJA OF 1972

Žirija za podelitev priznanj OF pri Republiški konferenci SZDL Slovenije je na zadnji seji obravnavala problematiko podeljevanja priznanj l. 1972, določila kriterije za podeljevanje in izoblikovala javni razpis.

Kriteriji so naslednji:

— Priznanja OF naj se podeli predvsem tistim aktivistom SZDL, ki so pri nesebičnem delovanju v raznih družbenopolitičnih organizacijah dosegli vidne uspehe.

— Žirija se bo posebej zavzemala za pravično oceno predlogov, ki se nanašajo na ženske in mlade aktiviste.

— Vztrajala bo, da se podeli priznanja tistim nekdanjim aktivistom, ki so tudi še danes aktivni soustvarjalci sodobnih družbenih in političnih gibanj v naši družbi.

— V večjem obsegu se bo zavzemala za podelitev priznanj institucijam, ki so zrasle in uspešno delujejo v povojnem obdobju.

— Tudi v letu 1972 si bo žirija prizadevala za usklajitev predlogov po teritorialni delitvi Slovenije.

Na tej seji so tudi sklenili, da bodo za prihodnje leto razpisali 20 zlatih priznanj OF, ki jih bodo podelili ob obletnici ustanovitve OF — 27. aprila 1972.

Predloge za ta priznanja lahko posredujejo organi, organizacije in posamezniki do 15. januarja 1972. B. B.

ČE DOLGO VRE PREKIPI...

»Voda, ki v loncu dalj časa vre, tudi prekipi«. S prenesenim pomenom tega pregovora se v življenju srečujemo večkrat. To smo lahko ugotovili tudi na seji predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, ki je bila 19. oktobra (o njej smo faktografsko že poročali). Na njej so obravnavali odnose vojaških vojni invalidov do družbe, oziroma obratno odnose družbe do vojaških vojni invalidov. Kar 12 članov predsedstva je govorilo o teh perečih zadevah. Pri tem je prišlo do izraza predvsem stališče, da so trenutno problemi vojaških vojni invalidov in tudi problemi drugih udeležencev NOB pereči, zato jih je treba urejati danes in ne jutri.

Ne gre prezreti, da o vsem tem že dolgo govorijo in brez uspeha opozarjajo na pomanjkljivosti v združenjih in komisijah vojaških vojni invalidov. Sedaj ko so člani predsedstva obravnavali izčrpano poročilo o vseh pomanjkljivostih invalidske zakonodaje in o brezuspešni borbi za povsem brezplačno zdravstveno varstvo, ki so ga vojaški vojni invalidi že imeli, je v razpravi o tej problematiki prekipelo.

Mnogo pikrih in tudi ostrih besed je bilo izgovorjenih. Navajamo jih samo nekaj in menimo, da takim ugotovitvam niso potrebni posebni komentarji, saj že te besede same dovolj jasno izpričujejo, kako sodijo člani predsedstva republiškega odbora ZZB NOV Slovenije o invalidski problematiki.

● Čez 15 let nas večine udeležencev NOV ne bo več, saj vsak dan ugotavljamo, kako umirajo naši člani, zato se nam zdi, da danes ne moremo biti več sentimentalni do proračunskih težav, s katerimi se vsako leto srečujejo republiške vlade in tudi zvezna vlada.

● Neurejeni materialni položaj vojaških vojni invalidov povzroča na terenu politične probleme. Odklonilno stališče do predlogov za urejanje odprtih vprašanj vojaških vojni invalidov imajo predvsem posamezniki in razni organi.

● Situacija je takšna, da omogoča tistim, ki jim je skrb za udeležence NOB tu-

ja, da na razne načine in iz raznih interesov preprečujejo urejanje materialnega položaja vojaških vojni invalidov.

● Zdravljenju vojaških vojni invalidov je treba posvetiti posebno pozornost. Uvesti je treba način diferenciranega zdravstvenega varstva, ki ga poznajo povsod in ki je tudi prvi pogoj racionalnega trošenja namenskih sredstev. Energično je treba zahtevati tisto, kar so invalidi že imeli.

● Pretresljivo je, da še danes to razpravljamo, sram me je tudi za tiste, ki so za to pristojni. Če smo lahko lani porabili 2 milijardi za potne stroške in nekaj deset milijonov za reprezentanco, potem ureditev invalidskih problemov ne bi smela biti problem.

● Nevzdržno je, da so materialni problemi vojaških vojni invalidov neurejeni toliko let po končani vojni. Vse to je večidel rezultat birokratskega reševanja, v nobenem primeru pa ne gre za politično premišljen akt.

● V zvezi z revizijo pokojninskega in invalidskega zavarovanja je treba zahtevati, da skupščina SRS s posebnim sklepom uveljavi za vojaške vojne invalide pravico do popolnega in brezplačnega zdravstvenega varstva.

● Neurejeni materialni problemi vojaških vojni invalidov in borcev NOV slabo vplivajo tudi na vzgojo mladih ljudi pri pravih na splošni ljudski odpor.

● Izdatki za urejanje materialnih zadev vojaških vojni invalidov ne morejo biti razlog, da bi katerakoli vlada lahko nastopila z argumentom, da je višina izdatkov tista, ki preprečuje ureditev materialnih problemov vojaških vojni invalidov.

Vse te in še mnoge druge besede, izrečene na tej seji, so spričo stanja pri urejanju invalidske problematike upravičene in umestne. Presojajo naj jih predvsem tisti, ki so jim namenjene.

V. M.

Iz vsebine:

Slon v stekleni palači, lev v šesterovpregi (2. stran)

Zvišanje osebnih invalidnin (3. stran)

Odločna stališča komisije za vprašanja borcev NOV (3. stran)

S Pohorja na Moravsko (6. stran)

Praznovanje rojstnega dne po vojaško (9. stran)

Partizansko šolstvo na Slovenskem (14. stran)

DOGODKI TEDNA

● Vrhovni poveljnik oboroženih sil SFRJ maršal Josip Broz Tito je s posebnim ukazom dal priznanje udeležencem manevrov »Svoboda 71«. »Manevri Svoboda 71« so bili svojevrsten pregled naše sposobnosti in pripravljenosti, da na podlagi zasnove splošne ljudske obrambe branimo in ubranimo suverenost in nedotakljivost samoupravne socialistične Jugoslavije,« je rečeno med drugim v priznanju, ki ga je dal vrhovni poveljnik maršal Tito. Manevri so pokazali visoko stopnjo borbene pripravljenosti in sposobnosti vojaškega in starešinskega kadra, poveljstva in štabov enot, oboroženih sil in družbenopolitičnih skupnosti.

● Na seji predsedstva SFRJ, ki jo je vodil podpredsednik Krste Crvenkovski, so govorili o razvoju dvostranskih stikov z ZDA, Kanado in Veliko Britanijo v zvezi z obiskom predsednika Tita v teh državah. Predsedstvo je ugotovilo — sporoča sekretariat ZIS za

Prijateljsko srečanje: Tito in Nixon

Informacije — da so možnosti za nadaljnji razvoj stikov ugodne, in je prepričano, da bo obisk predsednika Tita k temu še bolj pripomogel. Predsedstvo sodi, da so tudi pogovori o mednarodnih vprašanjih, ki jih je predsednik Tito imel s šefi držav in vlad med temi obiski, izredno pomembni.

● Vršilec dolžnosti kitajskega zunanjega ministristva Či Peng Fei je izjavil, da LR Kitajska razmišlja o tem, kdaj bo poslala svojo delegacijo v OZN. To izjavo je dal po tem, ko je generalna skupščina sprejela resolucijo, ki potrjuje pravice LR Kitajske do članstva v OZN in odvzema to pravico Tajvanu. Či Peng Fei se je zahvalil prijateljskim državam, ki so glasovale za resolucijo o sprejemu LR Kitajske v OZN.

● Čangkajšek, predsednik Tajvana, je obtožil OZN, da se je »sramotno uklonila pred silami zla«. V političnih krogih domnevajo, da bodo najbrž predstavništvo Tajvana po izključitvi iz svetovne organizacije zaprili.

● Predsedstvo stalne konference jugoslovanskih mest je na zahtevo velikega števila mest sklenilo, da bo najemninu za stanovanja treba takoj »odmrzniti« in uskladiti s stvarnimi cenami. Podprlo pa je tudi predlog, da bi za iste kategorije prebivalstva, katerih življenjske razmere bi se zaradi podražitev poslabšale, uvedli subvencije.

● Profesor Jacques Piccard, svetovalec konference Združenih narodov, ki je posvečena vprašanjem človekovega okolja, je opozoril, da bi življenje v vseh svetovnih oceanih lahko zamrlo v prihodnjem četrstoletju, če bi se s tako hitrostjo nadaljevalo onesnaženje voda. »Prvo bo umrlo« Baltičsko morje, zatem pa prišlo na Vrsto Jadransko, nato pa še ostanek Sredozemskega morja,« je izjavil ta znani švicarski oceanograf.

● ZDA so Izraelu in Egiptu predlagale, naj bi se o obnovitvi plovbe po Sueskem prekopu pogajali v OZN pod pokroviteljstvom pomočnika državnega sekretarja za zunanje zadeve ZDA Sisco. Po ameriških diplomatskih virih predlog Williama Rogersa o delni rešitvi »Izraela ne obvezuje, temveč je samo podlaga za pogajanja,« je dejal predstavnik izraelske vlade.

● Egiptovski vojni minister general Mohamed Sadek je izjavil, da je vojna z Izraelom bliže, kot si je mogoče misliti. Govoril je pripadnikom egiptovskega letalstva in še poudaril, da je »Izrael izrazil potrpljenje Egipta. Sovražnik želi uveljaviti status quo, vendar bomo sami s silo osvobodili svoje ozemlje«. Egiptovski minister je tudi izja-

vil, da ga ne skrbijo povečane ameriške dobave orožja v Izrael, ker je Sovjetska zveza pripravljena zagotoviti vso možno pomoč.

● Izraelska premierka Golda Meir je ponovno zahtevala od ZDA, naj pošljejo Izraelu letala tipa »phantom«. V govoru pred parlamentom je izjavila, da Izrael ne bo spremenil svojega stališča do vprašanja začasnega sporazuma z Egiptom v zvezi s ponovnim odprtjem Sueskega prekopa pod pogojem, da bodo dobili omenjene ameriške lovce-bombnike. Pozvala je tudi Egipt, naj se zavzame, da bi prišli do »novih možnosti za mir in medsebojno spoštovanje z Izraelom«.

● V Limi, glavnem mestu Peruja, se je začela druga svetovna konferenca dežel v razvoju, na kateri sodeluje 31 afriških držav, 26 držav Latinske Amerike, 19 držav v Aziji, 18 arabskih držav in Jugoslavija — ki jo na čelu delegacije zastopa član ZIS dr. Anton Vratuša. Prvikrat se bo zborovanja držav v razvoju udeležil tudi predstavnik Kube. Udeležence je pozdravil perujski zunanji minister general Edgardo Mercado Jarrin, ki jih je pozval, naj na tem zborovanju potrdijo svojo enotnost, tako da bi lahko še učinkoviteje reševali pereče probleme, ki tarejo dežele v razvoju, in premostili prepad, ki jih loči od visoko razvitih držav.

● Turški predsednik Cevdet Sunay ni privolil v odstop premiera Erima in njegove vlade. Erim še naprej onavlja vladne dolžnosti in ni še znano, kako bodo rešili vladno krizo.

● Posebni odposlanec predsednika Nixona Kissinger je po vseh znamenjih uspešno končal svoj obisk v Pekingu. Med svojim obiskom se je pogovarjal o podrobnostih v zvezi z Nixonovim obiskom, pri čemer ni šlo samo za protokolarna tehnična vprašanja, marveč predvsem za politične pogoje obiska, ki mu obe državi posvečata največjo pozornost.

● Napetost, ki vlada na indijskem podkontinentu, grozi miru na tem področju. To je ena izmed ugotovitev v sporočilu, ki je bilo objavljeno ob koncu obiska namestnika ministra za zunanje zadeve ZSSR Firjubina v New Delhiju. V sporočilu je poudarjena popolna soglasnost obeh delegacij pri oceni aktualnega položaja s posebnim ozirom na sovjetsko-indijski sporazum, ki predvideva, da v primeru napada, grožnje Indiji ali Sovjetski zvezi obe državi takoj začneta s posvetovanji, da bi odvrnile grožnjo in sprejele ustrezne ukrepe za ohranitev miru in varnosti. — Indira Gandhi se mudi na tritedenski turneji po glavnih mestih Zahodnih držav.

● Predsednik republike Josip Broz Tito je sprejel povabilo za obisk na Poljskem. To je navedeno v jugoslovansko-poljskem sporočilu, ki so ga objavili ob koncu obiska poljskega premiera Jaroszewicza v Jugoslaviji. Premier Poljske je povabil tudi svojega gostitelja, predsednika ZIS Džemala Bijedića.

● Prvi sekretar KP Sovjetske zveze Leonid Brežnjev je bil na šestdnevnem uradnem obisku v Franciji, kjer so ga sprejeli kot najvišjega predstavnika SZ. Francija je prva zahodna država, ki jo je Brežnjev obiskal, odkar je šef sovjetske partije. Francozi vidijo v tem posebno priznanje svoji državi in politiki. Večji del Brežnjevega obiska je bil posvečen pogovorom na štiri oči s predsednikom Francije Pompidoujem v Elizejski palači.

● V Bruslju se je končal dvodnevni strogo tajni sestanek obrambnih ministrov ZDA, Velike Britanije, Zahodne Nemčije, Italije, Belgije, Danske in Grčije v okviru skupine za jedrsko planiranje NATO pakta. V uradnem sporočilu je rečeno, da so obrambni ministri sedmih držav proučili razvoj odnosov strateških sil v Evropi in razpravljali o uporabi jedrskega orožja, če bi izbruhnila vojna. Ameriški obrambni minister pa je poročal o spremembah v ravnotežju strateških sil Vzhoda in Zahoda, pri tem je posebej opozoril na krepitev sovjetskih strateških sil.

● NASA je sporočila, da bo »Apollo 16« poletel s Cape Kennedyja 17. marca 1972. Štiri dni pozneje se bo lunarni modul spustil na Lunino površino. Vrnitev z Lune je predvidena za 24. marca, medtem ko se bodo vesoljci spustili na Tihi ocean pri otoku Samoa 29. marca. »Apollo 16« naj bi se na Luni spustil na Descartesovo planoto, to je kakih 1150 kilometrov jugovzhodno od točke, kjer je pristal modul »Apollo 15«.

POLITIČNI RAZGLEDI

Slon v stekleni palači, lev v šesterovpregi

Zadnji oktobrski teden je zgodovini podaril dva pomembna datuma: 26. in 28. oktober. Oba datuma pomenita dva prihoda: prihod slona v stekleno palačo ob East Riverju oziroma 750-milijonskega kitajskega naroda v OZN ter prihod leva v evropsko šesterovprego oziroma dokončni vstop Velike Britanije v EGS. Oba prihoda imata nekaj skupnega: pomenita namreč zmago zdravega razuma nad sesedajočo in otepajočo se tradicijo, zmago novih razmerij v svetu nad zastarelimi zavezništvi, ki so neprestano zavirala sodobni razvoj človeštva.

Zastarela zavezništva pravzaprav še niso povsem izginila. Združene države so namreč še naprej obdržale svoj strateški »okop svobodnega sveta« na Tairvanu, kjer njihov »stari zaveznik« generalisim Čangkajšek še vedno sanja o vrnitvi na celino. A v tem se na celino že odpravlja sam ameriški predsednik Nixon... Tudi Velika Britanija se še ni povsem odpovedala svojim starim zavezništvom, sodelovanju s članicami Commonwealtha, tega že hudo razrahljanega ostanka nekdanjega britanskega kolonialnega imperija. Toda zadnja svetovna denarna kriza je Britancem znova dokazala, da je njihov otok naravni del Evrope, ki se samo združena lahko upira monopolnim diktatom velikanke onstran »velike luže«.

Nobenega dvoma ni, da pomeni sprejem LR Kitajske v OZN, kjer je takoj dobila stalno članstvo v Varnostnem svetu, novo obdobje v zgodovini svetovne organizacije. Pri tem namreč ne gre samo za popravljanje krivice narodu, ki predstavlja četrtno človeštva. Kajti LR Kitajska je že davno postala dosti več kot orjaški milijonski človeški čebelnjak: v zadnjih dvajsetih letih svoje zgodovine je začela s svojim političnim vplivom prodirati na vse celine, predvsem pa med države tako imenovanega »tretjega sveta« v Aziji, Afriki in Latinski Ameriki, kjer je zlagoma začela spodrivati prevladujoči vpliv obeh svetovnih velikan, Sovjetske zveze in ZDA. Preizkusila je svojo atomsko in vodikovo bombo ter se tako vpisala v »jedrski klub« štirih velesil. Izstrelila je svoj vesoljski satelit in se tako pridružila vesoljski tekmi.

In potem, ko je doma s »kulturno revolucijo« pometla s notranjimi nesoglasji, je tudi na mednarodnih prizoriščih, kjer se je doslej obnašala kot »enfant terrible«, neugnani muhasti otrok, začela ubirati treznejšo, bolj pretehtano politiko: čedalje manj je bilo očitkov na 10vaš kitajskega vmešavanja v notranje zadeve posameznih dežel in čedalje več je bilo držav, ki so navezale diplomatske stike s Pekingom. Čedalje bolj na stežaj so se odprla tudi vrata doslej tako skrivnostnega kitajskega zidu: najprej so prišli skozenjamiznoteniški igralci, nato novinarji, nato poslovni možje, zdaj prihajajo že državniški.

Za svetovno organizacijo pravijo, da je potrebovala »kitajsko injekcijo«, da bi se naposled zbudila iz svojega mrtvila, v katero so jo zaradi zacementiranega ravnovesja svojih vplivov pahnile obe velike sile, Sovjetska zveza in Združene države. Čangkajškov režim je bil namreč doslej v Varnostnem svetu samo poslušni kimavec ob ameriških predlogih — medtem ko kitajski predstavnik zdaj ne bo kimavec ne ene, ne druge strani.

Dejstvo je, da je bila svetovna orga-

nizacija že dlje časa v krizi, da ni bila sposobna učinkovito reagirati ob velikih svetovnih tragedijah — če naštejemo samo Vietnam, Biafro, vzhodnopakištanske begunce, Bližnji vzhod — in da se je vse bolj spreminjala v debatni klub. Toda LR Kitajska obljublja, da ne prihaja v OZN z namenom, da bi kot velika sila diktirala svoje odločitve, ampak da se bo zavzemala za enakopravnost stališča vseh držav, malih in velikih.

Odločitev obeh domov britanskega parlamenta o vstopu Velike Britanije v evropsko šesterico pomeni prav tako razbijanje monopolov svetovnih gospodarskih velesil, Združenih držav na eni strani ter Sovjetske zveze in vzhodnoevropskega trga na drugi. Šest članic EGS se bo zdaj razširilo v deseterico: poleg Velike Britanije se skupnemu trgu približujejo še Danska, Norveška in Irska. Zahodna Evropa postaja zdaj močan in vpliven gospodarski blok, ki se bo znal upreti takim ameriškim gospodarskim pritiskom, kot je bil zadnji ob svetovni denarni krizi, ki jo je sprožil predsednik Nixon.

Kajti tudi evropska gospodarska skupnost se je med to zadnjo krizo znašla v mrtvi točki, pojavile so se že črnogledne napovedi o njeni nadaljnji usodi in prihod Velike Britanije, ki se mu je zaživa tako zelo upiral general de Gaulle, je bil zdaj sprejet z olajšanjem: članice EGS so enodušno sprejele Veliko Britanijo medse že z junijskim glasovanjem v Luksemburgu.

Koliko bo za OZN v resnici pomenil prihod LR Kitajske in koliko za EGS prihod Velike Britanije, bo kajpada pokazala šele prihodnost. A že razumno priznanje naravnih dejstev — da je Kitajska del sveta in Velika Britanija del Evrope — dokazuje, da se svet zlagoma odreka zastarelih sentimentalnih predsodkov, ki so tolikokrat vodili k nesmetnim in tragičnim odločitvam. Zdaj, ko ti predsodki izginjajo, obstaja upanje, da bodo prihodnja mednarodna dogovarjanja bolj plodna in bolj učinkovita.

KOMENTATOR

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO

PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—

Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA

TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, propekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišee v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

VSAK TEDEN ENA...

BREZ BESED

(D. PETRIČIĆ)

Osebnine invalidnine zvišane za 23 odstotkov

Zvezni izvršni svet je sprejel odlok o zvišanju osebnih invalidnin za 23 odstotkov od 1. oktobra 1971. V smislu tega odloka bodo invalidnine znašale:

- I. skupina 1670 dinarjev
- II. skupina 1210 dinarjev
- III. skupina 915 dinarjev
- IV. skupina 676 dinarjev
- V. skupina 481 dinarjev
- VI. skupina 293 dinarjev
- VII. skupina 202 dinarja

Zvišanje osebnih invalidnin od VIII. do X. skupine, ki se izplačujejo letno, znaša za:

- VIII. skupino 1165 dinarjev
- IX. skupino 875 dinarjev
- X. skupino 585 dinarjev

Odločna stališča komisije za vprašanja borcev NOV pri skupščini SRS

Komisija za vprašanja borcev NOV pri skupščini SR Slovenije je na svoji 16. seji (v četrtek, 28. oktobra t. l.) obravnavala stanovanjsko problematiko borcev, sklepala pa je tudi o nadaljnjem razvoju sistema temeljnih pravic borcev NOV, vojaških vojnih invalidov in družin padlih borcev. V gradivu za razpravo so bili zbrani natančni podatki o reševanju stanovanjskih vprašanj borcev. Leta 1968 je bilo ugotovljenih 14.915 stanovanjskih potreb borcev. V treh letih in pol je bilo rešenih 11.497 primerov ali 77 odstotkov, nerešenih pa je ostalo še 4.138 primerov. V tem času se je na novo prijavilo še 3.117 borcev, ti primeri pa še niso popolnoma preresetani in preverjeni, če gre za zares nujne. Na temelju teh podatkov, na temelju razprave in sklepov iz prejšnje seje in na temelju razširjene seje predsedstva Zveze združenj borcev NOV Slovenije so sklenili:

1. Komisija vztraja, da se rešijo vsi stanovanjski primeri borcev NOV po načelu solidarnosti, torej ne glede na to, kje (v kateri občini) borec živi.
 2. Za reševanje stanovanjskih vprašanj borcev NOV naj se še naprej zbirajo sredstva po dosedanjem načinu, dokler se ne reši vseh stanovanjskih primerov borcev.
 3. Komisija bo na osnovi ugotovljenih potreb po občinah pripravila nov ključ za delitev centralno zbranih sredstev.
 4. Komisija se strinja, da se v vza jemne stanovanjske sklade na ravni občin stekajo odplačila od posojil, ki so bila dana borcem za nakup, gradnjo in popravilo stanovanj, s tem, da se s tega denarja rešujejo nadaljnji stanovanjski primeri borcev pa tudi primeri socialno ogroženih občanov.
- V nadaljnji razpravi je bil predlog sklepov skupne komisije vseh zborov Zvezne skupščine za vprašanje borcev

in vojaških vojnih invalidov. Ugotovili so, da so iz tega predloga izpadla naslednja stališča, ki jih je zastopala komisija za vprašanja borcev NOV skupščine SR Slovenije: zahteva za ukinitev participacije za zdravila za osebne vojaške vojne invalide, zahteva za razširitev pravice do regresa za nakup motornih vozil VVI in črtanje pogoja zaposlitve tudi za invalide z amputiranimi gornjimi okončinami, zahteva za oprostitve carine pri nakupu specialnih vozil za invalide na poškodovanih zgornjih in spodnjih okončinah, ki jih izdelujejo samo v tujini, zahteva, da se borcem po 9. septembru oziroma 13. oktobru 1943 omogoči starostna upoko jitev ne glede na leta starosti, ko dopolnijo 35 let (ženske) in 40 let pokojniške dobe za (moške), stališče, da se vojaškim vojnim invalidom od 1. do 4. skupine šteje beneficirani staž od 12 na 16 mesecev, invalidom 5. in 6. skupine pa od 12—15 mesecev, stališče, da se vojaškim invalidom od 1. do 6. skupine šteje pokojninska doba za starostno upoko jitev 30 let (za ženske) in 35 let (za moške), stališče, da se VVI od 1. do 6. skupine zagotovi status borca in stališče, da se čas za rehabilitacijo vojaških vojnih invalidov računa v pokojninsko dobo ne glede na to, ali so bili poslani na rehabilitacijo iz delovnega razmerja ali ne.

Komisija je v tej zvezi ugotovila, da zvezna komisija zavrača nekatere zahteve, ki ne pomenijo širitve pravic borcev NOV in vojaških vojnih invalidov, temveč gre za pravice, ki so bile borcem in invalidom že dane in priznane, pa so jim bile s kasnejšo zakonodajo neupravičeno odvzete. En del zavrnjenih zahtev in stališč bi res lahko razlagali kot širjenje pravic, čeprav gre za reševanje problemov borcev, ki so specifični na ozemlju Slovenije. Te pravice bi lahko uveljavili z našim republiškim zakonom.

S. F.

Kako naj se zdravstvo pripravi na vseljudsko obrambo

Na Bledu je bil od 5. do 3. oktobra kongres jugoslovanskih zdravnikov. Na njem so zdravniki in organizatorji naše zdravstvene službe obravnavali vse pereče zdravstvene zadeve v naši državi ter ugotovitve in zahteve strnili v sklepe o nadaljnjih nalogah. Sklepi vsebujejo tudi zelo pomembne naloge, ki jih mora zdravstvena služba upoštevati z vso resnostjo med izpopolnjevanjem naše vseljudske obrambe.

Na kongresu so ugotovili, da je naše zdravstvo kot družbena dejavnost postalo nosilec vseh vrst zdravstvenega varstva; zato je tudi zdravstveno varstvo na področju vseljudske obrambe postalo stalna skrb našega zdravstva in ga je treba upoštevati v vseh razvojnih načrtih družbenopolitičnih skupnosti. Z družbenimi dogovori je treba določiti, kaj so skupne in kaj posebne naloge posameznih dejavnikov zdravstvenega varstva na področju vseljudske obrambe.

Kongres zdravnikov je glede na dosedanje uspehe zdravstvene službe v prizadevanju, da bi bilo zdravstveno varstvo kar najbolj urejeno ter zagotovljeno v primeru vojne, priporočil naslednje:

Med vseljudsko obrambo bo mogoče zagotoviti uspešno zdravstveno varstvo le s popolno, vsestransko združitvijo zdravstva in sanitetne vojaške službe. V ta namen bo treba smotno razdeliti naloge in s primerno organizacijo ter skladnim sodelovanjem na podlagi družbenih dogovorov in samopopravnega dogovarjanja vseh zdravstvenih dejavnikov, vseh strokovnih moči in sredstev zdravstvene službe, vojaške sanitete in zlasti JRK (Rdečega križa) zagotoviti zdravstveno varstvo vsega prebivalstva kakor tudi vojaških enot.

Z zdravstvenimi pripravami je treba zagotoviti načrtno in pospešeno združevanje vseh zdravstvenih moči in sredstev, da bodo popolnoma pripravljene na vse naloge v primeru vojne. Izhodišče tega prizadevanja je organizacija zdravstva v mirni dobi z naslednjimi oblikami prilagajanja: izpopolnjevanje potujočih skupin zdravstvenih delavcev iz vrst obstoječih delovnih zdravstvenih organizacij in sredstev tako, da bodo popolnoma pripravljene prevzeti naloge med vojno in da bodo lahko uspešno delovale na terenu;

izpopolnjevanje delovnih zdravstvenih organizacij tako, da bo njihova zmogljivost večja, zlasti za hospitalizacijo, psihično in somatsko rehabilitacijo itd.;

posebno skrb je treba posvečati pospeševanju tistih medicinskih strok, ki so najpomembnejše za zdravstveno varstvo med vojno.

Smotrna rast zdravstvenega varstva in organizacija zdravstva med vseljudsko obrambo sta odvisni od razvoja zdravstva v rednih razmerah in od zanesljive presoje, kakršne bi bile potrebe med vojno. Zdravstvena ocena bi morala biti podlaga, da bi usklajevali skupne koristi in določali ukrepe, ravnanje in naloge zdravstvenega varstva ter izdelovali vojne in razvojne načrte, ki bi z njimi zagotovili, da bi zdravstvene organizacije med vojno, v izrednih razmerah, nadaljevale svoje delo.

Vprašanja in dosežene uspehe med pripravami zdravstva je treba nenehno in celotno obravnavati ter upoštevati vse oblike zdravstvenega varstva v vseljudski obrambi. Zato morajo biti zdravstveni delavci kar najbolj dejavni izpopolnjevalci zdravstvenega varstva v vseljudski obrambi. V svojih strokovnih in zdravstvenih organizacijah se morajo zavzemati, da se vsestransko uveljavijo dosedanja uspešna prizadevanja in da zdravstveno varstvo nadalje neovirano izpolnjuje ter utrjuje. Temu namenu mora biti posvečena tudi znanstveno raziskovalna dejavnost.

Zdravniške organizacije si morajo prizadevati, da se nadalje poglobljajo stiki in se krepki sodelovanje med zdravstvenimi delavci in njihovimi delovnimi organizacijami ter s civilno zaščito, z vojsko in družbenimi ter drugimi organizacijami — vse z namenom, da se nenehno izpopolnjuje organizacija varstva v vseljudski obrambi.

Izreden pomen, ki ga imajo naloge na področju farmacevtske dejavnosti v vseljudski obrambi, narekuje vsem zdravstvenim delavcem, da si nenehno prizadevajo izboljšati to dejavnost. To je mogoče doseči z boljšim sodelovanjem med zdravniškimi in farmacevtskimi društvi.

Krvodajalska služba je v okviru zdravstvene službe v vseljudski obrambi tako velikega pomena, da narekuje določitev dolžnosti, odgovornosti in organizacije v primeru vojne. V ta namen je treba izpolniti načrt da bo krvodajalska služba po določenih okrožjih imela dovolj veliko zmogljivost tudi, ko bi se potrebe po krvi v izrednih razmerah za večkrat zvečale. Treba je ohraniti nepokvarljive priprave iz krvi, suho plazmo in nadomestke za posamezna področja ali občine posebej.

Pripravi se moramo tudi na množično nervozo v primeru vojne. Treba je raziskovati psihologijo strahu in zbežanosti (panike). Že zdaj je treba storiti ukrepe ter določiti zdravljenje, da bi preprečili »epidemije« nervoze.

Kongres podpira akcijo zveze avtomoto-društev Jugoslavije, da zveza pomaga pri izpopolnitvi in pospešitvi reševalne službe pri prometnih nesrečah ter da bo zveza brezplačno opremila s kompletno potrebščin za hitro zdravniško pomoč vsakega zdravnika, ki se bo hotel pridružiti tej akciji. Kongres je to priporočil zdravnikom.

Končno je v teh sklepih rečeno, da je treba varstvo zdravstvenih delovnih organizacij v primeru vojne urediti po predpisih ženevskih konvencij o varstvu vojnih žrtev iz leta 1949. S tem se je kongres zavzel, da je treba zavarovati ne le zdravstveno in drugo osebje, ki je in dokler je zaposleno v hospitalni ustanovi (bolnišnici), marveč prav vse zdravstveno osebje tudi ob vsaki drugi priložnosti.

Popravek

V članku »Ostra kritika«, priobčenem v prejšnji številki »TV 15«, je v drugem odstavku tiskarski škrat spremenil smisel vsebine stavka, ko je v zvezi z invalidskim dodatkom navedeno razmerje 1:3, namesto pravilno 1:13. Prosimo naše bralce, da to upoštevajo.

UREDNIŠTVO

OB TABORNEM OGNJU

Več podpore rojakom v zamejstvu!

Slovenci smo v zgodovini kot večina malih narodov vedno trpeli pod tujim jarmom, šele po letu 1918 se nam je obrnilo na bolje, čeprav samo malo. Končno smo dosegli lastno državo v okvirih Jugoslavije šele leta 1945.

Leta 1945 se je marsikaj izboljšalo. Predvsem se je združil z večino Slovencev velik del Goriške in Istre. Na Madžarskem je zavladal socializem, ki je dal Slovincem precej pravic, kakršnih prej niso imeli. Koroška je zaradi politike velikih sil spet ostala v Avstriji, toda po podpisu državne pogodbe so dobili Slovenci vsaj na papirju nekaj pravic. Podobno je tudi s Slovenci na Goriškem in v tržaški okolici. Le za beneške Slovence se ni prav nič spremenilo, čeprav sodobna demokratična Italija ni tisto, kar je bila fašistična, in naših rojakov vsaj ne preganjajo zaradi slovenske besede.

Tako v Italiji kot tudi v Avstriji pa so naši rojaki zaradi izkušenj iz preteklosti pogosto prestrašeni in nezaupljivi. Sodobne oblasti ne kažejo ne volje ne prizadevnosti, da bi jih opogumile. Nasprotno, pod plaščem

zakonitosti in demokracije vsepovsod iščejo priložnosti, kako bi s pogodbami zajamčene pravice manjšine čim bolj okrnili.

Naši rojaki zato niso vedno dovolj samozavestni in odločni, kar po vsem tem ni nič čudnega.

Veliko je po vsem svetu narodov, ki imajo podobno usodo kot mi, saj skoraj nikjer ni moč potegniti natančne, nesporne meje med njimi. K temu naj dodamo še posledice preteklih in sodobnih imperializmov. Zato so se izoblikovala v okviru priznavanja človečanskih pravic v skladu z načeli OZN tudi načela o odnosu med večinskimi narodom in manjšino ter načela o odnosu manjšinega naroda do manjšine. Marsikje skušajo posamezne skupine reševati vprašanje manjšin s silo, tako na eni kot na drugi strani. Toda vprašanje popravkov meja je sila kočljivo in pogosto neuresničljivo.

Ceprav je bila zahteva po združitvi in osvoboditvi Slovenije ena izmed temeljnih točk Osvobodilne fronte, smo se pri nas odrekli politike spreminjanja meja kot oblike reševanja našega nacionalnega vprašanja. Odločili smo se za načelo, da je manjšina v sosednji državi most med dvema narodoma in da je njena naloga sodelovati z naprednimi silami v državi, kjer živi. To pa ne pomeni, da smo se odrekli sodelovanju z našimi rojaki, ki živijo po tujih državah. Pomagati jim moramo v boju za dosego zakonitih pravic v skladu z zakoni dežele, v kateri živijo.

Tudi glede te pomoči, oziroma oblik, smo v skladu z razvojem naše družbe napredovali od bolj preprostih do sodobnejših in bolj učinkovitih.

Priznati je treba, da smo v preteklosti marsikaj dosegli in uredili. Zaradi tega so naše manjšine v tujih državah v bistveno drugačnem položaju kot pa so bile med obema vojnoma. Prav tako pa tudi lahko ugotavljamo, da se je v skupinah, ki pripadajo nosilec etatizma in drugih napak v našem razvoju, izoblikovalo mnenje, da ni vredno potegovati se za naše manjšine, ker jih v nekaj desetletjih ne bo več. Enako naletimo — zlasti med nekaterimi, ki bi jih lahko imenovali leve skrajneže — tudi na mnenja, naperjena proti našemu pojmovanju vloge narodov v razvoju. V bistvu pa so taka mnenja samo sodobna oblika socialdemokratskih mnenj iz konca prejšnjega in začetka našega stoletja, ki so dobila v političnem izrazoslovju naziv »avstromarksizem«. Dejansko gre tudi za vdajo pred močnejšimi in priznavanje lastne nemoči. Vsa naša slovenska zgodovina z osvobodilnim bojem med zadnjo vojno vred pa izpričuje, da so bili med nami klečeplazci v manjšini in zaničevani.

V zadnjem času pa opažamo med našimi ljudmi tudi razveseljujoč pojav, da vsak dan bolj naraščata zanimanje in skrb za naše rojake na tujem. Ta skrb ni več samo izključno dolžnost organizacij in oblasti, ampak čedalje bolj postaja vseljudska. Ko razpravljamo o dopolnitvi k slovenski ustavi, so zato marsikje izražali nezažodovljstvo s 43. dopolnilom, ki govori o obveznostih naše republike na zunanjem področju. V tem dopolnilu naj bi namreč bolj stvarno in natančneje določili naloge naše družbe do rojakov v zamejstvu ter jim s tem dali večjo moralno podporo v boju za njihove pravice.

MILE PAVLIN

DOPISNIKI NAM POROČAJO

BRŠLIN PRI NOVE MESTU
ŠE EN SPOMENIK MILANU MAJCNUGORJE PRI BLEDU
VOJAKI SO GRADILI CESTO

Vojaki so tudi letos kot lani pomagali graditi cesto Bled-Pokljuka na odseku Krnica-Zabrnjak. Delo še ni končano. Letos je sodelovalo okrog sto vojakov. Prve dni oktobra pa so se vrnili v vojašnico. Taborili so pod šotori in oktobrske noči so se

V četrtek, 23. oktobra, so v vojašnici v Bršlinu, predmestju Novega mesta, odkrili spomenik narodnemu heroju Milanu Majcnu, čigar ime nosi vojašnica. S tem so vojaki tudi proslavili novomeški občinski praznik in trideseto obletnico vstaje.

O pokojnem narodnem heroju je pred vojaki spregovoril podpolkovnik Janjo Gregorič. Opisal je njegovo življenjsko pot in smrt, ko sta padla skupaj z Jančijem Mevžljem v junaškem boju s premočnim sovražnikom. Njuno junaštvo je bilo tako veliko, da so jima celo okupatorji morali izkazati posmrtno vojaške časti.

V kulturnem programu so sodelovali pionirji iz bršlinske osnovne šole in pevski zbor Dušana Jereba iz Novega mesta. Zapeli so partizanske pesmi in recitali.

Spomenik je delo akademskega kiparja Julijana Renka in akademskega slikarja Borisa Kobeta.

SLAVKO DOKL

GORJE PRI BLEDU
VOJAKI SO GRADILI CESTO

Vojaki so tudi letos kot lani pomagali graditi cesto Bled-Pokljuka na odseku Krnica-Zabrnjak. Delo še ni končano. Letos je sodelovalo okrog sto vojakov. Prve dni oktobra pa so se vrnili v vojašnico. Taborili so pod šotori in oktobrske noči so se

veda že premrzle za prenočevanje pod šotorom.

Prebivalstvo zna ceniti pomoč naše vojske pri tako potrebnih delih in čuti, da je naša armada z ljudstvom povezana neločljiva celota.

JOZE AMBROŽIČ

KOPER
PRIREDITVE OB 30. OBLETNICI TRŽAŠKEGA PROCESA

Na pobudo komisije za vprašanja predvojnih komunistov pri komiteju obalne konferenice ZK in komisije za razvijanje revolucionarnih tradicij NOB pri obč. odboru ZZB NOV Koper so v Kopru ustanovili pripravljalni odbor za proslavo 30. obletnice II. tržaškega procesa. V odbor so bili izvoljeni naslednji tovariši: Vid Vretnec, predsednik, ter člani: Vladimir Dojmovič, Emil Zlobec, Vojko Bogatec, Janjo Vatovec, Boris Mrak, Jože Kos, Srečko Colja, Armid Ukmar, Milan Bolčič in Franc Sluga.

Prvega sestanika pretekli petek v Kopru so se poleg članov odbora udeležili: Janez Kramar, direktor pokrajinskega muzeja iz Kopra, Srečko Vilhar, direktor študijske knjižnice iz Kopra, ter predstavniki družbe no-političnih organizacij obalnega območja.

Osrednje prireditve ob tem tako pomembnem dogodku bodo v Trstu in na Opčinah, za kar bodo poskrbele ustrezne organizacije onstran meje. V Kopru pa bodo organizirali ustrezne prireditve na novi osnovni šoli, ki nosi ime po narodnem heroju Pinku Tomažiču, zaslužnem borcu za delavske pravice, ki je bil skupaj s tovariši ustreljen 15. decembra 1941.

Dne 15. decembra bodo v atriju pokrajinskega muzeja v Kopru odprli razstavo o II. tržaškem procesu, ki jo bo pripravila

la študijska knjižnica in pokrajinski muzej iz Kopra.

Tega dne bodo v Kopru organizirali tovariško srečanje preživelih udeležencev II. tržaškega procesa ter svojcev ustreljenih in po vojni umrlih tovarišev.

Pripravljalni odbor za proslavo 30. letnice II. tržaškega procesa je dal ustrezno pobudo upravi radia Koper za pripravo dveh oddaj v rubrikah Primorska in njeni ljudje ter Nedeljsko srečanje, ki naj bi bile tokrat posvečene dogodkom ob II. tržaškem procesu. Prav tako so dali ustrezno pobudo televiziji Ljubljana za pripravo ustrezne reportaže, oziroma posebne oddaje posvečene temu dogodku.

Preživeli udeleženci II. tržaškega procesa bodo letos v novembru in decembru obiskali številne osnovne in srednje šole na Primorskem ter se pogovarjali z mladino o dogodkih pred 30 leti.

Naj še omenimo, da bodo številne slovenske revije ob tem tako pomembnem jubileju iz naše NOB priobčile razprave preživelih udeležencev II. tržaškega procesa in pa nekatere prispevke zgodovinarjev iz Kopra.

To bo hkrati tudi sklepna prireditev ob 30. letnici vstaje jugoslovanskih narodov na obalnem območju.

ALBERT KLUN

BORCI PREKOMORSKIH BRIGAD VZTRAJAJO PRI SVOJIH
ZAHTEVAH

Odbor II. prekomorske brigade pri občinskem odboru ZZB NOV Koper je 26. oktobra obravnaval zakonski osnutek o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki ga je pripravila komisija za revizijo zveznih predpisov s področja pokojninskega in invalidskega zavarovanja in zdravstva pri zvezni skupščini. V zvezi s tem je pripravljen tudi osnutek o posebnih pogojih za pridobitev pravic borca NOV in pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Pripravila ga je prav tako omenjena komisija.

Osnutek o posebnih pogojih za pridobitev pravic borcev NOV iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja ne uvaža nobenih izboljšav ter ne upošteva upravičenih zahtev borcev s Slovenskega primorja in iz Istre, udeležencev v tujih odporiških gibanjih, v zavezniški vojski ali v prekomorskih brigadah. Borci že dolga leta terjajo ureditev te zadeve. Dosedanja zakonodaja

— kakor tudi praksa — ni dovolj upoštevala posebnih razmer, v kakršnih je živel in se bojeval slovenski in hrvaški prebivalstvo za svoj obstoj in zmago v NOV. Zahteve borcev so čedalje odločnejše. Zlasti močne in množične so bile ob proslavah 22-letnice ustanovitve prekomorskih brigad v Ilirski Bistrici in na brigadnih proslavah v letih 1966 do 1970. Ob teh priložnostih so opozorili tudi na novo gradivo in nadaljnje ugotovitve, ki podpirajo zahteve borcev. Odkar deluje osrednji odbor prekomorskih brigad — po letu 1961 — je izšlo že enajst knjig, kronik posameznih brigad. Vsebujejo pomembne dokumente ter utemeljujejo upravičenost zahtev borcev.

Vsi brigadni odbori, osrednji odbor prekomorskih brigad, občinski odbori ZZB NOV in občinske skupščine Slovenskega Primorja so zavzeli enotno stališče, da je treba zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju primerno dopolniti. Predlaga, da je treba borčevske pravice priznati tudi vsem tistim borcem — pripadnikom jugoslovanskih narodov in narodnostnih skupin, ki so sodelovali v oboroženih partizanskih enotah Grčije, Albanije, Sovjetske zveze, Italije, Francije itd., kakor tudi tistim pripadnikom naših narodov, ki niso bili tedaj jugoslovanski državljani (Primorci in Istrani), a so vendar v zavezniških vojaških enotah organizirano delovali za smotre NOVJ. Te pravice jim naj priznajo tudi za čas pred vstopom v NOV.

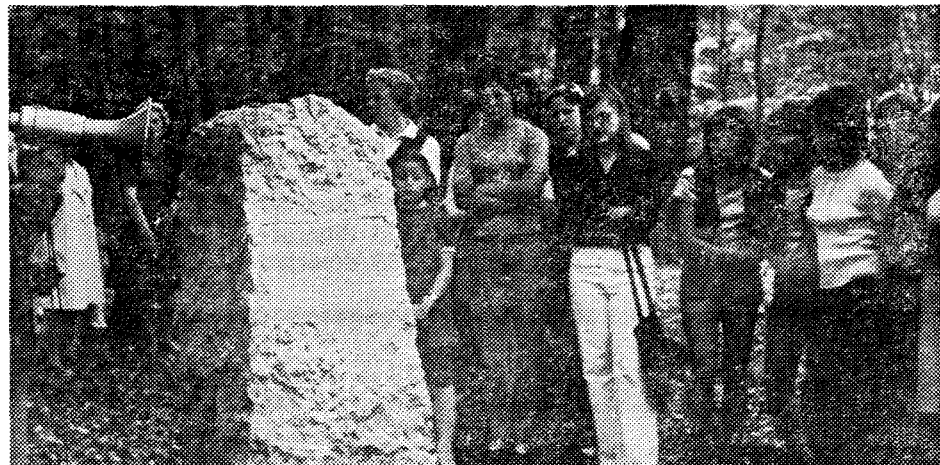
Omenjeni osnutek o posebnih pogojih za pridobitev borčevskih pravic nadrobno našteva, kdo se lahko šteje za borca NOV, žal pa ne omenja nobene izboljšave za borce. Tako predlaga, naj se s pravicami borcev NOV izenačijo udeleženci narodnoosvobodilnega gibanja od 6. aprila 1941 oz. od dneva pristopa v to gibanje, če so postali

državljeni SFRJ. Kaj pa borci 1. slovenskega bataljona, ki so se bojevali v sestavi grških partizanov od 8. IX. 1943 nadalje na Kefaloniji, Samosu in Lerosu, pred tem pa bili na pristilnem delu v posebnih kazenskih enotah? Ali primer: Nekdanji ujetniki bivše jugoslovanske vojske si v nekaterih primerih lahko pridobijo status borca, če so se v taborišču vojnih ujetnikov dejavno in organizirano pridružili narodnoosvobodilnemu gibanju; tisti pa, ki so bili v posebnih ka-

zenskih enotah, v enakih razmerah, v taboriščih na Sardiniji in so delali v rudnikih pod enakim režimom, si te pravice ne morejo pridobiti.

Članji odbora II. prekomorske brigade ponovno odločno zahtevajo dopolnitev zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ob upoštevanju vseh upravičenih, utemeljenih zahtev prizadetih nekdanjih borcev.

Odbor II. prekomorske brigade, Koper

LJUBLJANA
PO PARTIZANSKIH KRAJIH DOLENJSKE

Mladina osnovne šole Trnovo pri spomeniku na Ilovi gori

V okviru seznanjanja mladine z našim narodnoosvobodilnim bojem in revolucijo je stalni odbor nekdanjih borcev 10. SNOUB »Ljubljanske« skupaj s pedagoškimi delavci osnovne šole Trnovo v Ljubljani pred kratkim organiziral enodnevni izlet mladine v partizanske kraje na Dolenjskem. Izletnikom, ki so iz Ljubljane odpotovali v dveh avtobusih, sta se pridružili tudi delegaciji mladine ter vzgojitelji osnovne šole Prule in osnovne šole Golo pri Ljubljani, kjer je bila leta 1943 ustanovljena 10. SNOUB »Ljubljanska«.

Pot nas je vodila prek Grosupljega in Velikega Mlačkega proti Krki. Naša prva postaja je bila Ilova gora, znana po hudih bojih iz narodnoosvobodilnega boja. Pri lovske koč, kjer je 18 udeležencev izleta izstopilo, se je kolona mladine in vodnikov ob rahlem pršenju dežja napotila skozi orumeneli bukov gozd k skromnemu kamni-

temu spomeniku na vrhu manjše gozdne vzpetine. Ob tej priložnosti so organizatorji pripravili krajši kulturni program, o spominu na prve novembrske dni leta 1943 na Ilovi gori pa je spregovoril Mihael Boris-Maj.

Potem ko je mladina in delegacija borcev položila vence k spomeniku, so se udeleženci izleta odpeljali v Žužemberk. Tu so odšli k veličastnemu spomeniku na Cviljlu, v katerega je vklesanih tisoč imen padlih partizanskih borcev. Zbranim je spregovoril Vladimir Senk-Gaber, kulturni program je z recitacijo pesmi »Svitnica« Ceneta Vipotnika sklenila gledališka igralka in nekdanja borka 10. SNOUB »Ljubljanske« Vladoša Simčič-Tiranova.

Na poti v Ljubljano so se udeleženci izleta ustavili še na Muljavi, kjer so si ogledali Jurčičevo rojstno hišo.

B. M.

Imeli smo ljudi

Anton Luin

Ni še dolgo tega, ko smo Antona Luina pospremili na njegovi zadnji poti na Žalah v Ljubljani.

Pokojnik se je rodil leta 1909 v Gabrovici pri Komnu v revni, a zavredni slovenski družini. Ko je bil še zelo mlad, je že moral siužiti kruh kot pastir. Pozneje se je izučil za kovača, a komaj izučenega so ga odpoklicali v italijansko vojsko. Ker ni hotel služiti fašistom, je zbežal v Jugoslavijo, kjer pa ni dobil dela. Nadaljnja njegova življenjska pot je bila kaj pestra. Vrnil se je v Trst, bil je zaprt, pobegnul je iz zaporov in bil zaposlen v Nemčiji.

Med II. svetovno vojno je dobro vedel, kje je njegovo mesto. Že v začetku leta 1942 se je pridružil partizanom. Bil je tudi odlikovan z medaljo zasluge za narod.

Po osvoboditvi je bil zaposlen v Ljubljani kot šofer pri raznih podjetjih. Toda zahrbtna bolezen je spodbokala njegovo zdravje in umrl je star komaj 62 let. Velika udeležba na njegovem pogrebu na ljubljanskih Žalah pa je pokazala, kako priljubljen je bil.

Ivanka Pegan

Umrta je v 83. letu v Jabuki, Vojvodini. — Rodila se je v Trnju pri Pivki. Pred prvo svetovno vojno sta si z možem ustvarila dom v Štanjelu na Krasu, a med vojno sta ga morala zapustiti. Do leta 1922 sta se kot brezdomca potikala po Primorskem, potem pa sta pobegnili v Jugoslavijo. Toda trpljenje se je nadaljevalo — družina je bila zme-

raj na poti za kruhom, dokler se ni končno naselila v Bistrenici, v Makedoniji. Tam jih je zalotila druga svetovna vojna. Ivanka se je že v prvem obdobju pridružila osvobodilnemu gibanju. Postala je prava partizanska mati. Sodelovala je v naših organizacijah, hranila partizanske borce in vzgojila je sinove — kar štiri partizane, ki so postali med bojem komandanti. Eden je padel kot komandant bataljona na sremskem bojišču. — V Makedoniji je mnogo pretrpela med bolgarsko okupacijo. Bolgarski oficir ji je ob neki priložnosti zabodel bajonet v prsi, da bi izsilil iz nje, kje ima sinove. »Ubijte me, fašistični razbojnik, a od mene ne boste nič izvedeli!« je odgovorila. — Po osvoboditvi je z družino zapustila Makedonijo in se naselila med kolonisti v Vojvodini. Vedno se je bomo spominjali partizanski borci, Slovenci, bivši kolonisti v Bistrenici!

Ana Mahkovec

Prebivalci Kresniške Poljane in bližnjih vasi so se poslovlili od nje 13. oktobra. Bilo ji je 74 let. Na domu in ob odprtem grobu sta se od nje poslovila v imenu krajevnih organizacij zastopnik krajevnih organizacij in moški pevski zbor KUD Jevnica. — Ana je med NOV sodelovala pri RK. V njeni hiši se je pogrel marsikateri partizan. Na njenem domu je bil nekaj časa celo partizanski štab. V mesecih pred osvoboditvijo jo je doletelo veliko gorje. Januarja 1945 so ji Nemci ubili moža, februarja, mesec pozneje, pa je padel pri partizanih sin Janez. Ana je po vojni sodelovala pri RK in AFŽ. Z vso ljubeznijo kot zgledna mati se je zadnja leta posvetila družinam svojih otrok

ZAVOD BOREC

o bveščca cenjene bralece, da je prevzel v prodajo delo Narodna junaka Milan Majcen in Janči Mevžlj, katerega avtorja sta Milan Brezovar in Stefan Kuhar. Knjiga ima 150 strani in je opremljena s številnimi fotografijami. Vsebuje tudi dokumentarni pregled o delovanju predvojnega Društva kmetijskih fantov in deklet. Knjigo dobite pri Zavodu BOREC v Ljubljani, Beethovnova 10, za ceno 10.— dinarjev.

UTRINKI IN ODMEVI

ŠE ENKRAT: KAJ ŽELITA FRANC IN STANE ŽNIDARŠIČ?

Oglašam se, ker ste v vašem listu št. 43 21-10-1971 objavili članek Franca in Staneta Žnidaršiča, ki naj bi bil odgovor na moj prispevek »Kaj želita Franc in Stane Žnidaršič?« in še nekatere druge prispevke.

Ugotavljam, da Franc in Stane Žnidaršič ne moreta ali ne želita razumeti tistega, kar sem napisal v svojem prispevku. Trdita, da je bil žandar Žnidaršič v bivši Jugoslaviji prisiljen preganjati komuniste po službeni dolžnosti. Tudi fašistični zločinci so se zagovarjali, da so bili po službeni dolžnosti prisiljeni izvajati svoja umazana zločinska dejanja. Ali je bil žandar Žnidaršič prisiljen tudi stopiti v službo žandarjev? Rosta mor-da trdita, da je bil žandar Žnidaršič prisiljen stopiti 1941. leta v službo nemških fašistov, da je svoje umazano delo opravljal po službeni dolžnosti in da si je moral slu-žiti kruh, kot je vedel in znal?

V članku Franca in Staneta Žnidaršiča je kup žaljivk, laži, groženj, podtikanj in demagoških izlivov. Vse to ima določen namen. To me ne preseneča.

Ne nameravam odgovarjati na vprašanja, ki so mi postavljena, še manj na tista, ki niso namenjena le meni. Primer žandara Žnidaršiča ni njun in moj problem, prerašča te okvire, zato z njima na ta način in na tem mestu ne želim razpravljati.

Vztrajam pri vseh svojih trditvah, ki sem jih kdajkoli navedel o dejavnosti žandara Žnidaršiča pred vojno in do 22. julija 1941.

CVETO NOVAK

UREDNIŠTVO PRIPOMINJA: Z objavo gornjega odgovora smo polemiko v tej zadevi končali. morebitno nadaljnje razčiščevanje naj dobi mesto kje drugje!

K SPOMINOM NA UŽICE LETA 1941

Dne 30. septembra ste objavili prispevek Franje Skufce s spomini na Užice leta 1941. Ti spomini se nanašajo na naše kraje, ki

so bili tedaj v zasužnjeni Evropi svetilnik svobode. Govor je o obdobju, ko so se zverski čekani fašizma zagrizli v telo in dušo našega ljudstva. Strahotni so bili ti čekali, toda močna so bila tudi naša ljudska srca. Šlo je za to, kdo se bo skrhal — fašizem ali mi. Tisti časi pred tridesetimi leti so me spomnili, v kako težavnih razmerah so se tedaj porajale vzvišene človeške vrednote. Spomniti se tistih dni na pomene spomniti se tudi vseh naših borcev, ki so širom po domovini prelivali kri za svobodo. To pomeni, spomniti se s posebnim spoštovanjem tudi neke čete užiskega partizanskega odreda. To četo so ustanovili Slovenci, izgnanci, ki jih je okupator nasilno izgnal iz njihove ožje domovine. Borci iz Slovenije so v prvih, hudih bojih pri obrambi Užiske republike pokazali hrabrost. Zavedali so se, čeprav so bili daleč od svoje domovine, da so se bojevali tudi zanjo.

Nam, vojnim tovarišem, bodo ostali v spominu hrabrost te čete, požrtvovalnost in samoodpoved slehernega njenega borca. Opazili smo, da so s posebnim svrhaštom streljali na sovražnika. Niso mogli razumeti, kako je bilo mogoče, da so se četniki bojevali proti borcem, sinovom svobode. To jih je zelo bolelo. Bili so izgnanci — zapustili so svoje domove, neobdelane njive, sadovnjake, vrtove. Pa so se vpraševali, kako je mogoče, da more zdaj kdo podpirati sovražnika, ki jih je izgnal: kako je mogoče, da sovražijo svoje ljudstvo in da ovirajo v prvih dneh boj za svobodo proti fašizmu.

Vsi, ki smo se od prvega dne bojevali v prvih vrstah, se zlasti radi spominjamo Slovenca Viktorja Železnika. Ko je bila razpuščena slovenska četa, je bil dodeljen drugi četi užiskega bataljona, pozneje pa je bil v prvem bataljonu II. proletarske brigade. Četa, ki je bil Železnik v nji, dokler smo bili v Srbiji, se je imenovala po Arilju, kraju pri Užici — ariljska četa.

Viktor Železnik je bil delavec. Pripovedoval nam je, da se je rodil v kranjski okolici in da je imel sestro, ki je ostala v Sloveniji. Bil je srednje velik in krepak, na prvi pogled zdrav človek, ki se ne boji nobene težave. Zmeraj je bil veder, med bojem pa je vselej pohitel med prvimi v spopad. Vselej je bil v skupini najboljših srb-

skih borcev. Nekaj časa je bil mitraljezec in nosil je mitraljez na širokih ramenih kot pero. Zdelo se je, da se je njegova moč podvojila, ko se je spopadal s četniki in njegov izraz »majku izdajničicu« smo razumeli kot maščevalni klic zaradi trpljenja njegovega naroda. Tedaj, med prvimi ostrimi spopadi v užiski okolici, med obrambo Užiske republike, ni bilo naloge, ki bi je Viktor ne izpolnil. Tedaj je bil že desetar. Bojeval se je za sleherno ped svobodnega ozemlja, kakor da se bojuje pred domačim Kranjem. Takšnega smo spoznali tudi v bojih na cesti Užicka Požega—Ivanjica, na Pranjanih, v vasi Visoko, v vseh bitkah med I. sovražno ofenzivo. Hrabro je premagoval vse težave hudih bojev skozi Sandžak, prehod čez Lim 7. februarja 1942 — z nasmehom. Po vsaki zmagi pa je žarel srečen kot otrok, ki so ga obdarili.

V premorih med boji smo se pobleže seznanjali. Ko smo zapeli ali zaplesali srbsko kolo, se nam je Viktor pridružil. Sprva je nerodno poskakoval, a se je z vso resnostjo zavzel, da bi se naučil plesati, kakor je delal vse z izredno voljo. Nosil je srbsko šajkako s peterokrako zvezdo kakor vsi drugi v prvem obdobju vstaje...

Zelo težko smo se poslovili od njega, ko je nekje v Bosni, mislim leta 1942, odšel iz II. proletarske brigade v Slovenijo.

Minevali so dnevi in leta naše težavne poti do svobode. Tudi mi borci iz Srbije, smo bili odtrgani od domov nad tri leta. Z boji na Neretvi, Sutjeski in na drugih bojiščih smo se čedalje bolj bližali svojim domovom. Prav tako kot slovenski borci leta 1941 v Užiski republiki, smo se tudi mi povsod zavedali, da smo se bojevali za Jugoslavijo, ne le za Srbijo. V teh bojih smo se pogosto spominjali komunista Viktorja Železnika.

Viktor in drugi borci iz Slovenije kakor borci širom po Jugoslaviji so dokazali, da se človeške vrednote, ki so se kovalе v najhujših dneh našega boja, potrjujejo v naši sedanjosti, v naši družbi. Na našem boju si je fašizem skrhal svoje zverske čelane, si polomil kosti. Bil je iz navedne tovarine, razbili pa so ga ljudje iz snovi, ki zanjo še ni kemičnega obrazca ali kakor je rekel veliki pesnik Njegoš:

»Tvrda je orah vočka, čudnovata,
ne slomi se, al zube polomi...«
(Oreh je trdo, čudno sadje; ne zdrobi se, a zobe polomi.)

MILKA PETROVIĆ iz Ivanjice, Srbija

PРАВNA POSVETOVALNICA

ALI SE MI LAHKO ŠTEJE DELOVNA DOBA POKOJNEGA MOŽA?

B. U. Marežige — Vaš pok. mož je bil borec NOV. Ko se je vrnil iz Sardinije, je šel prostovoljno v partizane, kjer pa je živčno zbolel. Zaradi živčne bolezni je bil tudi po osvoboditvi 15 let po bolnišnicah. Umrl je leta 1967. Tudi vi ste vso vojno delali za partizane. Zdaj pa bi radi vedeli, ali lahko dobite vi kot žena možovo delovno dobo. Mož je imel partizanska leta dvojno šteta. Zato hočete vedeti, če je kakšen zakon, po katerem bi lahko zahtevali, da bi vi po možu dobili delovno dobo za pokojnino.

Moževе pokojninske dobe seveda žena ne more dobiti na ta način, da bi se k njeni pokojninski dobi prištel njegov pokojninska doba. Takega predpisa ni. Pač pa je po našem pokojninskem zakonu možno, da dobi žena družinsko pokojnino po možu, ki sicer pokojnine ni doboval, če izpolnjuje določene pogoje. Predpogoj pa je, da je imel mož določeno pokojninsko dobo in je bil zaposlen določeno dobo. Kako je pri vas, niste zapisali in niste pojasnili, ali je vaš pokojni mož po osvoboditvi sploh bil kje zaposlen. Če ni bil zaposlen, potem seveda njegova žena ne more dobiti pokojnine. Samo dvojno šteta vojna leta so premalo za pridobitev starostne kot tudi družinske pokojnine.

Sicer pa bi po možu, če bi bil zaposlen ali upokojenec, dobili družinsko pokojnino. Ker je ne dobivate, kaže, da mož ni imel pogojev za starostno pokojnino. Kaj pa invalidnino? Kot borec je najbrž doboval invalidnino. Kakšen invalid je bil? Ali dobivate po njem družinsko invalidnino? V vašem dopisu je polno nejasnosti in prav nobenih podatkov, zato vam bolj točno ne moremo odgovoriti. Pišite ponovno s točnejšimi podatki o tem, kdaj je bil mož zaposlen, koliko let pokojninske dobe je imel, pa bomo lahko dali popolnejši odgovor.

ALI LAHKO NADOKNADIM DOPUST?

V. A. PODNANOS

VPRAŠANJE: Ste borec od leta 1943. Pri delovni organizaciji ste bili zaposleni vrsto let in ste prihodnje leto nameravali v pokoj. Ko ste marca letos šli na zdravniški pregled zaradi noge, ste morali takoj na bolezenski dopust. Zdravnik vam je tudi povedal, da vas morajo takoj invalidsko upokojiti. Tako ste bili od aprila do junija v bolnišnem staležu, s 1. julijem pa so vas invalidsko upokojili. Zdaj vas zanima, če imate v tem letu pravico do dopusta ali vsaj do plačanega dopusta, čeprav ste odšli invalidsko v pokoj.

ODGOVOR: V letošnjem letu ste prav gotovo, tako kot vsi zaposleni delavci, imeli pravico do letnega dopusta. Vendar ste sedaj v pokoju in dopust praktično ne prihaja več v poštev. Letos dopusta niste mogli izkoristiti, ker ste zboleli, nato pa ste bili invalidsko upokojeni. Zaradi tega tudi ne morete zahtevati od delovne organizacije, pri kateri ste bili zaposleni, odškodnine za neizkoriščen dopust. Do take odškodnine bi bili upravičeni, če bi po nalogu ali krivdi podjetja ne mogli izkoristiti letnega dopusta, kar pa seveda pri vas ni bilo.

KAKO JE S POKOJNINO RAZVEZANE ŽENE

I. M. LJUBLJANA

VPRAŠANJE: Pišete v imenu svoje znanke in bi radi vedeli, ali ima razvezana žena pravico do pokojnine po smrti moža. Vaša znanka je bila dve leti razvezana. Otrok je bil dodeljen njej. Pred kratkim se ji je mož smrtno ponesrečil. Ali bo lahko dobila po možu pokojnino, čeprav je bila od njega razvezana.

ODGOVOR: Že sam zakon o pokojninskem zavarovanju daje točen odgovor. Razvezana žena ima pravico do pokojnine po možu, vendar le v primeru, če na njeni strani ni bila ugotovljena krivda in če ji je sodišče priznalo preživnino, izpolnjena morata biti torej dva pogoja: da žena ni bila kriva za razvezo in da ji je bila prisojena preživnina. V vsakem primeru pa bo seveda otrok lahko doboval po umrlem očetu družinsko pokojnino.

Danilo Tosić

Na zadnji poti smo ga pospremili 11. t. m. v Šentvidu. Bilo mu je komaj 44 let. — Prehodil je kratko življenjsko pot kot delavec in revolucionar. — Rodil se je v Babušnici, v Srbiji, v kmečki družini. V narodnoosvobodilno gibanje je stopil v prvih dneh po kapitulaciji stare Jugoslavije. V prvi sovražni ofenzivi leta 1941 je bil ranjen in ranjenega so ga Nemci ujeli, potem pa obsodili na smrt. Posrečilo pa se mu je pobegniti iz taborišča, nakar se je spet uvrstil med partizane. Po vojni je ostal v vojski in upokojen je bil kot podoficir. Delal je v Vižmarjih pri podjetju SKIP. Med prebivalstvom je bil izredno priljubljen, kar se je pokazalo tudi na pogrebu. Naj mu bo lahka slovenska zemlja!

Majda Korošec

Pokopali smo jo istega dne na Bledu kot Urško Cegnar na Blejski Dobravi. — Majda smo z materjo in sestro že jeseni 1941 obiskovali v Valvasorjevem domu pod Stolum. Skoraj vsak večer smo tam dobivali hrano. Preskrba za Valvasorjev dom je pomenila tedaj tudi preskrbo za partizane. Iz doline pa je tja tudi redno prihajala pošta. V domu smo se po pogovoru shajali in od tam so odnašali literaturo v dolino. Prenekateri večer se je za zagrnenimi okni v Valvasorjevem domu oglašala partizanska pesem. Čeprav je bila mama poglavitna aktivistka, nista tudi dekleta ostajali. marveč sta prevzemali

prav vse naloge. To je trajalo do aprila 1943, ko je gestapo odgnal vse tri v Begunje. Po dolgem mučenju ni zaslisevanju pa jih je odposlal v taborišče Oswienim. Kljub vsem strahotam zloglasnega taborišča so se vrnile. Vendar posledicam se ni bilo mogoče ogniti. Majda je že lani obležala in trpela skoraj leto dni. Poslovili smo se skoraj preskromno od naše Majde. Čeprav je minilo že trideset let, odkar smo se srečali prvič v Valvasorjevem domu, je ne moremo pozabiti.

Lovro Kalan

Združenje borcev NOV škofja Loka je izgubilo svojega zvestega člana Lovra Kalana. — Rodil se je leta 1912 v napredni družini v Zmincu pri Škofji Loki. Že v prvih dneh se je brez obotavljanja pridružil osvobodilnemu gibanju. Bil je povezan z organizatorji vstaje v Poljanski dolini in je deloval kot aktivist. Potem je bil zaupnik borcev in opravljal je zanje občasno kurirske ter obveščevalne naloge. V stalno organizacijsko politično delo so ga pritegnili leta 1942. Postal je sekretar terenskega odbora OF v Zmincu. Naslednje leto je pomagal graditi več bunkerjev za politične aktiviste. Pozneje se je z otroki umaknil v Delnice na dom svoje žene. Tam je deloval v osvobodilnem gibanju do osvoboditve. Po vojni je doma opravljal najrazličnejše naloge na področju tedanje okraja. Zaposlen je bil v škofjeloški predilnici do upokojitve 1961 — Kot zvestega aktivista in sodelavca ter iskrenega, skromnega človeka se ga bomo vedno spominjali!

Urška Cegnar

Pokopali smo jo na Blejsko Dobravo. Slovo od nje je bilo skromno a iskreno, s spoštovanjem do dela Urškega delovanja v NOB. Poznali smo jo kot aktivistko že od leta 1941. Na Javorniku sta si z možem ustvarila skromen dom. Zbirala sta hrano, zdravila, obveze itd. za borce. Bila sta med prvimi v osvobodilnem gibanju v našem kraju. Jeseni sta sprejela pod svojo streho ranjenega partizana. Urška ga je negovala in mu kuhala, mož pa je skrbel za zvezo s partizani. Partizan Iztok, borec Cankarjevega bataljona, se je pri Cegnarjevih zdravil nad dva meseca. Izdajalec pa je izdal Urško in njenega moža Jaka, da so ju gestapovci zaprli v Begunjah. Vzdržala sta junaško dolgo trajno mučenje. Ko sta bila prosta, sta prav tako nadalje požrtvovalno sodelovala s partizani. — Urška je bolehalo precej časa zadnje leto. Odsšla pa je tiho od nas, ni se mogla niti posloviti.

Ana Medved

Medvedovo mamo smo pokopali 29. 9. v Otočcu. — Rodila se je leta 1886 v Grčevju. Omožila se je v Česnjici. Rodila je dvanajst zdravih otrok. Z možem sta stežka preživljala na majhnem posestvu številno družino, zato sta garala še kot dninarja. Otroci so odhajali, brž ko so odrasli. — V osvobodilni boj pa so stopili že leta 1942. Medvedova mama, ki je nadvse nesebično živela za svojo družino, je postala tudi dobra partizanska mati. Njen dom je bil zmeraj odprt udeležencem NOB. Hčerki Viko in Pepco so Italijani že septembra 1942 internirali na Rab. Dajstarejši, sin France, pa je 23. 9. 1942 padel kot talec. Naslednje leto so ji belogradistji ubili sina Jožeta. Ob vdoru Nemcev in domobrancev na Dolenjsko pa je izgubila še moža in požgali so ji dom. Dočkala je, da se je vrnil po vojni sin, in otroci so spet ustvarili družino, ki je v nji ostala skrbna, tiha in delovna mati.

IZ NAŠE REVOLUCIONARNE PRETEKLOSTI

S Pohorja na Moravsko

Brigada »Ljuba Šercerja« je 21. maja 1944 odšla z Golave Buke proti Skomarju. Tam naj bi prevzela mobilizirance in jih odpeljala v Moravsko dolino, kjer bi jih prevzeli drugi.

Prav tedaj pa je vodja vermanšafte standartenführer Steindal pripravljala ofenzivo. Hotel je prehajati Pohorje in postopoma še druge predele. Zato je morala brigada pohiteti, da na pohodu ne bi imela težav z novinci. Tisti dan, ko bi morali prevzeti mobilizirance, pa je padla v zaselo Zidanškova brigada, ki je imela nalogo predati novince naši brigadi, zato smo ta dan počivali. Ko smo prevzeli mobilizirance, smo krenili iz Luž čez cesto Vitanje—Dolič na Paški Kozjak. Imeli smo srečo, kajti kmalu zatem, ko smo prešli cesto, smo po brnenju avtomobilov lahko ugotovili, da so vražniki postavljajo zasede na vsej črti — do Pohorja. Veselili smo se, ker smo jo tako poceni odnesli, a veselje je bilo premaglo. Pot je bila naporna posebno za tiste, ki niso bili vajeni dolgih pohodov. Noč je bila temna in med pohodom se je ulila ploha. Brigada se je ustavila na visoki planoti v bližini Resnika. Prvi bataljon, ki je bil v zaščitnici, je imel nalogo, da priiskrbi hrano za brigado in za mobilizirance.

Naš bataljon je bil razvrščen v dolgi koloni; računati je bilo treba na vse. Moja naloga je bila, da preštejem ljudi v četi, da ne bi med potjo kdo zaspal, kar se je večkrat pripetilo.

Čakali smo na prvi bataljon, ki se še ni vrnil. Bil sem trdno prepričan, da bomo ostali na Paškem Kozjaku, toda okoliščine so zahtevale drugače. Kmalu potem, ko je prišel prvi bataljon, so se v smeri, od koder smo prišli, oglasili strelji. Takoj smo vedeli, da nam sledijo vermani. Ni jim bilo težko ugotoviti, kam smo šli, saj so na cesti, ki smo jo prečkali, lahko videli našo sled.

Komandant brigade Mičo Došenović je hitro odločil, da brigada še podnevi prekoraci železnico, cesto in strugo Paške ter krene proti Graški gori. Brigadi je načeloval

2. bataljon, za njim pa so se zvrstili mobiliziranci. Komandant brigade me je poslal v izvidnico, da ugotovim, če preti nevarnost tudi spredaj. S seboj sem vzel tovariša Staneta Melkindo, na katerega sem se najbolj zanesel.

Hitela sva po strmini proti Paki. Za nama je šla brigada. Prišla sva na rob gozda in iskala primeren prostor za opazovanje soteske, a ga nisva našla. Zelenje nama je onemogočalo, da bi mogla imeti pregled nad dolino, niže pa nisva smela, da ne bi izgubila stika z brigado. Prav tedaj sva zaslislala sopihanje lokomotive. Hitro sva našla rešitev. Morda se bo kdo prapeljal z vlakom in nama povedal, kakšen položaj je v soteski. Skrila sva se za grmovje, tako da sva imela gozdno pot pred seboj, in čakala. Kmalu sta se nama približali dve starejši ženski.

Tisto, ki je šla prva, sem vprašal: »No, mamca, povejte, kaj je novega!« Na kratko mi je odgovorila, kačoč z roko v smer, od koder je prišla: »Tam doli je vse polno Nemcev.« Druga ji je takoj vskočila v besedo: »Pa ja ne mislite iti tja dol?« Hitro sem ji odgovoril: »Ja, mamca, pa ravno tja pojdemo. Smo pač vojska. Povejte mi, kaj delajo Nemci tam doli!« »Koplijejo ob cesti grabne. Po vsej grapi, skoz in skoz.«

Takoj sem vedel, da tudi tu pripravljajo zaporo. Med pogovorom z ženskama namu je že dohitela brigada, s komandantom na čelu. Na kratko sem mu povedal, kaj je v dolini. Ko je še sam vprašal ženski o podrobnostih, je prišlo do odločitve: vrnitev ni mogoča! Treba je iti naprej.

Drugi bataljon naj izvrši preboj. Na čelu je bila 1. — Resmanova četa, zato smo bili določeni, da gremo takoj v napad. Teren je bil strm in neugoden. Ni se bilo mogoče razviti v strelce. Koder smo se prebijali v napad, je peljala kozja stezica, ki je bila z obeh strani obdana z strmimi robovi. Na srečo smo imeli zelo dobro krite.

Ker sem si ogledal teren že prej, sem šel v koloni prvi. Za menoj je bil Jože Re-

smar, za njim pa mitraljezec Franc Fon in njegov pomočnik. Nadzoroval nas je Modras. Previdno smo se bližali cilju. Kmalu sem zagledal pred seboj železnico in nato cesto. Na cesti so bili Nemci v svetlih plavih uniformah. Dal sem znak za juriš in začeli smo se prebijati. Z Resmanom sva skupaj tekla do proge. Cesta je bila prazna. Prekoracili smo železnico, cesto, travnik in Pako.

Nemška policija ni imela časa, da bi preboj onemogočila, ker jo je naš juriš presenetil. Imel sem nalogo priti čimprej na vrh nasprotnega hriba, od koder naj bi brigada nadaljevala pohod. Hitel sem, da ne bi pred menoj zasedel hriba sovražnik. Prišel sem pravočasno. Vrh je bil prost. Ozrl sem se v sotesko. Na levi se je Viktorjev bataljon boril s policisti, na desni pa se je tolkel 2. bataljon. Sreča, da ni bilo nemške zasede na vrhu grebena. V tem primeru nam bi zaprla najboljši izhod. Gledal sem, kako se je razvijal boj. Na desni strani, kjer je bila širša dolinica, so prodirali policisti, ki so hoteli presekat kolono brigade. Toda to jim ni uspelo. Začel sem streljati. Imel sem rumeno jugoslovansko mavzerico, ki mi jo je bil brat Stanko podaril na Mašunu septembra 1943. leta. Brigada je kmalu prišla za mano. V koloni nisem videl nobenega ranjenca, kar je bilo dobro znamenje. Vrh hriba je bila planota, na robu pa je stala kmečka hiša. Od tod smo krenili proti Graški gori — skozi Završje. Pozno popoldne smo prispe-li na področje Graške gore. Tega dne nisimo imeli nobene borbe. S sovražnikom se je spopadel le 1. bataljon, kasno ponoči in naslednjega dne zjutraj. Še istega dne smo se premaknili v podaljšek hribovja. Ustavili smo se v hribu nad Pečovnikom, da bi se spočili. Kuharji so pripravljali hrano. V gozdu smo morali ostati zaradi mobilizirancev, ki so bili brez orožja. Vseh je bilo okrog sto. Samo v našem bataljonu smo jih imeli približno petdeset. Do večera smo počivali, potem pa smo šli v koloni drug za drugim k hiši, ki je bila pod robom gozda. Za hišo pa je stal velik »marof« kot temu pravijo štajerci gospodarskemu poslopju. Tu se je naš bataljon namestil.

Noč smo prespali mirno... Takoj zjutraj naslednjega dne pa se je začelo znova. Sovražnik je prodiral iz smeri Šašelj. Drugi bataljon je bil razporejen takole:

Prva — Resmanova četa je bila skupaj z novinci pri Pečovniku. 2. (Beslačeva) četa je bila tedaj na položajih pri Šajdniku (Sv. Danijel). 3. (Tončkova) četa — pa je bila razporejena na črti Sv. Duh—Suhadol.

Območje med Tončkovovo četo in Kavnikom ni bilo zavarovano in prav s te smeri so nepričakovano prodirali vermani. V naglici je po navodilu štaba brigade odhitela v napad Tončkova četa. Prva četa, ki je bila z novinci pri Pečovniku, je po posrednem nalogu odhitela na juriš, da sovražnik ne bi uspel zasedi ključnega položaja v neposredni bližini hriba nad Šašljem. To bi bil za brigado hud udarec, saj bi bila s tem razdeljena na dva dela. V odločilnem trenutku je levo krilo 1. čete jurišalo proti Šašlju (severovzhod), desno krilo pa proti vrhu na drugo stran gozda, pod katerim je bila večja planjava. V dolini te planjave pa je bila domačija. Ker je bil naš napad odločen, se je začel napadalec umikati proti Šašlju, toda bil je še vedno nevaren, ker je sovražna kolona štela približno 150 mož.

V tem boju so bile sovražnikove izgube: 30 mrtvih, približno 30 ranjenih in 2 ujeta. Na naši strani pa sta 2 mrtva in en lažje ranjen! Zaplenili smo eno brzostrelko, pet pušk, dve pištoli, 2300 nabojev, 13 okvirov za mitraljeze, več bomb in nekaj opreme.

Sovražnik je prodiral iz smeri Slovenj Gradec — Graška gora — Sv. Danijel. Do spopada je prišlo na črti pri Šajdniku, kjer je tudi gorelo.

Zato se je tudi 1. četa vrnila nazaj k Pečovniku. Štab brigade je izdal povelje za

premik. Šli smo proti Velunjskemu grabnu. Ko je naša četa dospela do mlina, je za nami prihitela 3. četa, ki je bila določena, da izsili prehod proti Zalesniku. To je tudi storila, vendar je Mirko Zdešar določil vod Resmanove čete, da sovražnika napade s se. vera to je na tistem mestu, kjer se stikata gozdni poti, katerih ena drži v Zalesnik, a druga na Veliki in Petrov Vrh, do ceste Zavodnje — St. Vid. Sovražnik se je umikal proti Kristanovi planini in Ravnam.

Čeprav je imel sovražnik dobre položaje, se tudi tokrat ni dobro počutil. Tončkova četa s pomočjo Resmanovega voda in mobiliziranci je srdito jurišala. To je sovražnika zbegalo, da se je umaknil, zavzel položaje in nas začel obstreljevati z minometalskim ognjem. Novinci niso bili takšnega obstreljevanja vajeni, zato so se zmedli. Umikali so se tja, kjer niso padale mine. Sovražnik je natančno poznal kraj, ker so mine padale na gozdno pot, ki je zavijala desno proti zahodu. Imel sem precej opravka z novinci, ki so iskali kritje v grmovju.

Druga (Beslačeva) četa ni mogla dospeti tako hitro za nami. Ker je imela položajno zaporo v neposredni bližini Sv. Danijela, se je takoj usmerila proti cesti Zavodnje — St. Vid, kjer je prečkala cesto in nadaljevala pot proti Sv. Križu. O. p. 1

Naj dodam še to, da je bila v Velunjskem grabnu ranjena, ujeta in zverinsko ubita bolničarka Mirni Strle. Tedaj je bil v zaščitnici pomočnik komandirja čete Matija Štenta, ki se je tudi spopadel z vermani, ki so prodirali iz smeri Družmirja O. p. 2.

Prišli smo na območje Belih vod. Ostali smo čez noč in naslednje jutro odšli na Šmihel. Tu je brigada počivala. Popoldne od 13 ure do večera pa se je zopet spopadala s policijo in vermani. Najhujša borba je bila v bližini cerkve v Šmihelu. V tej borbi sta sodelovala 2. bataljon Šercerjeve in 1. bataljon Tomšičeve brigade. Proti večeru je borcem uspelo pregnati sovražnika. Po končani borbi smo krenili do Negojnice, kjer smo prenočili. Počivali smo še ves naslednji dan. Naslednjo noč, 27. 5. 1944, smo nameravali prekoraciti Savinjo v smeri proti St. Janžu. Zaradi premočne zasede pa nam načrt ni uspel. Vrnili smo se na Negojnice. Izognili smo se valu ofenzive. Od tod smo odšli v Mozirске planine. Pot nas je vodila mimo kmeta Visočnika pod Rastokami mimo Sv. Miklavža k Sv. Primožu; potem smo prešli Savinjo med Ljubnim in Lučami in krenili proti Zg. Špehu. Tu smo imeli en dan počitka in krenili naprej proti Veliki Lašni, od koder je odpeljala 3. četa 2. bataljona novince v Kamniško-zasavski odred. Mobilizirance je izročila temu odredu v začetku junija.

Sklep: Pričujoči članek je napisan na osnovi lastnega spomina, pripovedovanja spominov preživelih borcev in proučevanju arhiva inštituta za zgodovino delavskega gibanja. Doživetje obsega obdobje od 21. V. do 1. VI. 1944. O. p. 1 glej arhiv UB »LS« vložek 4 kronika od 11. 5. do 12. 6. 1944.

O. p. 2 ustno pričevanje Matije Štenta. Članek je podan v skrajšani obliki.

VINKO KUCLER-VINE

POIZVEDBA

Leta 1941 je bil na orožniški postaji Trubar v občini Drvar v Bosni v službi orožnik Franc Buljan. Padel je jeseni istega leta. Pred tem je kot orožnik naredil ilegalcem in partizanom velike usluge. Zato zasluži, da o njem govorimo in pisano kot o človeku, ki je delal za osvobodilno gibanje.

Ne vem o njem nič drugega kot ime in priimek. Odkod je bil doma, ima še koga od svojcev in vse drugo, kar bi utegnilo zanimati javnost — tega ne vem. Zato prosim vse, ki so ga morda poznali, zlasti pa svojece, da mi pišejo.

Bojan Selic
i Engelsa št. 5, Beograd

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

V 39. številki našega lista (23. september 1971) smo objavili dve fotografiji, ki ju je posnel Danilo Šuligoj in za kateri smo domnevali, da predstavljata neko enoto za zveze. Zdaj nam piše Pavla Leban iz Poljubinja 84 pri Tolminu, partizanska bolničarka iz bolnišnice Franje, da je na slikah prepoznala Mirko Goljo in Jožefa Brešana iz Podmelca. Na zgornji sliki je Mirko Golja prvi z leve — tisti, ki drži puško na prsih, Joško Brešan pa je tretji z leve (v sredini); na spodnji sliki pa je drugi z leve (s kolesom v rokah) Mirko Golja, zraven njega pa stoji Joško Brešan. »Ko sem na sliki opozorila Mirko Goljo,« piše dalje Pavla Leban, »ki živi v Podmelcu, in ga vprašala, zakaj se sam ne oglasi s pojasniliom, mi je dejal, da sam tega ne more, Joško Brešan pa ne živi več. Na vprašanje, kdaj in kje sta fotografiji nastali, pa je povedal: »Kot se spominjam je to bilo februarja ali marca 1945, ko sva bila z Brešanom pripadnika VOS v Rutu (najbrž VDV ali OZNE) in sva prišla po opravkih na Šentviškogorsko planoto. Ne vem točno, ali smo se slikali v vasi Polje ali vasi Prapetno in tudi drugih tovarišev ne fotografirah se več ne spominjam...« Tovarišici Pavli Leban in Mirku Golji se za pojasnilo najlepše zahvaljujemo.

Letos smo objavili že vrsto nepojasnjenih fotografij, ki jih je posnel Danilo Šuligoj. Tudi tokrat objavljamo eno izmed njih. Nastala je nekje na Primorskem, kar sklepamo po značilnem partizanskem avtobusu, predelanem na pogon z ogljem, verjetno v pozni jeseni 1944 ali zgodaj spomladi 1945. Kaže zelo lep prizor, tudi obrazi so razločni. Zato prosimo, da nam pomagate ugotoviti, kje je bila fotografija posneta, kateri enoti pripadajo borci na sliki in katere izmed njih poznate! Za sodelovanje se vam že vnaprej zahvaljujemo.

Akcija 5

IMKO, Ljubljana	6. 9. 1971	500.— din
OPEKARNA KOŠAKI, Maribor	7. 9. 1971	1.000.— din
ČREVARNA, Ljubljana	10. 9. 1971	500.— din
BALA, Ljubljana	13. 9. 1971	300.— din
BIRO ZA GOZDNO NAČRTOVANJE, Ljubljana	17. 9. 1971	300.— din
OBALNI KOMITE, Koper	18. 9. 1971	200.— din
VODOVOD, Radovljica	22. 9. 1971	200.— din
SINDIKAT DELAVSKIH STORITVENIH		
DEJAVNOSTI, republiški odbor za Slovenijo	25. 9. 1971	2.000.— din
VODNA SKUPNOST SAVINJA, Celje	24. 9. 1971	1.000.— din
GRANIT, Slovenska Bistrica	29. 9. 1971	400.— din
SLJAJ, Hrastnik	29. 9. 1971	1.000.— din
OPEKARNA LOŽNICA, Zalec	30. 9. 1971	200.— din
MEDEX, Ljubljana	30. 9. 1971	500.— din
VRVARNA, Ljubljana	30. 9. 1971	500.— din
STIL, Koper	30. 9. 1971	500.— din
SGP, Grosuplje	30. 9. 1971	300.— din
NK OLIMPIJA, Ljubljana	30. 9. 1971	1.000.— din
ZAVAROVALNICA SAVA, Postojna	7. 10 1971	500.— din

SKUPAJ: 10.900.— din

KULTURNI OBZORNIK

Tone Svetina:

O bojih,
porazih
in zmagi

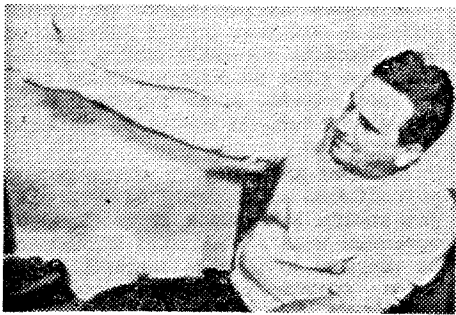
Pisatelja Toneta Svetina, pisca Ukane, poznajo mnogi predvsem kot ustvarjalca leposlovja. Svetina pa ima tudi drugačna nagnjenja, tudi umetniška in publicistična. Njegovi izdelki s tega področja pa so, kot vse kaže, enako uspešni kot je Ukana.

Lani so vzbujali precejšnjo pozornost eseji, ki jih je Svetina objavljala v slovenski izdaji Komuniste. Zato se je uredništvo odločilo za ponatis v posebni knjigi, ki je izšla letos. Opremil jo je Marjan Rombo s fotografijami Svetinovih kipov, varjenih iz drobcev granat in min ter starega orožja. Fotografije so prispevali Jože Kološa, Marjan Ciglič ter Marjan Zaplatil, kar je jamstvo, da so dobre in da ponazarjajo bistvo Svetinovega ustvarjanja. Še več, likovno opremo Svetinove knjige lahko štejem kot zelo uspešno in svojevrstno.

Zaradi velike pomembnosti Ukane kot najbolj brane slovenske knjige in, lahko rečemo, že zdaj uvrščene med klasična dela, je Svetina dodal zbirki še dve poglavji. V prvem je napisal kratko vsebino vseh treh delov ter dodal tudi tisto, kar je v romanu zapisanega »med vrsticami«. Namreč, kaj je bistvo vsakega prikaza in kaj je hotel z njim povedati.

K podobnemu cilju stremi tudi drugi dodatek, analiza likov in struktur bojujočih se strani. Zanimivo je, da je prvi lik, ki ga Svetina opisuje, slovenski narod kot množični junak osvobodilne vojne. V nadaljnjih opisih razčlenjuje Svetina posamezne glavne osebnosti iz Ukane.

S tema dvema dodatkom je Svetina zelo pomagal tako navadnim bralcem kot tudi tistim, ki Ukano temeljito proučujejo in razčlenjujejo. Končno

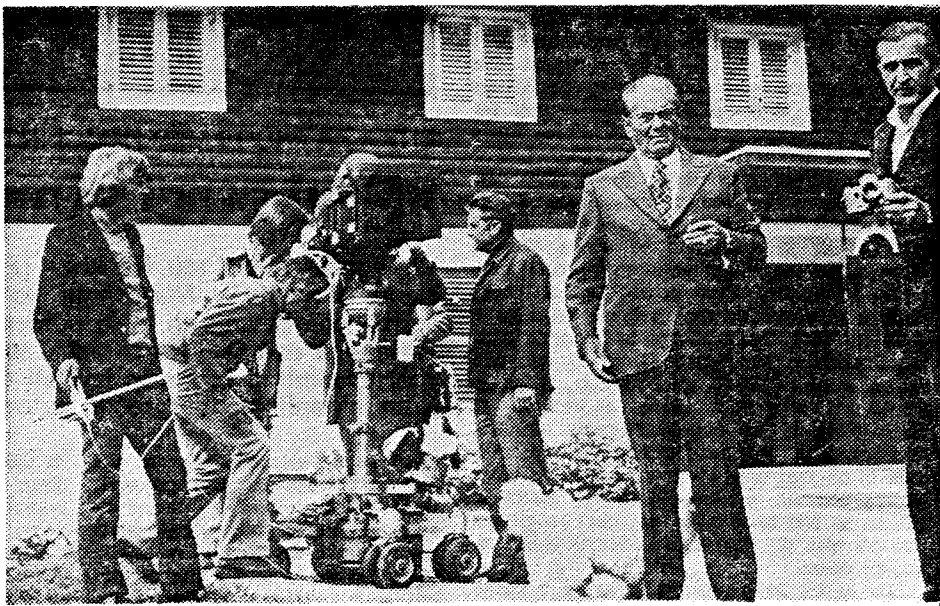

pa je z vsem tem tudi zelo temeljito podal svojo lastno osebnost, kar bo nekoč pomenilo velik prispevek k teoriji književnosti pa tudi k literarni zgodovini. Navadno so raziskovali pisateljsko osebnost in njegove vzore za osebe v njegovih delih šele kasneje, pri tem pa so naleteli na hude težave zaradi časovne oddaljenosti. Kot je znano, je Svetina za vsako osebo v svojem delu imel vzor v eni ali več resničnih osebah, ki jim je navadno dal drugačno ime, tako kot to počne večina pisateljev.

Prav zaradi tega pa je njegova razlaga in opis osebnosti tudi zelo zanimivo branje. Bralec in zgodovinar bosta lahko primerjala zgodovinske podatke z literarno podobo osebnosti, pri tem pa ugotavljala moč Svetinove umetniške domišljije.

MILE PAVLIN

Potujoča knjigarna »PARTIZANSKE KNJIGE« bo v SREDO: 3. novembra 1971 v Mozirju, ČETRTEK: 4. novembra 1971 v Ljubnem, kjer bo ob 16.30 uri tudi literarno-glasbeni program s Francetom Kosmačem, Francetom Filipičem in dr. Mirom Stiplovškom, PETEK: 5. novembra 1971 v Lučah in v SOBOTO: 6. novembra 1971 v Podgradu.

V rojstnem kraju predsednika Tita in bližnji vasi Trebče so pred kratkim posneli prve scene televizijske serije o otroštvu, mladosti, življenju in delu predsednika Tita. Gre za devet enurnih oddaj RTV Zagreb in Jadran-filma s skupnim naslovom »Spomini«. Režiser je Veljko Bulajić, snemalca pa Frane Vodopivec in Branko Blažina. (Na sliki: televizijska ekipa »Spominov« ob obisku predsednika Tita v Kumrovcu)

Nemški bestseller v slovenščini

Založba Mladinska knjiga je v zbirki svojih romanov Levstikov hram izdala roman Nemška ura, ki ga je napisal sodobni nemški pisatelj Siegfried Lenz. Avtor je slovenskim bralcem neznani. V svoji domovini pa si je pridobil že velik sloves, dobil je tudi več priznanj. Njegov roman Nemška ura je bil v letu 1970 med najboljšimi branimi teksti. Tako bomo torej tudi Slovenci spoznali sodobnega nemškega avtorja, ki obravnava v omenjenem romanu zanimivo snov iz polpreteklosti, in spoznali, na kakšni ravni je današnja nemška literatura. Založba, ki je to delo res hitro posredovala slovenskim bralcem, je s tem tekstom imela dovolj srečno roko. Gre za roman, ki obravnava tipično nemško problematiko in ki kaže, kako se je nemška sodobna literatura že povsem vključila v sodobno svetovno književnost, od katere se bistveno niti ne razlikuje več.

Roman Nemška ura pripoveduje o dogodkih ob koncu zadnje vojne. Pisatelj prikazuje razmere v severni Nemčiji, nekje ob severnem morju, kjer v majhni vasi živi policist Jens Ole Jepsen in njegov prijatelj slikar Maw Ludvig Nansen. Ta dva glavna protagonista romana sta prijatelja od mladih nog, sta si pa tudi poglavitna nasprotnika. Policist pozna samo službo in nič drugega kakor službo. Je tipičen predstavnik nemškega birokratizma in izpolnjuje vse ukaze. Tako dobi tudi nalog, ki pride naravnost iz Berlina, da je slikarju Nansenu prepovedano slikanje. Pač zaradi njegovih slikarskih manir, ki niso skladne z nacional-socializmom. Policist mora torej izvrševati ukaz o prepovedi slikanja. In ker je vesten uslužbenec, to svojo nalogo vestno izvršuje tudi proti prijatelju. Po-

tem dobi nalog, da mora zaplenjevati slike. In tudi to dela z največjo pedantnostjo, čeprav gre za starega slikarja, za prijatelja, za odmaknjeno vas, kjer razen policista ni nobene druge oblasti, čeprav gre vojna že h koncu. Policist se kot vesten uslužbenec izkaže tudi do svojega sina Klause, ki pobegne iz vojske, se sam pohabi, potem pa spet pobegne iz lazareta, da bi ga ne ustrelili. Oče noče nič slišati o svojem sinu in ga je pripravljen izročiti oblasti, če bi ga našel. Ta službena vestnost je celo tako velika, da izobčenega sina niti po koncu vojne noče sprejeti več v družinski krog. Med obema poloma, med vestnim policajem in svobodomiselnim slikarjem, je policistov mladoletni sin Siggi, ki niha med ljubeznijo in spoštovanjem do očeta ter prijateljstvom do slikarja. Ta sin zaradi zaščite slikarjevih stvaritev tudi ukrade nekaj slik in jih skrije. Zato pa pride v pobiljševalnico in tu za kazensko nalogo pripoveduje celotno zgodbo. Ko pride konec vojne, policista sicer zapro za kratek čas, potem pa spet začne opravljati svojo dolžnost. Slikar pa doživi največja priznanja, katerim spet prisostvuje policist kot slikarjev prijatelj...

Roman, ki je po svoji vsebini neobičajen in zanimiv, je napisan v moderni pripovedni obliki, prevedla pa ga je Tanja Premk.

SLAVKO RUPEL

PARTIZANSKA
LJUDSKA
PESEM

SPROŠČENJE

Večeri so sladki kot poljub deklet,
jaz pa zaklet umiram,
s seboj se in z bogom prepiram
in sem kot Krist na križ razpet.

Pa zame še ni odločeno, da bi omahnil
in brez krvavega testamenta:
dopolnjeno je, dušo izdihnili.
Jaz sanjam čas, ko se bom s križa snel
in se kot vranec splašeni čez plotove vzpel
in tebe, mati, tam v daljavi vso močno
v mračnjavi mrazov in gozdov objel
in ti v poljubu razodel,
kako sem še zmerom kri tvoje krvi,
puntarske krvi še za te kajnovske dni,
preden nam nova zarja ne vzplamti.

JAN PLESTENJAK
Napisano v koncentracijskem
taborišču Chiesa nuova v
Padovi l. 1943

BELEŽKE

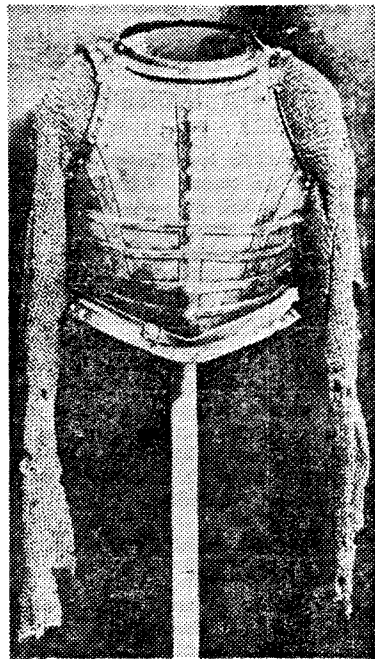
SUTJESKA PRODANA
NA JAPONSKO

Za film Stipe Delića »Sutjeska« še naprej raste zanimanje po vsem svetu. Čeprav še ni končan, so ga pred kratkim prodali na Japonsko za dvesto tisoč dolarjev minimalne garancije, brez pravice prikazovanja na televiziji.

OFENZIVA

Casnikar beogradske televizije Prvoslav Pejatović se takole spominja nekega dogodka na službenem potovanju:

— V vasi v okolici Jajca, kjer bi morali gostovati igralci iz velikega mesta, je pristopil k meni starec. Nekaj časa si je ogledoval direndaj v zadruženem domu, potem je ves skrušen dejal: »Kaže, da se zopet nekaj pripravlja?« »Kaj?« sem ga vprašal. »Pa ofenziva — kadarkoli so med vojno prišli k nam igralci, je bila koj zatem ofenziva!«

150 LET MUZEJSTVA
NA SLOVENSKEM

Letos slavijo Narodni muzej v Ljubljani, Prirodoslovni muzej Slovenije in Slovenski etnografski muzej 150-letnico svojega obstoja. Z njimi proslavljajo vse muzejske in galerijske ustanove Slovenije stopenj deset let muzejstva na Slovenskem. V okviru tega jubileja se že vse leto vrste prireditve, osrednja proslava pa je bila 14., 15. in 16. oktobra letos. Na sliki: mejaški častniški prsni ploščni oklep iz druge polovice 16. stoletja z razstave »Orožje in bojna oprema od naselitve Slovencev do konca 17. stoletja«, ki je bila uvod v jubilejno leto 1971.

ODPRTO VPRAŠANJE

Na simpoziju »Literatura in revolucija«, ki sta ga nedolgo tega v Titovem Užicu organizirala republiški odbor ZZB NOV Srbije in združenje književnikov, je bilo med drugimi ugotovljeno:

— Literatura o NOB in revoluciji ostaja neovrednotena, kritično in zgodovinsko neosvetljena, čeprav so teme narodnoosvobodilnega boja in revolucije v naši književnosti trajno navdihovalne teme.

OB PICASSOVI
90-LETNICI

Slavnemu slikarju Pablu Picassu so ob njegovi 90-letnici čestitali največji sodobni umetniki, literati, arhitekti itd. Cestitka, ki jo je napisal Jean Picart le Doux, se glasi:

»Celotno Picassovo delo je podobna našega časa in prihodnosti. Nepristano nam razsvetljuje pot, nam omogoča, da gledamo in sanjamo... Picassa pozdravljamo ne samo kot neutrudnega kreatorja oblik in barv, temveč tudi kot človeka, ki je naslikal Guernico in ki se je zmeraj boril za bratstvo in mir med ljudmi.«

ZANIMIVOSTI

AMERIŠKA VOJAŠKA POSLANSTVA V LATINSKI AMERIKI

»Ameriške vojaške misije so postale najpomembnejše sredstvo vojaško-politične ekspanzije ameriškega imperializma v Latinski Ameriki,« piše organ sovjetskega obrambnega ministrstva »Krasnaja zvezda«.

Sovjetski pisec poudarja, da imajo Američani v mnogih deželah Latinske Amerike številčno izredno močna vojaška poslanstva, zlasti pa v deželah z razvitim narodnoosvobodilnim gibanjem. V Kolumbiji so pred leti vodili akcije proti uporniškim kmetom neposredno oficirji ameriškega vojaškega poslanstva, ki so imeli na voljo celo letala in helikoptere. V Dominikanski republiki, kjer so ameriške enote v krvi zadušile rodoljubno gibanje prebivalstva te dežele, šteje ameriška vojna misija več sto članov.

Ameriška vojaška poslanstva pa ne nadzirajo le domače armade, ampak se ukvarjajo tudi z vohunskimi posli v korist severnoameriških monopolov. To zlasti velja za oficirje »panameriške geodetske službe«, ki uporabljata letališča v vseh deželah Latinske Amerike in katere letala so opremljena z najodobnejšimi pripomočki za fotografiranje iz zraka.

ČEDALJE VEČ VOJNIH LADIJ NA INDIJSKEM OCEANU

Poveljnik ameriškega 7. ladjevja meni, da bodo Združene države Amerike, brž ko se konča vietnamska vojna, okrepile svoje vojno ladjeve na Indijskem oceanu, zakaj »če tega ne bomo storili, bomo Indijski ocean prepustili Sovjetom.«

Na tem oceanu sedaj nenehno plove po dvanajst do petnajst sovjetskih vojni ladij, kar je dvakrat več kot pred tremi leti, medtem, ko so se sile 7. ladjevja, ki je poleg vietnamskih voda odgovorno tudi za Indijski ocean, v zadnjih osemnajstih mesecih zmanjšale od 200 na kakih 100 ladij.

VOJAŠKI MANEVRI NA BAVARSKEM

Oktober so imeli vojaške manevre tudi na Bavarskem. Udeležilo pa se jih je kakih 37.000 ameriških, kanadskih in zahodnonemških vojakov, ki pa so bili v tehničnem oziru zelo dobro opremljeni. Imeli so namreč približno 3500 transportnih vozil in tankov, 7000 vojaških avtomobilov, 200 helikopterjev in precejšnje število nadzvočnih lovcev-bombnikov tipa phantom.

Manevre so začeli s prevozom kakih 11.000 ameriških vojakov iz ZDA na zahodnonemška letališča. Vso opremo so vojaki dobili v skladiščih, ki jih imajo Američani v Zahodni Nemčiji, nato pa so premaknili na območje, ki je bilo predvideno za manevre.

IZRAELSKÉ UTRDBE VZDOLŽ SUEŠKEGA PREKOPA

Glasilo izraelske vojske »Dahane« poroča, da je Izraelska obrambna črta vzdolž Sueškega prekopa končana. Utrdbe so menda tako močne, da lahko vzdržijo obstreljevanje egiptovskega topništva, ki je razpostavljeno na nasprotni strani prekopa. Inženirske enote so zgradile bunkerje in oporišča novega tipa, povezujejo pa jih nove asfaltirane ceste.

Poziv

Odbor koroskih partizanov — komisija za skrosvstvo nad partizanskimi grobišči na Koroskem — prosa vse svoje in sorodce na Koroskem pokopanih borcev, naj ji sporoče podatke o tamkaj pokopanih. Ti podatki naj zajamejo pramek, ime, datum in kraj rojstva, poklic pred vojno, enoto, v kateri je bil borec ali aktivist, ko je padel, datum in okoliščine ter kraj smrti.

Komisija bo tudi organizirala obiske grobišč, zato naj svojci, znanci in prijatelji sporočijo svoje želje. Podatke in prijave zbira za komisijo Jože Hribar, Moše Pijadeja 28, Ljubljana.

General de Gaulle je prispel v London z osebnim letalom angleškega ambasadorja v Franciji dne 18. junija 1940. Se istega dne je imel govor prek radia v imenu »druge Francije« — tiste, ki ni hotela priznati poraza in kapitulacije in ki je še naprej imela Nemce za sovražnike in osvajalce.

Poziv generala de Gaulle je bil prvi »uradni« glas, ki je Nemcem rekel ne. To je bila hkrati tudi prva akcija odporiškega gibanja, ki je takrat imelo enega samega človeka, ta pa je bil prisoten v središču milijonov Francozov. Prvo dejanje kolektivnega odpora je sledilo nekaj mesecev kasneje: 1. januarja 1941. De Gaulle je iz Londona ukazal Francozom, naj med 14. in 15. uro nihče ne stopi na cesto na območju, ki ga je upravljala kvistinska vlada iz Vichyja, in med 15. in 16. uro na od Nemcev okupiranem ozemlju. Večina Francozov ga je ubogala in ob tem času so postale ulice in ceste skoraj povsem prazne. Vichyjska vlada in Nemci so bili brez moči, saj niso mogli hoditi od hiše do hiše in spraševati ljudi, zakaj so doma.

To je bil še pasiven odpor. Že v začetku leta 1941 se je mnogim uslužbencem in vojakom posrečilo prebiti se prek meje na Pirenejskih in priti v Anglijo ali severno Afriko. Tisti, ki so ostali v Franciji, pa so delali atentate, predvsem na privrženca vichyjskega režima. Žrtve atentata je postal tudi vichyjski človek številka ena Pierre Laval, ki pa jo je pri tem odnesel le z lažjimi ranami.

Odporniško gibanje je v štiriletnem boju proti okupatorju izvedlo mnoge akcije v vseh delih Francije. Veliki trenutek pa je napočil 6. junija 1944, ko so se v Normandiji izkrcali zavezniki. Za to tolikanj pričakovani dan so Francozi pripravili tri načrte: »zeleni načrt«, ki se je nanašal na sabotaže z namenom, da onemogočijo dovoz nemških okrepitev na atlantsko obalo »želva« v zvezi s sabotažami na cestah in »vijoličasti načrt« — blokiranje telekomunikacij. S temi tremi načrti naj bi omrtvili nemški aparat in enotam pod poveljstvom generala Eisenhowerja omogočili, da se krepko zasidrajo v Normandiji.

Radio BBC je le nekaj ur pred izkrcanjem oddajal tajno sporočilo: »Prvi strel stane sto frankov.«

To je bil ukaz za mobilizacijo francoskih železničarjev »Zeleni načrt« naj bi začela izvajati takoj, s tem pa ohranili promet na železniških progah. Že v nekaj urah je na vseh francoskih progah prišlo do nepopisne zmešnjave. Z vojaštvom napolnjeni vlaki se niso in niso mogli prebiti v Normandijo odkoder so prihajale čedalje bolj vznemirljive vesti.

Tako na primer je eden od teh vlakov za pot od Toulousea do Pariza potreboval kar tri dni. Kompozicijo z bencinskimi cisternami, ki so jo blokirali na neki postaji, pa je napadlo ameriško letalstvo in jo zažgalo. Bencin je bil namenjen nemškim oklepnim divizijam.

Leto 1944 je še najbolj znano po tako imenovani operaciji »jabolčne peške«. Nemški konvoji, ki so bili usmerjeni na fronto, so imeli posebne šifrirane nazive. Že poprej so francoski rodoljubi uničili dva nemška konvoja, transport »jabolčne peške« pa je sestavljalo dvanajst vlakov z vojaštvom in vojnim materialom, namenjenim v severno Francijo.

Začelo se je, kot vselej, s poveljem, ki je prispelo iz nemškega poveljstva za prevoze. Nemški poveljnik je ukazal sporočiti dvema francoskima uslužbencema, ki sta morala o tem obvestiti vse postaje vzdolž ustreznih železniških prog. Uslužbenca sta bila že dolgo časa člana odporiškega gibanja in sta dobro vedela, kaj morata v takem primeru storiti. Tako pomemben konvoj niso smeli napotiti po glavnih progah, ker bi ga partizani zanesljivo zaustavili, zakaj Nemci niso mogli nadzirati prav vsak meter proge. Zato so ga Nemci usmerili po stranski progi.

Brž ko je železniško odporiško gibanje zvedelo, po kateri progi naj bi peljal transport, so jo onesposobili tako, da so enega od mostov pogнали v zrak. Nemško poveljstvo za prevoze je to zvedelo šele potem, ko je prvi transport bil že na poti. Ni mu preostalo drugega, ko da konvoj preusmeri na glavno progo. Nemci so seveda vedeli, da vzdolž proge delujejo mnoge partizanske enote, vendar so bili prepričani, da jim te ne morejo do živga, saj je bilo vojaštvu in vlakih do zob oboroženo in zato sposobno zavrniti vsak napad.

Prvi vlak je odpeljal ob 17.55 brez kakršnihkoli zapletov. Nekaj ur kasneje je že prispelo sporočilo, da je proga pred neko postajo minirana. Francoski uradnik je ukazal vlak odpeljati na stranski tir, toda neki nemški oficir se je spomnil, da bi transport utegnil tam postati izvrstna partizanska tarča, in je zato vlak napotil proti cilju prek Saint Andréa.

Ponoči se ni zgodilo nič posebnega in tako je vlak še pred dnevom pripeljal v bližino te postaje. Dvajset minut kasneje so Nemci prejeli obvestilo, da je proga prekinjena na dveh krajih. Partizani pa niso le odstranili tire, ampak prevrnili na progo še lokomotivo in osem železniških vagonov.

Edini izhod, da se konvoj izogne nevar-

Obrambna vzgoja

BITKA ZA PROGE MED NEMCI IN FRANCOSKIM ODPORNIŠKIM GIBANJEM

»Prvi strel stane 100 frankov«

»Prvi strel stane sto frankov« je bilo tajno geslo, ki so ga ob zavezniškem izkrcanju v Normandiji po radiu poslali borcem francoskega odporiškega gibanja in ki je pomenil začetek izvajanja tako imenovanega »zelenega načrta«. Na ta znak so francoski železničarji blokirali transporte, minirali proge in izvajali še druge sabotaže z namenom, da nemškim okrepitvam preprečijo pravočasen prihod v Normandijo.

nosti in nadaljuje pot proti cilju, je bil v tem, da progo čimprej popravijo. Zato so jo nemudoma poslali žerjav, s pomočjo katerega naj bi bila proga osposobljena za promet, kot so Nemci računali, že v treh urah. Ko pa je žerjav dvignil prvi vagon, je odjeknila eksplozija. Žerjav se je prevrnil in progo še bolj onesposobil.

Tokrat so potrebovali še mnogo močnejši žerjav in še mnogo več časa kot poprej — vsaj trideset ur. Nemci so postali malodušni, toda njihovo poveljstvo je mislilo drugače. Transport mora nadaljevati pot in na vsak način čimprej prispeti na cilj. Nazadnje je žerjav le opravil svojo nalogo in prvi vlak je spet lahko peljal naprej. Po nekaj kilometrih se je moral znova ustaviti. Tudi tam je bila proga porušena in jo je bilo treba popravljati.

Eksplozije so si sledile druga drugi s skoraj matematično natančnostjo. To je trajalo dva tedna. Kazalo je, da transport »jabolčne peške« vozi v začaranem krogu. Nato je nemško poveljstvo sklenilo, naj se konvoj prebije na cilj s pomočjo oklepnega vlaka. To je bila jeklena pošast, polna topov in težkih mitraljezov, ki je dotlej uspešno opravila že dve ali tri podobne naloge.

Petnajstega dne je konvoj krenil na zadnji del poti. Izhodiščna postaja je spet bil Saint André. Na čelu konvoja se je prebil oklepni vlak, za njim pa je vozil strojevodja Lampin. Nemci so ga imeli za pogumnega moža. Niso pa vedeli, da je Lampin dotlej uspešno iztiril že dve lokomotivi in da bi ves konvoj končal svojo pot v kakem globokem prepadu. V tem smislu je potekel tudi kratek pogovor, ki ga je imel z odpravnikom vlakov v Saint Andréu.

Ameriška baza na Islandiji

Strateški položaj NATO utegne biti ogrožen, toda tistim 3700 ameriškim vojakom, ki sestavljajo posadko oporišča v Keflaviku na Islandskem, bo kaj malo mar, če bo levičarska vlada ukinila oporišče, ki ga je bil tam vzpostavil Severnoatlantski pakt.

Veči del mladih vojakov, podoficirjev in nižjih oficirjev iz mornarice in letalstva meni, da so njihove naloge in obveznosti v tej bazi neprijetne in dolgačasne, prebivalstvo Islandije pa prav tako neprijazno kot tamkajšnje vreme. Vojska meni, da spada službovanje na Islandiji med zahtevnejše naloge in zato tam pušča ljudi, ki nimajo družine, le po dvanajst mesecev.

Otok Islandija, ki ima 200.000 prebivalcev, je po mnenju Islandcev zelo pomembna točka med dvema velikima silama. Islandci so kaj hitro izračunali, da 7000 Američanov na njihovem otoku (vključno z družinskimi člani) pomeni prav toliko, kot bi v Združenih državah Amerike živelo 7 milijonov tujcev. Z namenom, da bi preprečili kulturni šok, je islandska vlada z ustreznimi predpisi dosegla, da vaze in njih prebivalcev skoraj nikjer ni opaziti.

Pripadniki mornarice, od poročnika bojne ladje do navadnega mornarja, morajo dobiti za obisk kakih 40 milj oddaljene islandske prestolnice posebno dovolilnico. Poleg tega morajo upoštevati tudi policijsko uro, ki se začne ob desetih zvečer razen ob sredah. To je edini dan v tednu, ko je islandska prestolnica »suho mesto«, v katerem se sme od vseh alkoholnih pijač prodajati le vino.

Vojaki in podoficirji smejo v mesto prihajati le v uniformah. To praktično pomeni, da nimajo dostopa v nobeno boljše restavracijo ali hotel.

Na cesti, ki povezuje bazo s prestolnico, je treba plačati cestnino. Američani so hitro ugotovili, da je hišica, kjer pobirajo cestnino, postavljena tako, da delavcem v novi tovarni aluminija, ki so jo zgradili Švitarji za 55.000.000 dolarjev, ni treba plačati cestnine, zakaj hišica stoji šele za tovarno.

Baza je v skladu s posebno pogodbo »sporazumno območje«. To pomeni, da islandska policija in carinski organi lahko preiščejo vsak avtomobil, ki prihaja iz baze. Odtod je prepovedano prinašati alkoholne pijače. Vojak lahko vzame s seboj le dve cigari, zavojček tobaka ali dve škatlici

Slo je za preprost načrt, ki ga je bilo treba izvesti hitro in natančno: na kilometru 212, kjer je proga speljana ob robu nekega prepada, bo postavljena močna mina, katere eksplozija bo preusmerila prednji vlak v globel.

Lampin je med vožnjo zmanjševal hitrost, da bi se oklepni vlak čimbolj oddaljil od njega. To zato, da bi partizani imeli dovolj časa, da oklepni vlak spuste naprej, nato pa postavijo mino, namenjeno njegovemu vlakcu.

Najprej je na nekem ovinku skočil iz vlaka kurjač, nekoliko kasneje — natančno na kilometru 211 — pa še Lampin. Preden je izskočil, je Lampin povlekel za vzvod, da bi lokomotiva zapeljala še hitreje proti mini.

Nekaj sekund pozneje je strašno zaropotalo, odjeknile so nove eksplozije, proti nebu pa so šinili ognjeni zubli in dim. Vnel se je namreč bencin v železniških cisternah. Medtem je oklepni vlak mirno vozil spredaj in utiral pot ostalim kompozicijam, ki pa so zaostale nekje za gorečim transportom.

To je bil dramatičen konec »jabolčnih pešk« in njihovega dragocenega tovora. Zavezniško mostišče se je čedalje bolj širilo. Nemci pa so zaman pričakovali okrepitev v ljudeh, strelivu in orožju. Za železniško odporiško gibanje pa je to bila ena od najuspešnejših akcij. Vsaka taka sabotaža je skrajšala vojno za uro, za dan, morda pa celo za ves mesec.

Od leta 1941 do 1944 so na francoskih železnicah izvedli 4208 sabotaž z razstrelivom in iztirili 1392 vlakov. Pri tem so uničili 2709 lokomotiv ter 1721 potniških in 10.591 tovornih vagonov. Te številke prepričljivo dokazujejo, kako hudo poraz so Nemci doživeli v tako imenovani bitki za proge.

cigaret, toda ena od teh mora biti odprta.

Američani se pritožujejo, da islandska policija le redkokdaj preišče tudi kako vozilo z islandsko registrsko tablico, nikoli pa kak taksij glede na ostre sindikalne predpise. Zato Islandci, ki so zaposleni v bazi, kaj lahko tihotapijo izdelke, ki jih kupujejo v oporišču.

Islandski predpisi glede vožnje pod vplivom alkohola so najstrožji na svetu. Že en sam kozarec kake pijače, ki jo odkrijejo po obveznem testu s poskusnim balončkom in po pregledu krvi, lahko povzroči obdurno kazen, odvzem voznškega dovoljenja in celo zapor.

V tej deželi ne poznajo javnih hiš, tam pa je tudi zelo malo ilegalnih počestnic. Dekleta, ki obiskujejo plesišča v bazi, imajo za »lovke na alimentacije«, kar je namigovanje na precejšnje število islandsko-ameriških zakonov, ki niso uspešni, njihova razveza pa je za domačega zakonskega tovariša dokaj donosna zadeva.

V prejšnjih letih, ko je oporišče spadalo med ameriško vojno letalstvo in ko so na vходу stali vojaški policisti, je večkrat prihajalo do preprirov in pretegov z nosečimi mladoletnicami in raznih trenj s prebivalstvom.

Takrat se je tudi zgodilo, da je neki ameriški letalski general poslal vojaško policijo aretirat islandskega policista, ki je ženo nekega oficirja poslal na odvzem krvi, ker je menil, da ženska vozi pod vplivom alkohola. Generala so takoj zatem odpoklicali, nekaj mesecev kasneje pa je oporišče prevzela ameriška mornarica. Odtlej celo najstrožji kritiki islandskega članstva v NATO priznavajo, da so nesporazumi s prebivalstvom postali zelo redki.

V tem neprijetnem trenutku, ko imajo komunisti v sedemčlanski islandski vladi dva predstavnika, je komandant oporišča kontraadmiral John Belling. To je fizik z doktoratom, ki večji del svojega prostega časa porabi za učenje islandskega jezika in ki je zelo malo podoben vojakcu.

Islandski opazovalci menijo, da je islandski predsednik Johaneson po prvi ostri politični izjavi že nekoliko popustil v svoji zahtevi, da je treba oporišče zagreti. Prevladuje mnenje, da bo pritisk komunistov in levice pripeljal do novih pogajanj o obrambnih sporazumih.

in ljudska zaščita

Polkovnik Djura Nikolić izražava voščila vojakom Zahiru Jusufoviću, Djuri Sušnjaru in Martinu Štuncu

Praznovanje rojstnega dne po vojaško

Vojaki enote polkovnika Djura Nikolića imenujejo svojo kuhinjo — hotel. To je lepa in velika dvorana, z zastori na oknih, z okusno poslikanimi stenami in z vazami cvetja na siehni mizi; res, kar podobno hotelski jedilnici!

Podobnih kuhinj je sicer precej tudi v drugih enotah, toda ta je vendar posebnost; v nji namreč proslavljajo rojstne dneve po vojaško. V sobodno urejeni kuhinji je slavnostna pojedina pri posebni mizi s svežim cvetjem in voščilnico »Mnogo sreče za rojstni dan!«. Postrežejo s tremi vrstami jedi, s sadjem in z brezalkoholnimi pijačami.

Vodja kuhinje, starejši vodnik Stjepan Puntarić, dobi vsako jutro seznam z imeni vojakov, ki imajo tistega dne rojstni dan. Povrh vsega komandir čete, ki je v nji slavljenec, pride med slovesnim kosilom v kuhinjo voščiti. Če je slavljenec hkrati več, jim pride voščiti tudi komandant Nikolić s svojimi najbližnjimi sodelavci, z majorjem Slavkom Vasiljevičem, s podpolkovnikom Jovanom Kneževićem in z drugimi.

Posebnost je, da se smejo prslave ob slovesno pogrnjeni mizi udeležiti tudi svojci slavljenca — mati, sestre, pa tudi slavljenčevo dekle. Ko so zbrani tako, torej v svojem ožjem, tako rekoč družinskem krogu, starejši vodnik Puntarić po zvočniku vošči

slavljenecem, potem pa jim zavrti gramofonske plošče.

Dogodi pa se tudi, da vojaki, ki bi bili na vrsti za praznovanje, zaradi kakšnih ovir, s kakršnimi je pač treba računati pri vojakih, ne morejo tako slovesno praznovati. Zanimalo me je, kaj storijo v takšnem primeru, zato sem se obrnil na tovariša Puntarića, da bi mi kaj povedal o tem.

»Če bi vojak imel na svoj rojstni dan kakšno službeno dolžnost ali če bi bil kaznovan, ga mora starešina po naročilu komandanta oprostiti službe ali kazni, tako da bi slavljenec kljub vsemu proslavil svoj rojstni dan. Celo vojakom, ki jim še traja kazen, je ob takšni priložnosti dovoljeno, da zapustijo vojašnico,« mi je povedal Puntarić.

Omeniti je treba, da je to že ustaljena navada te enote, ki je večkrat med tekmovalni kuhinjsko-jedilniških skupin zavzela prvo mesto. Zvedel sem, da bodo po novem letu uvedli nov način prehrane vojakov. Namesto dosedanjih treh vrst jedi jih bo potem kar po osem na vojaški mizi. Zdaj intendant enote in vodja kuhinje s podpolkovnikom Jovanom Kneževićem sestavljajo nov načrt za prehrano.

Besedilo in sliki
DRAGOLJUB JANOVIČ

PABERKI Z MANEVROV

V senci jeklene veternice

Na travnatem, smaragdno zelenem gričku v sruu Bele krajine, nedaleč proč od gozdiča, kjer si je uredilo zavetišče vrhovno poveljstvo »modrih«, sta čepela dva sinjeobarvna helikopterja. Ni jima bilo lahko priti blizu, kajti vojaki s puškami v rokah so odločno zavračali preveč zvedave opazovalce. Vsak od njih bi namreč utegnil pripadati nasprotnikovim teritorialcem, katerih razgibana diverzantska aktivnost je med pravkar minulimi manevri »Svoboda 71« tro-

rila zelo pomemben sestavni del obrambnih ukrepov »rdečih«. Šele novinarske značke so nam omogočile dostop k »jeklenim bolham«, ki za pristanek potrebujejo komaj nekaj deset kvadratnih metrov ravne površine.

Visoko gori v kabini je, sklonjen nad aparature, ždel mož v modrem letalskem pajacu.

»Pilot-mehanik Bratislav Mickovski, se je predstavil in krepko stisnil ponujeno dlan.

»Že vrsto let sem aktiven član helikopterske posadke, ki sicer šteje tri osebe. Tule dva stroja sta domači proizvod — čeprav izdelana po tuji licenci. Karkoli drugega vam pa o njih zares ne smem povedati...«

Potem smo ga vprašali, kakšne naloge so mu zaupali, kaj je v času velikih vojaških iger njegova in njegovih kolegov osrednja dolžnost.

»Precej jih je. Predvsem naj omenim vlogo »zračnega kurirja«, saj dostikrat prenašamo važna povelja in sporočila. Nadalje opravljamo izvidniške polete čez branilčevo ozemlje in zbiramo podatke o premikih sovražnikovih enot. Izredno odgovoren posel so seveda tudi prevozi visokih starešin, ki morajo v najkrajšem času priti do določenega komandnega položaja.«

In česa se piloti helikopterjev najbolj boje? Pravzaprav ničesar — če odštejemo slabo vreme, poglavitega morilca kovinskih ptičev. Ob slovesu smo zato fantom v plačem namesto običajnega »srečno!« raje zaželeli mirno in jasno nebo.

Besedilo in slika:
I. GUZELJ

BRATISLAV MICKOVSKI

Piše: RADO SIMONITI

Z zborom „Srečko Kosovel“

V tem času je našo kulturniško skupino zadela nesreča. Smiljan je zbolel in moral je na daljše zdravljenje, Krsto pa se je kot pravi vojak odločil za topničarja. Tedašnje nismo vedeli, da je imel za to privoljenje polkovnika Levičnika, poveljnika topništva na Visu, pa tudi tiho privoljenje našega komisarja Janeza Jermana. Okrnjena kulturniška skupina Ljubljanske brigade je morala po nalogu poveljnika baze prevzeti popolno skrb in vso odgovornost za zbor. Tako je zbor dobil vodstvo, kakršno je ostalo takorekoč do konca. Politični komisar zbora je postal Janez Jerman, dirigent Rado Simoniti, harmonikar Vlado Golob, kasneje Oskar Kjuder, solist zbora pa Mario Kristančič. Kmalu smo v zbor dobili še Milana Janovskega, solista, ter Ljubljancina Toneta Camernika, odličnega pevca, ki je postal komandir in ekonom zbora. Še danes ne vem, zakaj niso bili priključeni zboru dr. Mehle, Ivan Silič in Marij Kogoj.

Tedaj smo še verjeli, da se bomo člani kulturniške skupine 10. SNOUB Ljubljanske po opravljeni nalogi v Bariju vrnili v Slovenijo, pa čeprav peš. Jerman, Kristančič in jaz smo nameravali h gledališču Vlado Golob k radiu Svoboda Slovenija in tudi Smiljana bi bili skušali dobiti iz Italije, takoj ko bi okreval. Takšne so seveda bile naše želje in obljube, ki smo jo bili dobili na Visu. Obljuba pa dela dolg. Toda zgodilo se je drugače.

Poveljnik naše vojne baze v Bariju Rado Pehaček nas je poiskal v Gravini. Sedel je med »Kosovelovce« na enega izmed pogradov, naša skupina pa se je radostno zgrnila okoli njega. Z naše strani roke pripravljene na objem, z njegove pa samo »A, tu ste dezertirji!« Kar sapa nam je zaprla. Tak je bil na Kočevskem po nemški ofenzivi, čeprav smo poznali njegovo dobro dušo. Šli smo za njim v taboriščno poveljstvo brez besed. Tam pa sprememba, kakor da smo stopili iz severnega tečaja na ekvator. Vse je vedel o nas. Zadovoljno, a kratko je govoril o našem delu. O tistem, kar je bilo, je bil skop, o tistem, kar še mora biti, pa se je razgovoril. Vse je bilo jasno in logično. Izprazniti moramo vse baze, tudi bolnice, oditi vsi in z vsem v domovino in naprej do zmage, zakaj svobode nam ne bo nihče dal, priboriti si jo moramo sami »Še vas bom poklical,« je dejal ob koncu, in vsaj meni se je to kmalu zgodilo.

Poklical me je in se največ zanimal, kaj mislim o zboru, o načrtih in o kakovosti petja, ter končal: »Rado, prevzel boš zbor, čez štirinajst dni pa poročal! Koncert bo pred zavezniki v Bariju, ker tak koncert potrebujemo! Vsi ti bomo pomagali (ta stavek sem tudi kasneje večkrat slišal)...« Na vse ugovore, ki so bruhali iz mene, pa je imel samo eno vprašanje: »Si razumel?« Ko sem končno onemoglo rekel da, je samo še dejal: »Na svidenje! Dobro delaj!« Tako sem postal dirigent zbora, ki je dobil ime »Srečko Kosovel« in postal zbor Jugoslovanske armade.

Drugo jutro navsezgodaj so vsi pevci, ki so še ostali, prišli v barako, ki je nekdanj rabila angleškemu ujetnikom za kino in zabavo. Vrata so bila zbita iz nekaj desk, toliko da so skrivala luknjo, ki je služila za vhod. Bočni preizkus barake je bil nekako takle: na levi so bile stopnice za gledalce, v sredini raven prostor za gledalce (parter), potem prostor za orkester in na skrajni desni oddelek. Na stopnicah se je tisto jutro prvič zbral zbor, ki je izvedel za svojo nadaljnjo usodo. Razvrstili so se takole:

Prvi tenorji: Avgust Markič, Maks Pečar, Alojzij Poljšak, Zdravko Trampuš, Tone Camernik in Mario Kristančič.

Drugi tenorji: Jože Bukovec, Franc Gom-

bač, Stanko Kristančič, Ivan Rozanič, Alojzij Škerjanc, Vinko Sulič, Stanko Vodopivec, Jože Ukmarić.

Prvi bas: Edo Hvalič, Ivan Ivančič, Oskar Kjuder, Lado Kumar, Franc Mučič, Rudolf Peršolja, Danilo Ukmarić, Stanko Ziberna, Milan Janovski.

Drugi bas: Zdravko Bačar, Franc Bratina, Mirko Černigoj, Miha Kavčič, Andrej Miljevec, Silvo Alenik, Darko Seljak, Franc Skomina, Jože Škerjanc, Franc Ušaj, Anton Zejn, Franc Zejn in Vlado Golob.

S tem dnem je kulturniška skupina 10. SNOUB Ljubljanske praktično prenehala obstajati. Po kratkem Jermanovem nagovoru sem ostal z 31 pevci sam in še nikdar nisem kot zborovodja stal pred težjo nalogo kot tisti dan. Tudi Camernik, Kristančič, Janovski in Golob so odšli z Jermanom. V zboru so začeli sodelovati šele, ko je ta že nekaj znal.

Pevci so sedeli. Prepevali so mnogo pesmi. Zanimalo me je, katere res znajo. Zapeli so nekaj narodnih. Po preprosti harmonizaciji sem prepoznal V. Vodopivca in L. Bratuža. Pozneje sem izvedel, da so v Gorici, ko so Italijani že ukinili Mohorjevo družbo, tajno izdali pesmarico z narodnimi in ponarodelimi pesmimi, ki so se takrat pele na Primorskem. Imela je naslov »Bar-

Mario Kristančič, solist — prvi tenorist v zboru.

čica« in so jo skrivoma razpečali po primorskih domovih, kjer so jo skrbno čuvali. To zbirko je pripravil Lojze Bratuž, preden so ga fašisti zastrupili z bencinom in strojnim oljem. Seveda pesmarice ni imel nihče iz zbora. Še najlepše so zapeli »Otožno mi zvoni zvonček« — rusko ponarodelo v harmonizaciji Lojzeta Bratuža. Solo je pel Maks Pečar, in to s toplino, prisrčnim občutkom in muzikalnostjo. Od umetnih so zapeli: »Ob večerni uri« in »Zabav V. Vodopivca, »V hribih se dela dan« A. Foersterja in »Mi smo ubežniki« Fr. Venturinića. Ob večerih, če so v taborišču kje zapeli, jim je ob koncu vedno prišla prav »V hribih«, ki so jo imeli za nekakšno himno. Izvrstno pa so znali zapeti pesem »Knezi rajski...«. To je bila cerkvena pesem, ki so jo peli s posebno slovesnostjo. V pretepih z oficirji kraljeve vojske v Alžiru jim je prišla prav, ker je ta pesem pritegnila na stran Primorcev tako Angleže in Amerikance kot tudi Alžirce. S temi pesmimi pa si zbor zdaj ni mogel dosti pomagati.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Zbor primorskih Slovencev »Srečko Kosovel«, ki se je imenoval tudi zbor Jugoslovanske armade, po prihodu v osvobodeno Ljubljano pred Etnografskim muzejem.

Vojna na Balkanu

Knjigo je napisal škotski general Fitzroy Maclean, ki je bil osemnajst mesecev vodja britanske vojne misije pri glavnem štabu naše NOV. Njegovi takratni vtisi so silno zanimivi, toda takrat so bili tudi silno pomembni za nadaljnji potek vojne. Knjiga ima 277 strani, vezana je v celo platno in stane 35.— dinarjev. Dobite jo pri ZAVODU »BOREC« v Ljubljani.

Gospoda Churchilla sem opozoril še na druge točke iz svojega poročila, namreč, da bodo po moji oceni partizani po vojni odločilni politični faktor v Jugoslaviji, če jim pomagamo ali ne, in drugič, da so Tito in drugi voditelji gibanja odkriti in priznani komunisti; sistem, ki ga bodo uveljavili, bo neizogibno sistem sovjetskega tipa in po vsej verjetnosti močno usmerjen k Sovjetski zvezi.

Premierov odgovor me je rešil vseh dvomov.

»Ali nameravate po vojni živeti v Jugoslaviji?« je vprašal.

»Ne, sir,« sem odvrnil.

»Jaz tudi ne,« je dejal. »In ker je tako, bo tem boljše, čim manj se bova brigala za obliko vladavine, ki jo hočejo postaviti. O tem naj odločijo sami. Nas zanima samo to, kdo izmed njih dela Nemcem več škoda.«

... Strateški pomen Srbije je očiten. Ta pokrajina leži ob železnici Beograd — Solun, ki je bila za sovražnika življenjsko pomembna komunikacija. Njen pomen bi še narastel, kolikor bi se zavezniški izkrcali na Balkanu, kar je bilo v tistem času še možno.

Dotlej smo imeli Srbijo prvenstveno za četniško področje. Tako so bile vse pošiljke, ki so bile odvržene tamkaj, namenjene Mihajloviću. Toda glavni štab za Bližnji vzhod je bil nad rezultati razočaran. Predvsem zato, ker na progi Beograd-Solun skoraj ni bilo prekinitev. Naj ponovno spomnim bralce, da je bil dan Mihajloviću rok, do kdaj naj izvede neko posebno operacijo. Ta rok je medtem potekel, ne da bi Mihajlović storil, kar je bilo zahtevano. Glede na to je bila sprejeta pomembna odločitev, da se zavezniška misija v njegovem štabu odpokliče in da se mu ustavijo nadaljnje pošiljke pomoči. Pomoč je prene-

hala naenkrat. Umik britanskih oficirjev za zvezo pa je zahteval več časa. In tako se je moj kolega v drugem taboru, brigadni general Armstrong, poslovil od užaljenega, toda še vedno vpljudnega Mihajlovića šele konec maja. V parlamentu je obrazložil to vladno akcijo g. Churchill. Dejal je:

»Razlog, da smo Mihajloviću ustavili pomoč v orožju in materialu, je preprost. Ni se boril proti sovražniku, še več, nekateri njegovi podrejeni so se s sovražnikom celo nagodili.«

Tako se je končal odnos, ki je že od začetka počival na nesporazumu. S pomočjo lastne propagande smo v svoji domišljiji napravili iz Mihajlovića nekaj, kar nikdar ni bil; zdaj smo ga zavrgli, ker ni izpolnil naših pričakovanj.

Ko je padla odločitev, da zapustimo četnike, je dobila naša politika nov cilj, namreč, da čimprej zgradimo partizanske sile v Srbiji. Partizansko gibanje je sicer nastalo v Srbiji, toda po prvih krvavih porazih leta 1941 se je glavnina Titovih sil premaknila proti severu in zahodu, v Bosno in Črno goro, ostanek partizanov pa se je umaknil v ilegalo. Odhod je vodil zagrižen in močan boj proti dvema nasprotnikom, Nemcem in četnikom, izvajal vdore, postavljaj zasede in napadal komunikacije prav po gverilsko, toda večji del ni operiral v formiranih enotah tako kot drugod v Jugoslaviji. Srbski partizani so sedaj dobili prioriteto pri dodeljevanju pomoči, Tito pa jim je poslal za komandanta samega Kočo Popovića, ki je bil po rodu Srb. Da bi tudi mi imeli tam močno osebnost kot svojega predstavnika, sem sedaj odpoklical majorja Johna Hennikera iz osmega korpusa in ga premestil v Srbijo, kamor je prispel s padalom konec marca ali v začetku aprila...

Ker je bil Tito na Visu, z letalom komaj kakšno uro od Caserte, kjer je bil novi glavni stan zavezniških sil, se je nu-

dila odločilna priložnost za dosego neposrednega sporazuma. In res, nisem še bil dolgo na Visu, ko sem prejel navodila, naj mu izročim povabilo, da obišče Italijo kot gost vrhovnega zavezniškega komandanta.

Tito je vabilo sprejel. Po številnih razgovorih je bil sporazumno sestavljen program in določen datum obiska. Na večer pred obiskom je general Wilson poslal na Vis svoje osebno letalo in z njim smo odleteli v Neapelj. Tito so spremljali načelnik štaba in druge vodilne osebnosti iz njegove okolice, Olga, zdravstveni svetovalec in telesna stražarja. Zdelo se mi je neprimerno, da ostane pes Tiger doma, in na moj predlog sva vzela s seboj tudi njega.

Torej je bila skupina, ki je izstopila na s soncem obsijanem letališču Capodichino, precej številna. Kamere so tleskale in brneli; general Gammell, ki je zastopal zavezniškega vrhovnega komandanta, je salutiral in se vpljudno nasmehnil; častna četa je stala mirno; Tiger je lajal; Tito je vrnil pozdrav in čudovito zbrano stopil v mogočni avtomobil generala Wilsona s plavalaso šoferko iz ženskega prostovoljskega korpusa za krmikom, in že smo v spremstvu motociklistov švigali navzdol proti Caserti, kjer naj bi kosili z vrhovnim komandantom. To je bil Titov prvi nastop zunaj dežele.

Pri kosilu v majhni obednici lovškega dvorca generala Wilsona, blizu Caserte, nas je bilo komaj pol ducata, a kljub temu ni bilo dovolj prostora. Toda Titovih telesnih stražarjev Boška in Prlje to ni oviralo. Odrinila sta italijanskega natakarka; eden se je postavil tik za maršalov stol, drugi pa je vzel na muho svoje brzostrelke generala Wilsona. Tiger je legel pod mizo. Vladalo je napeto in prisiljeno vzdušje. Bilo je neznosno vroče. Čutil sem, kako mi curi po plečih. Nihče ni spregovoril; vsak se je poskušal — lahko bi dejali — domisliti pri-mernega začetnega gambita.

Težave so nam bile prihranjene. Napetost, ki jo je moral prestajati italijanski natakark, ko je nosil na mizo pod zlovesčimi pogledi do zob oboroženega in skrajno mračnega gverilskega bojevnika, ki očitno sovraži Italijane, je bila zanj prehuda. Z obupnim vzklikom in truščem je spustil na mizo veliko skledo francoske solate in v hipu je izbruhnil sodni dan. Prst telesnega stražarja je grozeče utripal na petelinu; Tiger, zbujen iz svojega nemirnega sna pod mizo, je začel zateglo tuliti kot volk in vse. vprek popadati za gležnje; Italijani so brb-

ljali in krili z rokami. Za hip je kazalo, da ne bomo kos nastalemu položaju.

Tedaj se je začel general Wilson smejati. Sprva vpljudno in skoraj tiho, potem pa bolj in bolj od srca, dokler ni vsa njegova masivna postava kar poskakovala od krohoti. V očeh mu je sijala razposajenost. Še nikdar prej nisem slišal bolj nalezljivega smeha. Za njim se je začel smejati še Tito in kmalu je bilo vse omizje čisto iz sebe od veselja.

... Štabni razgovori, ki smo jih začeli drugega dne, so na splošno tekli gladko. Skrbno smo analizirali obstoječi strateški položaj na področjih, ki so nas zadevala, ter iskali poti za nadaljnji razvoj, dober del časa pa je bil posvečen pregledu položaja v oskrbi.

... Ko so naši razgovori tekli že nekaj dni, je vrhovni zavezniški komandant poslal pome in mi pokazal strogo zaupni telegram, katerega je bil pravkar prejel. Telegram je naznanjal, da prihaja g. Churchill čez en teden osebno v Italijo in da zahteva, da Tita, če je le mogoče, pregovorimo, naj podaljša svoje bivanje v Neaplju za nekaj dni, da bi se lahko sestala.

Če bi lahko Tita naravnost obvestili o vsebini brzofavke, bi bila zadeva mnogo enostavnejša. Toda iz varnostnih razlogov nismo smeli storiti tega. Morali smo si izmišljati izgovor za izgovorom, da smo zadrževali štabna pogajanja, čeprav smo izčrpali že skoraj vse možne teme. Tito je začel postajati nestrpen in se je hotel vrniti domov.

Popeljal sem Tita na obisk h generalu Alexandru v tabor ob Bolsenskem jezeru; ob tej priložnosti se je prvič pojavilo tržaško vprašanje. Peljal sem ga v Rim, v njegovo prvo velenost po treh letih bivanja v gozdovih; tam so njegova nova maršalska uniforma in ameriške brzostrelke njegovih telesnih stražarjev — skrbno zložene na stopnicah cerkve sv. Petra — povzročile majhno senzacijo. Pokazal sem mu, kaj je ostalo od Anzija in Cassina. Šla sva na čaj k Hermioni Ranfurly v njeno smešno hišico na pobočju hriba, z razgledom čez neapeljski zaliv. Peljal sem ga na Capri v vilo soproge Harrisona Williamsa, kjer je bil gost generala Billa Donovana.

Prav tam se je zgodilo, da smo med kosilom na vrtu, ko smo občudovali prelep razgled, nenadoma postali pozorni na hrup

Nadaljevanje na 11. strani

**Biseri
proizvodnje**

DARWIL

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/I—II.

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnoveše pri urah DARWIL — DARBLOCK, ki ščiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom.

DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancije in točnosti. DARWIL LORD 71 special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO.

Kmalu večji zrezek na vojakovi mizi

Vojaki smejo pričakovati, da bo prihodnje leto njihov jedilnik vseboval marsikaj več ter da bo med drugim na mizo prihajalo več mesa. Pripravljajo nove predpise, po katerih se bo vojaška hrana že prihodnje leto korenito spremenila. Vendar so zdaj intendant še zadržani, čeprav je bilo mogoče zvedeti zanesljivo, da pripravljajo večje spremembe.

Vsekakor je treba nekatera določila o prehrani popolnoma spremeniti. Zanesljivo je že, da se bo izpopolnila sestava obrokov, tako da bodo vojaki prejeli na dan povprečno za 50 gramov več mesa in maščob. Na podlagi nove predelnice o odmerkih na posameznega vojaka in po kuharski knjigi, ki bo kmalu dotiskana, bodo pripravljali nad 800 vrst jedi.

Pričakovati je tudi treba, da bodo posamezne enote smele bolj samostojno sestavljati svoje jedilnike. Tudi odmerki hrane na dan na posameznika ne bodo več tako strogo predpisani, da bi ne bilo mogoče prav nič zboljšati. Enota, ki bo znala bolje gospodariti in ki bo na svojem vrtu pridelovala povrtnino, se bo lahko tudi bolje hranila. To je zlasti pomembno v spremenjenem gospodarjenju. Tako bi torej polk dobil kvoto, norme (določila o količinah) in kuharske recepte, na tej podlagi pa bi intendant in vodja kuhinje prosto sestavljala jedilnike. Novi predpisi bi končno uresničili priporočilo — ki je doslej ostala zgolj to — da bi vojaki prejeli vsak dan po več vrst jedi. To bi bil prvi korak, pozneje pa bi naj tudi omogočili vojakom, da bi lahko izbirali med več vrstami jedi.

Ni še znano, ali bodo vojaki prejeli hrano po trikrat ali štirikrat na dan, to se pravi, ali bo uvedena tudi dopoldanska malica. To pa je bolj odvisno od razvrstitve dela v četi čez dan, kakor pa od intendanta.

Po vsem tem bodo vojaški kotel dokončno poslali v muzej. Zadnja leta so ga odpravljali postopno, poslej pa je to nujno spričo uvajanja sodobnega hranoslovja in tehničnih pridobitev tudi v vojaške kuhinje. Novi predpisi bodo to uzakonili. Hkrati bodo pospešili združevanje (integracijo) kuhinj. Računajo, da bodo smotrno združitve kuhinj dosegli v treh stopnjah. Najprej bodo uredili sodelovanje pri prehranjevalnih nalogah v okviru ene same vojašnice in z vojaško gostinsko ustanovo. Potem pa bodo začeli ustanavljati »tovarne«, ki bodo oskrbovale s hrano vso garnizijo. Na tretji stopnji pa bi se naj združili s civilnimi gostinskimi organizacijami tako, da bi uporabljali industrijsko pripravljene jedi, ki bi jih bilo treba v vojašnici le še pogreti in razdeliti. Sedanje vojaške samopostrežne restavracije in staro razvrščanje vojakov »v stroje« ob delitvi hrane se ne morejo več uskladiti s sodobnim življenjem. To upošteva med pripravljanim novih predpisov.

Hkrati bo treba nekaj ukreniti tudi o stvareh, ki niso zajete v dosedanjih predpisih. Upoštevati je namreč treba vojaka kot porabnika. Morda se bodo pri tem lahko zgledovali po ureditvi vojaškega šolskega središča; v tistem središču so ustanovili svete gojencev kot porabnikov. Ti sveti precej vplivajo na sestavo jedilnika, pripravljanje hrane in urejenost v jedilnici. (Po »Narodni armiji«)

Vojna na Balkanu

Nadaljevanje z 10. strani

v zraku. Ozrlji smo se kvišku in visoko nad seboj zagledali okorno silhueto letala »York«, okrog katerega je delalo zavoj ducat lovcov. Prav kot delfini okrog krita. Tito je v hipu spregledal. »Glejte,« je dejal, »prihaja g. Churchill.« Njemu je bilo težko kaj prikriti!

... Premieru se na kraj pameti ni prišlo, da bi se pustil omejiti na kakršenkoli določeni dnevni red. Vrsta vprašanj, ki smo se jih dotaknili, je bila precej široka. Jugoslovansko odporniško gibanje je bilo že dolgo časa predmet posebnega zanimanja g. Churchilla. Zda si je privoščil razkošje, da se pogovarja o tej temi s samim gverilskim vodjem.

To mu je odlično uspelo; uporabil je ton, ki je bil na splošno lahкотen in prijateljski, včasih pa poln dostojanstva in modrosti; ta ton si je pridobil s štiridesetletnimi izkušnjami v državnih poslih. Ni varčeval s hvalo na račun Titovega vodstva in s priznanji za partizanski delež v zavezniških naporih. Prav tako je bil darežljiv v svojih cenitvah, koliko pomoči potrebujejo partizani, da bi dosegli osvoboditev svoje dežele in jo po končani vojni obnovili. Glede vojaških zadev je bil do Tita zelo zaupan, zahteval je zemljevide in mu s svojimi značilnimi kretnjami pokazal, kako se bo po njegovem razvijala vojna...

Opazoval sem Tita, da bi videl, kako vse to sprejema. Zamaj je bil veliki trenutek. Revolucionar, izobčenec, ki so ga vsi preganjali je bil z najvišjimi častmi sprejet pri visokem tujem državljanu in se je enakovredno pogovarjal z enim od velikih trojice. Toda bil je tako močnega značaja, da ni v svojem obnašanju pokazal niti najmanjšega znaka zmagošlavja ali ponosa. Ostal je skromen in nevsiljiv.

Se en posnetek z manevrov: pri mitraljezu

Foto: Garbajs

Priznanja ilegalcem

V petek, 29. oktobra, je bila pri skupščini mesta Ljubljane slovesnost, posvečena 30. obletnici najslavnejšega obdobja v zgodovini našega glavnega mesta — ljubljanske ilegale. Slavnostni govornik dr. Marijan Breclj je posebej poudaril dejstvo, da ne pozabljamo pri naši razvojni poti, na kakšnih osnovah smo gradili in izgradili politično enotnost našega naroda in kako si je slovenski narod med narodnoosvobodilno vojno, ki je bila hkrati tudi njegova ljudska revolucija, ustvaril temelje svoje suverenosti — lastne državnosti. Predsednik mestne skupščine inž. Miha Košak je nato izročil častna priznanja 117 ilegalnim delavcem. Častna priznanja so prejeli:

Centralni komite KPS: Edvard Kardelj, Pepca Kardelj, Vida Tomšič, Boris Zihel in Tone Dolinšek.

Glavno poveljstvo NOV: Franc Leskošek, Miha Marinko, dr. Aleš Bebler, dr. Marijan Breclj, Viktor Stopar, Ivan Maček, Mirko Frankič-Tilen, Jaka Avšič, dr. Jože Brilej, ing. arh. Edo Mihevc in Lojze Vrhovec.

Izvršni odbor OF: Josip Vidmar, Josip Rus, Tone Fajfar, Franjo Lubej in Edvard Kocbek.

Vrhovni plenum OF — ljubljanski del: dr. Darko Cernej, dr. Anton Kržišnik, dr. Makso Šnuderl, dr. Lado Vavpetič, Ferdo Godina, Ivan Nemec, dr. Jože Pokoren in Lojze Ude.

Poverjenišvo CK KPS in IO OF za Ljubljano: dr. Vladimir Krivic, Stane Kováč, Zoran Polič, Viktor Repič, Lidija Šentjurs, Mira Svetina in Franček Majcen. Pokrajinski komite SKOJ: Stane Bobnar in Ervin Dolgan.

Mladinska OF: Jože Zemljak in inž. Jože Valentinčič.

Centralna komisija VOS in narodne zaščite: Zdenka Kidrič, Edo Brajnik, Franc Stadler in dr. Miha Kambič.

Centralna tehnika: Milan Škerlavaj-Petrač in Ciril Lukman.

Saniteta: dr. Božena Ravnikar, dr. Marjan Ahčin, dr. Franc Novak, dr. Andrej Zupančič, dr. Ruža Segedin, dr. Mirko Berdajs, dr. Bogdan Breclj, Milica Salberger in Cita Bole.

Železnica: Emil Strniša, inž. Ciril Mravljica, Mirko Zlatnar in Peter Zlatnar.

Centralni finančno-gospodarski sektor in splošno narodno posojilo: Roman Golob, Joško Gorjanc, Franjo Novak, Karel Žagar-Laine in Stane Cunder.

Pomembni kulturni delavci v OF: Matej Bor, Mile Klopčič, Božidar Jakac, inž. Filip Kumbatovič, France Mihelič, dr. Metod Milkuž, Karel Pahor, Rado Simoniti, Bogdana Stritar in dr. Teodor Tomišek.

Dajalci stanovanj centralnim forumom: Marija Ivančič, Mara Romih, Rozi Ribičič, Marija Škerlavaj, Zinka Glušič-Česnik, Nada Zore, Miro Jeršič, Janez Pleško, Vanda Zihel in Vida Šturm.

Kurirke: Rozalija Lukman-Barbka, Heda Ivanuš, Branka Jurca, Alenka Perovšek, Valerija Subic-Breda, Meri Trtnik, Vesna Stranič, Ema Hojker, Milena Kerč-Gulič, Nada Vogrič in Ančka Anžur-Subej.

Predvojni člani KP — jubilarci: Milan Apih, Miha Berčič, Filip Bernard, Zoran Dobravc, Milko Goršič, Emil Jager, Stanislava Japelj, Štefka Krašovec, Leopold Maček, Mica Slander, Ante Novak, Jernej Urbanija, Danilo Vojska, Gregor Bajt, Franc Berdajs, Jože Berkopec-Mišelj, Aleksander Bole-Saša, Anton Hafner, inž. Drago Hartner in Anton Legiša.

Častno priznanje je prvi prevzel Edvard Kardelj, dr. Marijan Dermastia pa je kot najzaslužnejši predsednik mestne skupščine poleg priznanja dobil tudi kipec ilegalca.

JOŽE LUŽAR

BORCI 12. SNOUB NA PROSLAVI V ŠENTJANŽU

Odbor borcev XII. SNOUB je že več mesecev pred proslavo 30-letnice vstaje in odkritjem spomenika herojema Milanu Majcnu in Jančiju Mevlju sklenil, da se bo te proslave udeležilo kar največ borcev dvanajste brigade. Odbor je skrbno spremljal priprave na prireditev. Sklenili so, da bo razen odbora za prireditev proslave v Šentjanžu vabilni na prireditev tudi odbor borcev brigade. Borci so opozarjali na proslavo tako po časopisju kakor po radiu večkrat.

Iz Novega mesta, kjer ima odbor borcev brigade sedež, so borci odšli na proslavo skupno. Kolona vozil z borci se je

odpeljala skozi Trebnje v Mokronog. Tam so borci skupaj s tovariši, ki žive zdaj v Mokronogu, položili venec ob spominski plošči na Čoševi hiši. Nato so se borci dvanajste brigade odpeljali v Šentjanž, v kraj, kjer so se bojevali leta 1943. Brigada je v tem kraju leta 1967 dobila domicil.

Proslave v Šentjanžu so se udeležili številni borci dvanajste brigade skoraj iz vse Slovenije. Njihova delegacija je pred spomenikom položila venec iz rdečih nageljnov. Proslava je napravila na udeležence globok vtis.

MIRKO VUJAČIČ: V ŠPANIJO BREZ POTNEGA LISTA

Nikjer nisem mogel najti zavetja. Tresel me je mraz. Zemlja je bila mokra, trava pa polomljena in rosna.

Iskal sem veliko drevo, ki bi imelo votlino. Toda nisem ga našel. Kaj pa sedaj? Naj ležem na mokro zemljo?

Moral sem posnemati ptice. Skril sem se v košato, in nizko bukovno krošnjo, da bi se odpočil. Toda vejave je bilo gosto in nisem se mogel zlekniti. Ko sem bil v krošnji, se je pes začel zaganjati po deblu. Cvilil je, ker se je najbrž bal, da me bo izgubil. Njegova mila tožba me je razžalostila in splezal sem dol.

Nadaljevala sva potovanje. Oziraj sem se naokrog, če bi morda zagledal kakšno pripravno drevo. Javor, ogromen in star, se je počevno dvigal iz tal. Deblo je imel nizko in tam, kjer se je razcepilo na vse strani, je bila majhna ravnina.

Z lahkoto sem splezal na drevo in legel na javorovo dlan. Pes je sedel pod drevo in me presunljivo gledal.

Poklical sem ga.

Začel je javkati in s tacami grebsti po deblu. Toda bil je zelo neroden. Ni se mogel povzpeti, kljub svojim močnim in ostrim krempljem.

Splezal sem z drevesa in mu poskušal pomagati. On pa se je kar naprej tresel in javkal in ponovno sem ga moral pustiti na tleh.

95

Zleknil sem se v rogovili. Nekaj gostih vej z obilnim listjem me je pokrivalo in nekako ščitilo pred hladnim nebom.

Zaradi mraza nisem mogel spati.

Izenada je začel pes tuliti. V njegovem glasu je bilo čutili žalost. Glavo je dvigal k nebu in zavijal. Poklical sem ga. Pomislil sem, da mu je mor. da hladno. Začel se je postavljati s šapami na deblo, potem pa se je zavijal in z enim samim skokom je bil poleg mene. Toda niti tu se ni umiril. Kar naprej je cvilil in lajal.

Dvignil sem glavo in se ozrl naokrog. Ničesar nisem mogel opaziti v polnočnem mraku. Pes pa je čedalje bolj drhtel, privijal se je k meni in s šapo grebel po drevesu.

Še enkrat sem dvignil glavo. Nekaj metrov pred sabo sem zagledal dve svetli piki, ki sta se neslišno premikali sem ter tja.

Prikazali sta se in ugasnili.

Morda je bila divja mačka.

Pes je čepel nad mojo glavo. Še vedno je cvilil. Nazadnje se je umiril in je samo še kdaj pa kdaj zavijal ter se oziral po deblu navzdol. Ker ni bil navajen na kletko, mu je bilo neprijetno ležati na drevesu.

Potem se je umiril in se stegnil poleg mene. Glavo mi je zaril pod grlo. Nisem mogel prenesti jedkega zadaha iz njegovih nosnic. Toda prijetno je bilo ležati poleg njega, ker me je toplota njegovega telesa ogrela.

Drugi dan sva nadaljevala potovanje. Dolgo časa sva hodila skozi gozd, ki ga je bila oskubila toča.

Sonce naju je ogrelo, toda zaradi mokre zemlje je bilo še vedno čutili mraz.

96

Pomislil sem, da se je tudi meni nasmehnila sreča. Saj imam spremljevalca.

Pes je tekel pred menoj, toda kadar se je bolj oddaljil, se je ustavil, da me ne bi izgubil iz vida.

HALUCINACIJE

Minevali so dnevi, jaz in moj prijatelj pa sva se približevala švicarski meji.

Svet blizu meje je bil precej gol. Moral sem narediti velik ovinek, ker sta se mejni stražarnici jasno videli. Sedaj mi je bil sopotnik v napoto, ker je kot po navadi tekel pred menoj.

Zato sem ga nekajkrat pocukal za ušesa. Seveda pes ni mogel razumeti moje želje.

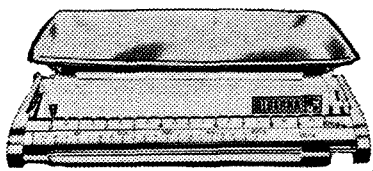
Našla sva pas, ki je bil pokrit z drobnimi goščavjem. Tu naju ni mogel nihče opaziti, razen če bi iznenada naletela na koga. Vendar je bilo tu še bolj nevarno, ker je bil gozdiček zelo pripraven za zasede.

Pomislil sem, da Švicarji že od nekdaj niso več bojaželjni in zato najbrž na meji niso preveč pozorni. Glavno je, da brez nezdore preidem avstrijsko mejo. Toda psa nikakor nisem mogel ukrotiti in mu preprečiti, da bi tekal naprej. Pretil sem mu, ga tepel, ljubkaval in zadrževal, toda zaman.

Potem sem se nečesa domislil. S hlač sem snel pas, pripel nanj psa in ga odvedel s seboj. Ker tega ni bil vajen, je najprej začel skakati vame, me praskati in se prilizovati, potem pa se je s tacami prikleščil na tla in nikakor ga nisem mogel spraviti naprej.

Poskušal sem ga vleči, da bi se le nekako na-

kuhinjska tehtnica

LIBELA-CELJE

DNEVNA SOBA FLORIDA EKSTRA

Zato vam priporočamo naše ekskluzivne udobne dnevne sobe

Florida extra
Aleksandra stereo
Patricia
Daniela
Claudia

mercator
veletrgovina
import - export
Ljubljana

- kolonialno blago
- galanterijsko blago in igrače
- prehranbeno blago
- pijače iz uvoza svetovnih zmk
- izdelki lastne industrije
- oprema za samopostrežbe, blagovnice, mesnice, bifeje in restavracije
- oprema in kompletan engineering za blagovnice, samopostrežbe, gostinske in druge trgovinske objekte; leasing

MODA ELEGANCA KVALITETA

tri odlike
**moških in ženskih
oblačil**

ki Vam jih je za JESEN IN ZIMO
pripravila

nama

Ljubljana, Škofja Loka
Kočevje

Tudi modne dodatke
**POKRIVALA, ROKAVICE,
TORBICE, PASOVE
in ŠALE**

boste lahko izbrali kot
ustrezni dopolnilo Vaši
garderobi iz izbire
modelov in desnov
za vsako priložnost

ZASTIČENO

Novo na našem tržišču
glavnik, ki sam striže —
10-letna garancija

Iz vseh krajev naše dežele prejemamo pohvale in naročila za Trimer. Hvala vsem. Hvala vsem! Zelo smo srečni, ker smo zadovoljili porabnike in uspeli. Toda še daleč je do 5 milijonov kolikor Trimerjev bi lahko porabili v Jugoslaviji. Zato smo razposlali dopisnice vsem, ki so kupili Trimer in jih prosimo, da jih razdelijo. Nagrade ne bodo izostale. Trimer je res koristna in varčna stvar in zato še nadalje oglašamo ker še vedno dobivamo okoli 60 naročil dnevno. Vsak dobi navodilo. Reklamacije sprejemamo brez prigovorov in odgovarjamo na vsako vprašanje. Če nimajo Trimerja v vaši trgovini, nam pošljite vaš naslov, poskušajte, presenečeni boste. Samo pazite, ker je več glavnikov s katerimi se vsakdo lahko sam ostriže, toda Trimer vas ne bo razočaral.

Stanković Ivan, Boškovičeva 40, 41000 Zagreb garantira za vsako obljubo.

97

vadil na pas, toda pes je renčal in grizel. Tega mi je bilo kmalu dosti.

Hotel sem ga spoditi daleč proč. Tepel sem ga z vejami in metal vanj kamenje. Pes je bežal pred menoj in me gledal proseče ter sramežljivo, kakor da bi hotel reči, zakaj to počnem, ko pa nimam nikogar drugega razen njega. Toda brž ko sem ga nehal tepsti, je stekel pred mano in nadaljeval pot. Nazadnje mi je bilo vsega dosti in opustil sem to namero. Prehod čez mejo sem prepustil naključju.

»Prepir« s psom je trajal nekaj ur, ko sva se prebijala skozi goščavo. Nikjer ni bilo žive duše. Vendar sem čutil, da sem v bližini mejnega ozemlja.

Pes je bil kakih petdeset metrov pred mano. Vedno je našel prostor, kjer je bilo najlažje hoditi. Opazoval am ga, ko je nenadoma napel ušesa in zarenčal. Potem se je malo pomiril in je legel za grm. Opazil sem puškino cev in vojaka, ki je hitel k meni. Vrgel sem se v goščavo in zaslišal sem povelje:

»Stoj, streljal bom!«

Puška je počila in pes je zalajal nekje daleč proč od mene. Vojaki so se prebijali skozi gozd in za nekaj trenutkov so izginili. Nevarnost je minila. V tem položaju se seveda nisem mogel zanašati na beg in na noge, ampak le na srečo in na iznajdljivost.

»Pes me je torej rešil!« sem zavzdihnil. Drugače bi bil padel naravnost v zasedo in se nikakor ne bi mogel rešiti.

Spet me je postalo strah. Pes me bo gotovo iskal po vsem gozdu in tako me bo izdal.

Dolgo sem ostal na istem mestu. Prilepil sem se na tla, kot se pijavka prilepi na kožo.

98

Vseeno pa sem upal, da me ne bodo našli. Moj sopotnik je lajal nekje daleč. Gotovo me išče. Toda edina sreča zame bi bila, da me ne bi našel.

Vse se je umirilo. Le hrastovo listje nad mano je šelestelo. Sluh sem imel oster kakor nočne ptice. Kaj, če je zaseda kje v bližini? Ali je šla tista patrulja naprej ali se je potuhnila?

Nekaj metrov sem lazil po vseh štirih. Nikogar ni bilo. Šel sem malo naprej. Nikjer žive duše. Toda sedaj nisem šel proti meji. Moral sem namreč računati, da so postavili zasedo.

Lajanja nisem več slišal. Kdo ve, kje se je pes izgubil. Prav gotovo se je ustrašil streljanja.

Noč je bila jasna in hladna. Nisem imel ne moči ne potrpljenja, da bi jo prebil na avstrijskem ozemlju. Zemlja je bila od dežja čisto vlažna.

Spet sem se napotil proti meji, toda tokrat sem bil mnogo bolj previden. Še lastnih korakov nisem slišal. Moji jazbečji gibi so bili povsem neopazni.

Sedaj sem menda na mejni liniji. Bal sem se še lastne sence, ki mi je počasi sledila.

Nenadoma sem poleg sebe zaslišal glasove. Pet metrov pred menoj je bila patrulja. Očitno vojaki niso bili preveč pozorni.

Ležal sem na svoji senci in bil sem čisto miren. Brž ko je šla patrulja mimo, sta za njo prišla dva moža, ki sta se kar naprej ustavljala in nekaj šepetala. Nisem vedel, zakaj sta tako oprezna.

Tudi onadva sta šla naprej. Počakal sem nekaj minut. Potem sem se spet plazil po trebuhu. Tako sem šel naprej še kakih dvesto metrov.

Sedaj sem menda že prešel mejo. Oddahnil sem se.

99

Pred menoj sta še dve državi: Švica in Francija. Na psa sem že čisto pozabil. Najbrž je kam od taval in me ne bo našel. Žal mi je bilo zanj.

Pes bi mi lahko rabil za kamuflažo. Nihče ne bi niti pomislil, da politični emigrant vodi s seboj psa.

Iskal sem skrivališče, ki bi ne bilo vlažno. In ko sem izgubil še zadnje upanje in si sklenil poiskati kakšno »ptičje ležišče«, sem našel pot, pod katero je bil obzidan zbiralnik za vodo. Že dolgo ga niso očistili, tako da je bil pri vhodu zadelan z vejevjem in zemljo. Notri je bilo polno suhega listja.

Vstopil sem. Tu je bilo kar toplo. Pokril sem se z listjem, ki sta ga bili posušila pomlad in poletje.

Nekdo je prišel k vhodu. Mogoče sem prišel v jazbečev dom, pa je prišla žival z lova, da bi se odpočila? Malo sem se prestrašil. Žival je šla proti meni. Koža in lasje so se mi nasršili. Tedaj pa je zavilil moj izgubljeni spremljevalec. Motovilil se je okrog mene. Mokre šape mi je položil na prsi.

Le kako me je našel? Najbrž je šel po sledih. Zemlja je bila mokra in njegov občutljivi vonj ga je vodil po mojih stopinjah.

Bil je zelo utrujen. Legel je poleg mene. Smrdel je, a vendar ga je bilo vredno trpeti, ker me je grel, poleg tega pa je bil še dober prijatelj.

Če ne bi bilo tega potepuha, bi bil zdaj v kakšnem zaporu, kjer bi izgubil upanje, da bom kdaj videl Španijo.

Pobožal sem ga po glavi, on pa je svoj gobček zaril pod mojo obleko, ko da bi se bal, da ga bom spodil.

Oglasili so se prijatelji iz Savone

»Dragi prijatelji, ob povratku s potovanja po vaši dragi Sloveniji se vam zahvaljujemo v imenu vse delegacije za nadvse prijazno gostoljubnost... Dali ste nam priljubljenost, da se prepričamo, kako se cilji vaše partizanske borbe uresničujejo prek samoupravljanja in neposrednega sodelovanja vašega ljudstva pri graditvi socializma...« — je med drugim rečeno v pismu, ki ga je predstestvo RO ZZB NOV Slove. nije te dni prejel iz Savone. Poslal ga je prof. Giuseppe Racca, pokrajinski sekretar socialistične stranke prol. enotnosti Italije v Savoni, ki je bil pred kratkim na obisku v Sloveniji kot član trinajstčlanske delegacije ANPI iz tega mesta.

Pobudo za ta obisk je dal tovariš Andrea Croccia, član komunistične stranke Italije od leta 1924, znan po svoji revolucionarnosti: zlasti v Kalabriji. Deloval je tudi med konfiniranci. Tako je prišel v stik z bratom Stankom in Ignacom Pervanje s Prapetna brda na Tolminkem, ki sta bila konfinirana v Oriolu. Z njima je leta 1942 in 1943 izvajal sabotažne akcije z zažigalnimi bombami, ki sta jih brata Pervanja izdelovala po lastni zamisli. Povezal se je tudi z njuno sestro Marijo por. Bavec-Anamarijo, ki je že l. 1941 vzdrževala zvezo med komitejem KPI v Cosenzi, konfiniranci in komitejem KPI v Trstu. Leta 1944 se je seznanil s Savico Žagarjevo, ki je prišla k njemu v zavodi zbiranja prostovoljcev za odhod v boj v Jugoslavijo. Samo v eni odpravi je bilo okrog 70 italijanskih antifašistov, ki jih je Croccia zbral v južni Italiji in so potem prek naše baze v Bariju odpotovali v Jugoslavijo. Croccia se je leta 1950 preselil v Cella Ligure pri Savoni, kjer je kljub starosti in invalidnosti (je brez obeh nog) na daljše svoje revolucionarno delo.

Delegacija, ki sta jo vodila prej omenjenega Andrea Croccia in prof. Giuseppe Racca, si je v Ajdovščini ogledala tovarno Fructal-Alko ter se seznanila z razvojem podjetja in njegovo samoupravno ureditvijo. Na kosilu, ki ga je italijanskim gostom na čast priredil predsednik občinske skupščine Martin Greif, je član delegacije Andrea Picasso, župan občine Quigliano, izrazil željo, da bi se Quigliano in Ajdovščina pobratila.

Gostje so si potem ogledali Gorenjsko (navdušili jih je zlasti Bled) in Ljubljano. Pri večerji sta jih pozdravila člana predsedstva RO ZZB NOV Slovenije Vladimir Šenk in France Šuštaršič. Razvil se je živahen pomenek. Še posebno je bil zgovoren stari Andrea Croccia, ki je pred leti že bil v Sloveniji in ga zanimajo problemi kmetijstva. Naslednjega dne so si gostje ogledali muzej revolucije v Ljubljani in Postojnsko jamo, grad Socerb in znamenito cerkev v Hrastovljah. Na večerji v Strunjanu jih je pozdravil tudi znani revolucionar Anton Ukmari, ki ga poznajo kot partizanskega

komandanta v Italiji. Drugi dan so si ogledali še tovarno Mehanotehno v Izoli in se ponovno živahno zanimali za samoupravljanje. Po kosilu so nekateri odpotovali domov, druge pa je direktor Mehanotehne povabil na lov.

Svoja prijateljska čustva do socialistične Jugoslavije so tovariši iz Savone izrazili tudi z lepimi darili, ki so jih prinesli za ustanove, katerih gostje so bili. Med drugim so izrazili željo, da bi jih v Savoni obiskala delegacija iz Slovenije.

Ta želja je ponovljena v prej omenjenem pismu, kjer je rečeno: »Prosimo vas, da ostanete z nami v stikih. Pričakujemo vaš obisk 25. aprila 1972, ob prazniku osvoboditve.«

Tovariši iz Savone so v Sloveniji želi simpatije zlasti s svojo prisrčnostjo in odkritostjo. Taka srečanja so lep prispevek k utrjevanju mednarodnega bratstva in solidarnosti.

F. Š.

Zločin na dan mrtvih

Janez Makovec z Rateč (umrl je letos poleti) ni nikdar rad govoril o tem dogodku; zgodilo se je na dan mrtvih 1943 v koncentracijskem taborišču v Flossenbumbu. Makovec je o tem nerad govoril, ker je bil neposredno prizadet ob smrti namestnika »kapo« Hochzieglerja. Ta namestnik je bil sicer tudi kriminallec, doma nekje s Sudetov, bil pa je boljši človek kakor »kapo« Beckmann; včasih je bil celo malo človeški. Prav to pa je plačal z življenjem.

Z Janezom Makovcem sem prišel v Flossenbumbu iz Dachaua oktobra 1943. Kmalu so naju odredili v zloglasni delovni oddelk, »komando«, Rumpelsbach, ki so se ga vsi bali. Vodja je bil že starejši podivjan esesovec s civilnim mojstvom, ki pa ni bil nič boljši od esesovca. »Kapo« Beckmann je bil pravi zločinec, morilec, in ob njem so podivjali tudi vsi priganjači. Zato je bilo delo od jutra do večera pravi peklo za nas uboge pare. »Komanda« je štela okrog 150 ljudi. Toda zaradi nezmožnih razmer, težkega dela in ker so nas pretepali ter nam stregli po življenju, zlasti še, ker smo stradali, se je število sužnjev nenehno spreminjalo.

Taborišče v Flossenbumbu je bilo znano kot eno najhujših nacističnih taborišč v Nemčiji. V njem pa je bil najhujši oddelk Rumpelsbach, kjer so dobri dve leti gradili cesto pod starodavnim gradom in dalje pod kamnomolom, že zunaj taboriščne ograje. Cesta bi naj vodila čez globoko sotesko, a ni bila nikdar končana, ker so se visoki nasipi večkrat sesuli. Ko smo pred leti obiskali te nesrečni kraj, ni bilo nobenega sledu o cesti, ki je zaradi nje izgubilo življenje toliko ljudi...

Dne 1. novembra, na dan mrtvih, smo delali kot vse druge dni. Razlika je bila morda le to, da je bil Beckmann še bolj nasajen ter divji, tako da smo morali pričakovati še bolj naporen dan. Janez Makovec je bil bolj rahlega zdravlja, zato je toliko težje zmagoval delo, med katerim smo bili deležni klofut in brc, da o nenehnem surovem kričanju sploh ne govorim. Med lomljenjem in prevažanjem težkih kamnitih gnot pod gradom si tistega dne nismo mogli niti za trenutek oddahnuti. Esesovec je priganjal »kapo«ja, ta pa je pritiskal na

ZLATA POROKA

Zakonca Pavle in Matilda Lužan iz Zabnice praznujeta te dni zlato poroko. Pavle se je rodil leta 1898, njegova žena pa je leto mlajša.

Rodili so se juna dva sinova in dve hčerki. Pavle je bil železničar Matilda pa je ves

prosti čas posvetila redkemu športnemu poklicu. Vsa Lužanova družina je sodelovala v NOB. Pavle in Ivan sta bila borca. Ivan je leta 1944 padel, ko mu je bilo osemnajst let.

Iskrena voščila k lepemu družinskemu prazniku zakonca! Še na mnoga leta!

svoje priganjače, da bi nas, uboge pare, kar najbolj gnali. Namestniku »kapo«ja se je Makovec menda malo zasmilil, zato mu je rekel, naj gre z njim k baraki, kjer je bila shramba za orodje. Tam mu je velil, naj prebira pokvarjeno orodje.

To je opazil »kapo« in poklical namestnika in Makovca k sebi ob nasipu. Nahrulil in obrcal je Makovca, znesel pa se je tudi nad namestnikom. Medtem sta se tako sporekla, da je »kapo« udaril tudi namestnika. Ta mu ni ostal dolžan. Tako smo bili priče hudega pretepa dveh Nemcev, kar esesovcu ni bilo všeč. Delo je za nekaj trenutkov zastalo. Vsi smo od daleč radovedno gledali, kaj bo iz tega nastalo. Vedeli pa smo, da Beckmann ne bo odnehal, saj smo ga predobro poznali. Ubogi Makovec je stal poleg in si ni upal oditi; čakal je, da pride na vrsto...

Končno se je zdelo esesovcu pretepa dovolj. Divje je zakričal, naj nehata. Tedaj je Beckmann besno pograbil namestnika, ga udaril po tilniku in ga pahnil čez nasip, da je nesrečnež obležal spodaj z razbito glavo. To ni bil prvi primer, ko je Beckmann koga pahnil čez nasip, bil pa je vsekakor najbolj krut umor, kar smo jih videli.

Mrtvega Hochzieglerja smo prenesli k baraki. Truplo je ostalo tam, dokler ga nismo po končanem delu prenesli v taborišče, da so ga potem sežgali v krematoriju. Delo se je nadaljevalo, kakor da se ni nič zgodilo, a pred očmi nam je še dolgo ostal prizor umora. »Kapo« Beckmann je očito kmalu celo pozabil vse to, tako da se ni spominjal Makovca, ko ga je z menoj vred pozneje premestil na drugo delovno mesto...

S. SORLI

DOBRO JE, ČE VESTE

OBNOVITI HOČEJO PRAGOZO SREDI EVROPE, in sicer na Saksonskem, v ZR Nemčiji. Tam je precej državnih gozdov, ki pa seveda zaradi sodobne gozdarske gojitve niso podobni naravnim, nedotaknjenim pragozdom. Ostalek pravega pragozda, zadnjega v Evropi, je v naši državi, v Bosni. Na Saksonskem imajo kar 22 rezervatov, naravnih parkov, ki že postopno dobivajo značilnosti nekdanjih naravnih pragozdom. Državnih gozdov je 350.000 hektarov; izmed njih hočejo do 20 hektarov gozdov z najstrožjim naravnim varstvom spremeniti v pragozd. V do sedanjih parkih je mnogo lepega, izredno redkega gozdnega drevja. Precej dreves je po več sto let starih. Na področju narodnega parka, kjer bi naj nastal gozd z vsemi značilnostmi pragozda, bo popolnoma zavarovano vse rastlinstvo, od vseh vrst plevela, zeli, grmičevja, do drevja. Zavarovano pa bo tudi zemljišče, pod nadzorstvom naravoslovcev — od vremeoslovcev pa do geologov in hidrologov. Pragozd bo zelo pomemben znanstveni objekt; znanstveniki številnih strok bodo tam raziskovali, kaj vse utegne vplivati škodljivo na človekovo naravno okolje in kako je mogoče preprečevati škodljive vplive človeka na naravo.

SOCIJVE — RESITEV STRADAJOČEGA ČLOVEŠTVA. Mladi rod čedalje bolj strašijo z lakoto v prihodnosti, češ da je zelo dvomljivo, ali bo konec tega stoletja še dovolj kakovostnega živeža za vse človeštvo, saj je treba računati, da bo tedaj že nad šest milijard ljudi na svetu. Čeprav napreduje tudi kmetijstvo, živilska industrija in znanost, vendar je treba računati, da že dandanes na svetu »strada približno polovica svetovnega prebivalstva. Kalorična vrednost hrane prebivalstva v deželah z največjo gostoto prebivalstva v gospodarsko mnogo premalo razvitih, je precej manjša kakor pa npr. v ZDA, v zahodni in srednji Evropi, Avstraliji... V njihovi hrani je zlasti premalo beljakovin. Beljakovinska hrana je čedalje dražja na svetu: premalo je mesa, jajc, mleka. — Na letošnjem mednarodnem kongresu živilskih strokovnjakov v ZDA je dr. Roberts poudaril: V prihodnjih petindvajsetih letih bi se moralo pridobivanje beljakovinskih živil najmanj podvojiti, da bi prebivalstvo ne stradalo na zahodni zemeljski polobli. Rešitev bi bila mogoča, če bi razširili pridelovanje vrst sočivja, ki vsebuje največ beljakovin, in sicer soje, arašida (zemeljskih lešnikov — »kikiriki«), graha in sorodnih kmetijskih ali industrijskih rastlin. Mnogo več hrane pa bo treba pridobivati tudi iz morja.

ČLOVEK POVZROČA POTRESE... Akademija znanosti ZSSR je ugotovila, da utegnejo biti velika, tako imenovana umetna jezera, ki nastanejo, ko zajezijo reke z elektrarnskimi jezovi, usodna vsaj za svojo bližnjo okolico. Zaradi velikanske teže vode na kraju, kjer poprej ni bilo jezera, se podre ravnotežje med zemeljskimi plastmi ali zemlja se sunkovito seseda, tako da nastajajo šibkejši ali tudi močnejši potresi. Človek pa s svojo dejavnostjo povzroča potrese tudi s črpanjem večjih količin nafte; ko se ležišča nafte ali plina spraznijo, nastanejo velike votline in zemeljske plasti se lomijo ter sesedajo.

TRETIJNA ČLOVEŠTVA JE NEPISMENA. Po podatkih svetovne organizacije za znanost in kulturo (UNESCO) je na svetu še zmeraj tretjina odraslih ljudi, ki ne znajo pisati in brati. Sicer nepismenost ni več toliko kakor pred desetimi leti, ko je bilo še 40 odstotkov svetovnega prebivalstva nepismenih, vendar je spričo tolikšne armade neizobraženih ljudi na svetu težko kdo ve kako navdušeno govoriti o napredku človeštva. Prepada med vesoljskimi poleti in revščino nepismenih množic je tudi — vesoljski...

POIZVEDBA

Vljudo prosim vse, ki bi mi mogli pomagati pri zbiranju podatkov, da mi sporočijo na moj naslov. Stroške jim bom povrnil in jih nagradil.

Moj naslov je: Ferdo Božičnik (r. 7. 4. 1927, mizar) Senovo 214, pošta 68281 Senovo. Zaprt sem bil v »celjskem piskru« od 1. XII. 1944, nakar so me poslali v Rogoško Slatino, kjer sem prestajal zaporno kazen. V poštev pridejo osebe, ki jim je bila doba njihovega zapore všteta v pokojniško dobo

Krajevni praznik

Kotuljci praznujejo svoj krajevni praznik vsako leto zadnjo oktobrsko nedeljo. Ta dan je spomin na tisto oktobrsko nedeljo leta 1943, ko je bil v Kotljah velik partizanski miting. Tedaj so z enotami koroškega bataljona prispeli v Kotlje aktivisti OF Pavle Zaucer-Matjaž, Poldo Eberle-Jamski in drugi. Na tedanjem partizanskem mitingu je govoril Pavle Zaucer-Matjaž, sekretar OF za koroško okrožje.

Nemci so iz maščevalnosti potem poslali na Rimski vrelec SS policijski bataljon. Ostal je v tem kraju in preganjal naše ljudi: ter jih postavljali pred puške. Lubasova in Kotnikova družina sta se izselili v gozdove.

Letos je bila proslava 24. oktobra pred obnovljenim gasilskim domom. Že zvečer pred praznikom so mladinci iz Kotelj prižgali kresove pod obronki Uršlje gore. Na letošnji slovesnosti je bilo tudi nekaj udeležencev

cev mitinga iz leta 1943. Odposlanci ZB NOV iz Vojnika so Kotljcem vrnili obisk. Delegaciji združenj borcev iz Kotelj in Vojnika sta položili venca pred spomenik pod vaško lipo. Tako so počastili spomin 47 vojniških žrtev iz Kotelj in okolice — padlih borcev, ustreljenih talcev in umrlih v taboriščih. Na slovesnosti je predsednik ZB NOV Kotlje Ivan Zabel poudaril pomen zgodovinskega partizanskega mitinga za razvoj NOB na Koroškem in opisal zgodovino osvobodilnega boja na tem področju. Domači pionirji so pripravili lep kulturni program s partizanskimi in narodnimi pesmi mi ter recitacijami. — V okviru krajevnega praznika so imeli gasilci vajo. Končno je bilo še strelsko telkovanje članov lovške družine »Prežihovok«.

FRANJO SREBOTNIK

BREST

KUHNJA
VEGA 55

PRISPEVKI ZA ŠOLO V CERKNEM:

Albert Jakopič-Katimir, Ljubljana (odstop honorarja RTV Ljubljana) 268,50 din

Skupščina občine Ljubljana Moste-Polje 5.000.— din

Zveza rezervnih vojaških starešin, krajevni odbor Ljubljana Vič-Vrhovci 407.— din

Zveza združenj borcev NOV občine Ormož 265.— din

Občinska konferenca ZMS Idrija (1 % od osebnih dohodkov) 40,90 din

Stanovanjsko podjetje Radovljica 300.— din

Delavska univerza »Tomo Brejc« — Kranj (namesto venca na grob pokojnega dr. Marjana Ogrizka) 300.— din

Člani KO SZDL Ravne skupno: 555.— din

Razpet Jože, Ravne — 1 m³ lesa 1.136,15 din

Uslužbenci občine Nova Gorica 1.136,15 din

Bezljaj Ančka iz Bojana, Ravne na Koroškem (namesto venca pokojnemu Marchiotti Viktorju) 150,00 din

PLUTAL, Ljubljana — v materialu — 5.000,00 din

LESNINA, Ljubljana — v materialu — 3.000,00 din

SATURNUS, Ljubljana 5.000,00 din

AGROTEHNIKA, Ljubljana 1.000,00 din

ZDRUŽENE PAPIRNIC VEČJE — v materialu — 1.000,00 din

ŽITO, Ljubljana 3.000,00 din

Partizansko šolstvo na Slovenskem (8)

Sta bila mladostni ogenj in pripadnost stvari dovolj?

»Vem, vsaj za trenutek bi radi, da se preselim v minulost, da izginem s te otočane, da pozabim na turško kavico pred sabo in, da se vprašam... Mislim, da sem imela od nekdaj rada življenje in tudi čas narodnosvobodilnega boja ne predstavljala v meni nikakršnega predsodka. Je pač le del nečesa, kar je bilo in čemur se nisimo mogli izogniti. Tudi obremenitev mi ni. Mučno pa mi je pri sru, kadar kdo želi to preteklost potisniti v podzvest kot nevažno.«

Kako lahko je človeku prestopiti prag osemindvajsetih let! Pripreš oči in že si na poti v drevored preteklosti. Spominjaš se in odpuščaš. Cvetje, ki ga nekoč nisi opazil nisi, imaš danes za rožni vrt. Napaka, ki si jo nekoč zlahka spregledal, imaš za zmo-to na življenjski poti.

»Mislim, da sem bila v mladosti srečen otrok. Nikoli nisem mogla razumeti, da bi bil lahko otrok nesrečen. Pravili so, da sem bila šibkega zdravja in vendar sem se po-

KRISTINA VAH

gosto skrila v krošnjo drevesa. V knjigah sem odkrila posebno lep svet. Morda zaradi tega, ker sem imela učiteljico, ki nam ni dovolila prebirati karkoli. Dobro sem vedela, da so na svetu še mnogo lepši kraji, kot je Vrh pri Planini, kjer sem zagledala luč sveta. Bila pa sem tudi prepričana, da ne bom večno krmila kokoši in da mi ne bo treba večno s knjigo bežati v krošnjo dreves. Naj verjamem svojemu spominu, ki mi pravi, da sem želela postati učiteljica?

Odideš v veliko mesto in, ko se niti do bro ne zaveš, postaneš odrasel človek. Vedno se mi je zdelo, da iz dekletca prekmalu postane žena in da se fant prehitro spremeni v moža.

Zdi se mi, da so pravili ljudje, da je bil oče pristen slovenski kmet, in morda sem sama to razumela šele takrat, ko so me novembra leta 1943 poslali na prisilno delo v Gradec in Oberschützen. Po sedmih mesecih mi je uspelo pribežati domov na Kozjansko. Oče je imel takrat že stike s partizani in tudi sama sem se kmalu priključila terencem. Danes mislim, da sem bila takrat še otrok. Zdi se mi, da sem prenašala pošto zaradi tega, ker so to počeli tudi nekateri drugi, da sem sodelovala v agitacijskih skupinah, ker nisem hotela biti drugačna od tistih, ki sem jih že od nekdaj spoštovala. Nekaj sto metrov od naše vasi je ležala domačija Prelogovih in dobro se spominjam gospodanjevih besed: »Veš, Kristina, prišli so časi, ko morate vi, ki ste nekoliko zrelejši, prijeti za va-jeti in dramiti ljudi, da ne bodo ostali pod nemškimi jarmomi!« Nekaj dni po tistem so ga aretirali. Prisilili so ga, da je orožje, ki ga je ob razsuhu stare Jugoslavije zakopal, spet privlekel na dan. In potem je s trpljenjem plačal zvestobo svojemu narodu.

Zdaj, ko vam pripovedujem te stvari, se bojim, da postajam nerazumljiva. Vedno me kaj moti, kadar se skušam predati spomnu. Včasih glasba, ki ji haja iz radijskega aparata, škripanje vrat v predsobi ali celo tiktakanje ure. In zdaj boste rekli, da smo prosvetni delavci pač slabe živce.

Morda bo tudi to res, ampak nekoč so bili živci skoraj tako močni kot volja.

Spomladi leta 1944 sem začela zbirati malčke po vasi. Zdelo se nam je, da je z agitacijo treba začeti pri najmlajših. Morala sem pozabiti na učiteljsko liriko iz otroških let — čas vojne je ni prenesel. Z otroki sem imela sestanke, razgovore, ure petja... In po tistem so me terenci prosili, naj bi začela vaške otroke poučevati sistematično. Dne 28. oktobra 1944 sem odšla na osnovno šolo Zabukovje. »Gimnazijo je naredila, pa še nekaj učiteljska«, so govorili, »torej bo sposobna za poučevanje naših otrok!«

Partizansko šolstvo na Kozjanskem se je razvijalo in vraščalo v narodnosvobodilni boj pod težjimi pogoji od tistih v Zgor-njesavinjski dolini. Kozjansko so obkrožale močne okupatorske sile, ki so varovale za-nje izredno važne prometne poti: Zagreb—Zidani most—Celje—Grobello—Maribor. Okupatorskim silam pa so stali ob strani še nemški priseljenci na krško-brežiškem območju in ob Sotli. Vendar so imela vsa politična in kulturna dogajanja tu neko prednost, ki jo je nudil sam teren z raz-tresenimi vasi in slabimi zvezami ter ob-sežnimi gozdovi.

To stanje se je popolnoma spremenilo v poznem poletju leta 1944, ko je junaški Kozjanski odred pod vodstvom nekdanjega učitelja Marjana Jerina s pomočjo enot 14. divizije v kratkem času razbil vse okupa-torske postojanke sredi Kozjanskega. Us-tvarjeno je bilo osvobodeno ozemlje in dana možnost za organizacijo partizanskega šol-stva. Kmalu je bilo odprtih osem partizan-skih šol, med katerimi je bila prva Henina pod Lisco, kjer je zaorala ledino Ilija Trampuž.

»Vas Zabukovje je tri ure hoda od naše vasi. Z očetom sva sedla v voz s konjsko vprego in sva jo mahnila proti Slivnici. Šola v Zabukovju je bila požgana, pouk naj bi imeli v nekdanji vaški gostilni sredi goz-dička ob robu vasi. Nekaj zvezkov sem ne-sla s seboj in v Šentvidu sem nabavila sve-ženj svinčnikov.«

Vprašali me boste, o čem sem premišlje-vala, ko sem sedela na ropotajočem vozu in se je cesta za nama ovijala v oblak pra-hu! Nekaj ponosa je že moralo tičati v sru in prav gotovo tudi strahu. Spominjam se, da se je oče nekajkrat začudeno ozrl name, ko sem se brez besed zasmejala, medtem ko sem se oklepala zvezkov v naročju. Morda sem se spomnila, kako sem nekoč — dekletce — v krošnji dreves prebirala slovenske knjige in kako silno smešno bi bilo, ko bi zdaj isto počenjla s svojimi učenci. Strah pred bežanjem se je premoč-no zasidral v meni. Imela sem občutek, kot bi bila vsa leta samo bežala. Zbežala sem iz svoje mladosti, zbežala iz domačije, zbe-žala sem s prisilnega dela, bežala sem pred nemškimi patruljami... Toda ko sva se z očetom pomikala skozi košato gozdovje, sem se počutila nevsakdanje varno. To so vendar živi gozdovi, sem si dopovedovala. Med tem temnim, skoraj neprehodnim le-som so naši partizani, tu je Kozjanski od-red, tu je vera našega naroda.

Imela sem občutek, da stopa konj vse počasneje, da se bo nenadoma ustavil sredi jase, in da bodo iz gozda privreli partiza-ni. Ko bi le že bila v šoli, sem si dopove-dovala. Sploh me ni motilo, da sem bila kot učiteljica popolnoma brez izkušenj. Pozneje se mi je zdelo sila neskromno, ko sem tako slepo zaupala naravnim občut-kom, ki naj bi prišli do izraza. Tovariši v vasi so mi govorili, da moram otroke za-suti predvsem z navdušenjem, drugo da pride samo posebi. Kakšni bodo ti kuštrav-čki? Bom spoznala v katerem izmed njih tudi samo sebe?

Končno sva z očetom le prispela v vas.« Ko v enem izmed prostorov zaškrpijejo vrata, se skoraj s strahom zazrem v njene roke, ki za hip nehajo prepletati prste. Po-tem ko prinese sin škato, iz katere se vsu-jejo spominske fotografije, si seže v lase, kot bi se hotela nečesa spomniti.

»Rekla sem, da sem od nekdaj imela rada življenje. Kako bi ne ljubila ljudi! Morda se mi je nekoč zdelo, da bi jim mo-rala zameriti strah, ki jim je legal na dušo, ko so trepetali za svoja ognjišča. Sama ne vem, kdo bi moral komu oprostiti. V mis-lih so mi ostali živo narisani lepaki, ki so z okorno pisavo obveščali vaščane, da se bo odprla partizanska šola. Da, precej na-tančno se spominjam velike sobe, kjer se je gnetla množica ljudi. Vsi so se trudili,

da bi bil začetek partizanskega pouka nekaj enkratnega. Čakali smo vas«, me je ogo-voril tovariš Vutkovič in njegova žena mu je segla v besedo: Pravkar so nam otroci sporočili, da prihajate. Opazili so, da no-site zvezke s seboj!«

Tudi sama sem marsikaj opazila. Potem ko so bodoče učilnice spraznili in sem stala med gostilniškimi mizami z dolgimi klop-mi, ki so nemo bolščale v izprano šolsko tablo, slonečo ob zaslonjenih oknih, sem vedela, da gre zares. Nenadoma sem se vprašala, če bo res dovolj za uspešno po-učevanje le mladostni ogenj in pripadnost stvari.

Prvi dan sem samo »hospitala«, toda že naslednjega dne sem prevzela polovico učiteljskih dolžnosti. Natančnost učiteljice Vutkovič me je nekako zbegala. Se nisem prerano navduševala nad učiteljskim pokli-cem? sem se vpraševala. Toda mesec dni je minil, in še preden je listje odpadlo z dreves, sem se morala posloviti. Stalni vpadi močnih sovražnikovih oddelkov so ze-lo otežkočali delo na Kozjanskem področju. Prav v tistih dneh so na gestapovski ko-mandi razpisali visoko nagrado 10.000 mark na glavo partizanskemu šolskemu nadzor-niku Janku Regvartu.

Sprašujete me, kaj smo učitelji takrat po-menili svojim učencem. Mislim, da smo bili zanje košček svobode, kot smo bili za lju-di pogosto »vaško dete!«

V pozni jeseni smo morali zaradi večjih okupatorskih vdorov večkrat prekiniti pouk. Po decembrski nemško-ustaški ofenzivi, ki je postavila v skoraj vse vasi močne posto-janke, pa je delo skoraj po vseh partizan-skih šolah prenehalo. Starejši učitelji so odšli v ilegalo, mnogi med mladimi pa k partizanom. Tiste, ki se niso pravočasno umaknili, so odpeljali v celjske zapore in potem v taborišča, nekateri pa so svojo pripadnost NOB plačali z življenjem; med njimi je bil tudi šolski upravitelj Vilko Ze-ner iz Jurkloštra.

Konec oktobra sem dobila od okrožnega odbora OF obvestilo, naj se udeležim učiteljskega seminarja v Ljubnem. Štirinajst dni napornega potovanja v času, ko so v Mozirju divjali hudi boji in ko je v Do-brovljah padlo skoraj polovico izdanih učitel-jic... Slovenstva sem se močno zave-dala že od mladih nog, toda na seminarju v Ljubnem sem prvič dobila celovit pregled o narodnosvobodilnem boju na naših tleh. Zdaj sem spoznala, da ne gre le za osvobo-ditev domovine, pač pa tudi za nov družbe-ni red v bodoči novi Jugoslaviji.

Po končanem seminarju sem se vrnila domov na Kozjansko, kjer sem nekaj časa opravljala terensko delo v odboru za popis vojne škode in nemškega delovanja na Šta-jerskem. Ves čas pa sem si želela, da bi tako, na novo podkovana s teorijo in iz-kušnjami, spet stopila v razred med učen-ce.

Na začetku leta 1945 sem se vključila v kulturno skupino Šercerjeve brigade, da sem sploh lahko prišla do vasi Zagorje, ka-mor so me poslali na novo službeno dolž-nost.

Ljudje so, lahko rečem, dobri, le tu pa tam najdeš še izdajalca, ki te prijavi. Po prihodu 14. divizije smo imeli precej ranjencev, in to na te-renu, ki ni bil obdelan. Politični de-lavci so bili prisiljeni stopiti tudi k kmetom, ki so simpatizirali tudi s sovražnikom, in jim prepustili ran-jence v nego in oskrbo. Vem za primere, da so kmetje prav ob negi ranjencev temeljito spregledali in danes sodelujejo v naši borbi. Moč in morala naše vojske odpirata lju-dem oči. Nešteto je hiš, ki imajo svojce v nemški vojski, domači pa delajo z nami in se kesajo, da niso svojci že pred nemško mobilizacijo odšli v našo NOV. Nemci ne pu-ščajo Slovencev iz nemške vojske na dopust, ker vedo, da se nihče več ne bo vrnil.

Pokrajinski odbor SPZZ
za Štajersko
Na položaju, dne 5. 7. 1944
Andrina Levstik-Irena

V tem trenutku, ko vam pripovedujem te stvari, se mi zdi, da posamezni dogodki postajajo leposlovno besedičenje. In če že besedičim, potem vam moram povedati, da je bila šola v Zagorju prava, organizirana šola, kjer ni bilo več treba postavljati ob robu vasi pionirske straže, kot smo to počeli v Zabukovju. Tu nisem več imela ob šolski tabli vedno pripravljenega nahrbtni-ka, s katerim bi se v primeru hajke umak-nila v bližnje gozdove. Tu nisimo več pisali na tablo s krojaško kredo, ki nikakor ni hotela izginiti pod mokro krpo. Tu nam ni bilo treba v nevarnosti razred spremeniti v skladovalnico drv. Toda morda tudi v Zagorju ni bilo vse tako lepo, kot se mi to danes dozdeva. V obdobju nestrpnosti, ko so se dan za dnem umikale dolge kolone nem-ških vojakov proti meji, od koder so pred štirimi leti planili kot krdelo lačnih volkov, smo lahko spregledali marsikaj. Mnogo let smo se pripravljali na svobodo in štirinajst dni smo porabili, da smo v šoli pripravili veliko praznovanje. Sodelovali smo tudi na mitingu v Šentvidu, kjer sem v tistem ob-dobju stanovala.

Tako je prišel maj in potem julij, ko sem se spet poslovila. Toda tokrat to ni bilo pravo slovo. Dobro sem vedela, da je bilo to kratko obdobje partizanskega poučevanja le prvi korak v prosvetarsko življe-nje. Dne 1. julija sem odšla na pedagoški tečaj v Senovo in, ko sem dobila prvi urad-ni dekret od ministrstva za prosveto, sem nastopila svojo prvo redno delovno službo na osnovni šoli v Bučah pri Kozjem. Ne, samo mladostni ogenj in zvestoba stvari res nista bila dovolj za mlado učiteljico, to sem kaj hitro spoznala. Takoj po osvoboditvi sem se trudila, da bi izpopolnila svoje zna-nje. Obiskovala sem učiteljski tečaj v Lo-čah, pozneje sem v Celju opravila učiteljski predhodni izpit in leta 1948 učiteljsko di-plomo.

Ko sem pozneje v vrsti šol, kjer sem poučevala, opazovala svoje učence, sem si pogosto postavljala vprašanje, če so res danes otroci drugačni, kot so bili nekoč. Srečni so, srečni predvsem zato, ker so otroci — med njimi sem se vedno počutila srečno tudi sama. Vem, da me razumete in da bi me razumeli tudi takrat, kadar bi me videli v skupini dijakov, ki bi navdu-šeno poslušali bit glasbo.

Nad Velenjem je ležala že gosta tema, tudi v rudarskem šolskem centru ni bilo več življenja. Le tam na vogalu je stmelo v večer na pol odprto okno in za njim nek-danja partizanska učiteljica Krista Vah.

SILVO TERSEK

Pionirji iz Ljubnega v Savinjski dolini pomagajo partizanom

Nagrajeni prispevek

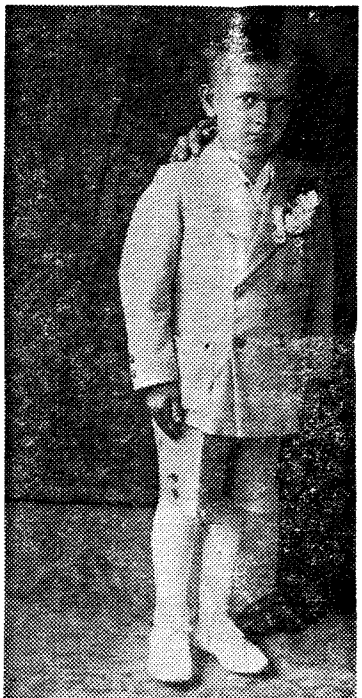
Bilo mu je
komaj 16 let

Nekega dne nam je tovarišica v šoli povedala, da bomo popoldne obiskali Ličarjevo mamo. To je mati Ludvika Ličarja, ki so ga tik pred osvoboditvijo zverinsko umorili. Živi v samotni bajti nad vasjo. Ze takoj na začetku vojne je imela družina zvezo s partizani in tudi mladi Ludvik je pomagal povsod, kjer je bila njegova pomoč potrebna. O vsem tem nam je pripovedovala Ličarjeva mama. Lepo nas je sprejela in prijazno odgovarjala na vprašanja. Njene odgovore smo posneli na magnetofonski trak in jih predvajali v otroški oddaji krajevnega radia Cerkljevo ob obletnici zadnje nemške ofenzive na Cerkljanskem. Zdelo se nama je primerno, da njene besede objavimo tudi vaš časnik, in tako vam danes pošljamo prispevek »Na obisku pri Ličarjevi mami«.

Najprej smo Ličarjevo mamo prosili, če nam pove kaj več o svoji družini med vojno. Povedala je, da je ostala med vojno sama s hčerko Slavko in sinom Ludvikom. Moža so ji odgnali v Nemčijo, od koder se ni vrnil, starejši sin pa je moral pri sedemnajstih letih v italijansko vojsko. »V naši hiši so bili venomer partizani, ekonomat bolnišnice Franje pa partizanska tehnika in drugo!« je rekla.

Posebno dobro se spominja dne, ko je Ludvik nesel v neko vas nad Idrijo v košu hrano za partizane. Ze je šel mimo Zelina, ko so dobili tam telefonsko sporočilo, da se iz Idrije bližajo Nemci. Ludvika o nevarnosti niso mogli več obvestiti in srečanje z Nemci je bilo neizogibno. Imel je srečo, da je partizansko prepuščeno neopazno pogotil. Nemci so sicer prebrskali koš, pobrali hrano, fanta pa le pustili dalje. Seveda se je Ludvik po stranskih poteh vrnil v Cerkljevo.

Ličarjeva mama nam je povedala še nekaj drobnih doživetij iz vojnih dni, potem pa obudila spomin na najstrašnejši dan svojega življenja:

LUDVIK LIČAR

— Bilo je nekega jutra v zadnjih dneh aprila. Stala sem ob štedilniku in pripravljala zajtrk. V hišo so nenadoma vdrl Nemci in zahtevali Ludvika. Ker je bila ura šele šest, je Ludvik še spal. Zbudila sem ga. Nemci mu niso dovolili, da bi kaj pojedel. Odgnali so ga v vas. Na trgu je bilo zbranih že več mladih fantov, skoraj še otrok. Povedali so mi, da so morali Nemcem pomagati nosi-

LIČARJEVA MAMA

ti ukradeno blago. Proti Poljanski dolini so odšli in bila sem prepričana, da je šel z njimi tudi moj Ludvik. A ga ni bilo, odgnali so ga v vojašnico. V eni izmed sob so ga strašno mučili, saj so bile potem stene poškopljene s krvjo in nekdo je slišal krike: »Mama! Mama!« Našli so ga šele čez teden dni, ko so po odhodu Nemcev v vojašnici popravljali telefonsko napeljavo. Bil je ves podplut, prste je imel polomljene in na glavi veliko rano od krogle.

Pokopali smo ga v domačem pokopališču, zdaj pa počiva v skupni grobnici padlih.

Potem se nismo več pogovarjali, le tiho smo se poslovili in odšli. Povedali bi le še to, da je na hodniku nekdanje vojašnice, ki so jo kasneje preuredili v tovarno ETO, spominska plošča in da nosi pionirski odred naše šole njegovo ime — ime mladega junaka Ludvika Ličarja.

JELKA IN LADKA
MIKLAVČIČ

Z BORCI LJUBLJANSKE BRIGADE

Doživeli smo
Ilovo goro

Nekaj stavkov na belem papirju je premalo, da bi se vam lahko dostojno zahvalili za doživetje, ki ste nam ga omogočili z izletom na Ilovo goro.

Pri poslušanju zgodb in recitacij se je naše srce združilo z dežnimi kapljicami in skupaj z njimi božalo spomenik sredi zelenega gozda. Ko smo gledali kamnito spominsko obeležje in venec na njem, si je marsikdo zaželel, da bi tudi on doživel ta velik čas. Vemo pa: dokler bo človek zaupal v svojo zemljo in iskreno ljubil domovino, ne bo nihče položil svoje pohlepne noge nanjo. Verjetno je o tem premišljeval tudi Marjan Kozina, ko je uglasbil čudovito pesnitev Ilova gora.

Po tistem premišljevanju sredi gozda smo se napotili v herojsko mesto Žužemberk, kjer stoji na majhnem griču visok spomenik, vzbujajoč vtis, kot da na trdih tleh kleči skrušena mati in vzdri-

guje roke proti nebu. Na spomeniku so zapisana imena več kot tisoč padlih borcev. Ta imena glasno govorijo: »Človek, ki greš tod mimo, vprašaj se, kdo smo mi, ki smo za narod slovenski in njegovo svobodo prelili kri!« Kaj neki so imeli ti ljudje od mladosti, smo se vpraševali. Edino to, da so jo darovali za pravično stvar, in zavest, da so jo položili v prave roke. Zato moramo te ljudi spoštovati in ne oklevati v trenutku, kadar so potrebne žrtve, da bi bilo prihodnjim rodovom bolje kot nam. Da, človek lahko v življenju marsikaj pozabi, ne sme pa pozabiti daru, ki mu ga je poklonil sočlovek za ceno svojega življenja.

Vam, dragi preživeli borci 10. SNOUB »Ljubljanske«, ki ste nam omogočili to spoznanje, iskrena hvala!

V IMENU MLADIH
OSNOVNE ŠOLE TRNOVO:
MARJAN ZEMLJAKTV-15
ZA
MLADINOMladi
v
Mozirju

Sonce je pošiljalo tople žarke izpod neba, ko smo se pripeljali v Mozirje. Hribi so se prelivali v mavričnih barvah, kajti jesen je na pokrajino zgrnila svoj pisani plašč. Res, lepo je bilo. In Mozirje? Moram priznati, da je to lep kraj. Ob tej priložnosti pa je bil še lepši. Po cesti so korakali pionirji z rdečimi ovrtnimi rutami, zastave so plapolale in... Kdo bi lahko našel dovolj primernih besed, da bi opisal praznično Mozirje tistega lepega dne.

Ob desetih smo prišli na zborno mesto, ki je bilo na velikem travniku. Lep je bil pogled na svečani prostor, kjer je bila zbrana pisana množica mladih. Shoda so se udeležili tudi predstavniki družbeno-političnega življenja, med njimi predsednik ZMS Živko Pregl.

Kolikor nas je prevzel prvi vtis, toliko nas je razočaral sam program. Prosim, nočem pisati kritike, povedati bi želela le resnico. Po pozdravnem govoru in recitacijah je bil program sklenjen. Razočarani smo se razkropili in si iskali zavetja pred vetrom, ki je začel neusmiljeno pihati in nam res ni prizanesel. Na srečo program še ni bil zaključen, predstavniki političnega komiteja mladinskih organizacij smo se zbrali na konferenci, kakršnih si še želimo.

Sprejeli smo več resolucij:

- o lakoti v sodobnem svetu
- o prepadu med razvitimi in nerazvitimi deželami
- o pravicah manjših
- o evropski varnosti
- o problemih zaradi onesnaženega ozračja.

Konferenca v Mozirju je pokazala, da tudi mlade tarejo najrazličnejši problemi, s katerimi se srečuje sodobni svet. Skušamo jih rešiti na svoj način. Res, včasih smo malce nestrpni, a mislim, da največkrat tudi upravičeno. Saj deklaracija iz ustanovne listine OZN pravi med drugim: »Mladi naj se vzgajajo v duhu miru, pravičnosti, svobode ter medsebojnega spoštovanja in razumevanja zato, da bi se pospeševali enakopravnost vseh človeških bitij in vseh narodov, ekonomski in socialni napredek, razorožitev in ohranitev miru in varnosti.« Glejte, zato ne moremo mirno gledati, kako v času velikega znanstvenega in gospodarskega napredka ter razvoja v mnogih afriških in azijskih državah umira na tisoče ljudi. Ali smo sploh ljudje? Žalostno je tudi, da je na svetu še vedno rasna diskriminacija. Minilo je skoraj četrt stoletja od dne, ko se je končala najstrašnejša vojna, a svet sili že v novo. Sprašujem se: kaj ni že dovolj prelite krvi? Pretnja smrti visi nad človeštvom, mi pa zapiramo oči... Sonce sije za vse ljudi na svetu. Nihče nima pravice, da ga zasenči z jeklenimi pticami, ki sejejo smrt in gorje. Kot predstavniki mlade generacije, ki bo jutri prevzela nase celotno dediščino sedanje, ne smemo mirno gledati na krivice, zato smo enoglasno sprejeli vse deklaracije in se odločno zavzeli za mir in enakopravnost.

ERIKA HORVAT

KRAMLJANJE

Spoštovana Milena!

Res sva se razveselili vašega pisma in sporočila, da boste objavili naš prispevek o Ličarjevi mami. Na vašo željo vam danes pošiljamo tudi fotografijo. Oprostite, da vam jih nisva poslali že s sestavkom ali vsaj takoj po prejemu vašega pisma. Tako je naneslo in storili sva vse, kar je bilo v naši moči. Upava, da jih boste pravočasno dobili. Na prvi je mali Ludvik s stricem. Na fotografiji je star okrog deset let. Ko so ga ubili, jih je imel komaj šestnajst... Upava, da se bo dala natisniti samo fotografija Ludvika Ličarja, pogumnega mladince, po katerem nosi naša šola ime. Fotografije, na kateri bi bil sam, nisva dobili. Včasih se pač niso kar tako slikali, ampak le ob redkih priložnostih. Na drugi fotografiji je Ličarjeva mama s košem in ručo na glavi, kakršna je v resnici. Fotografija je stara leto dni; od takrat se Ličarjeva mama ni dosti spremenila. Škoda le, da slika ni preveč ostra, in bojiva se, da bo v časniku še bolj nejasna. Ličarjeva mama je prosila, če bi lahko fotografiji dobila nazaj. Še enkrat: ljudje se niso slikali tako pogosto kot danes in so jim slike dragoceni spomini. Posebno še, če gre za fotografijo sina, ki je padel star komaj šestnajst let.

Prejmite lep pozdrav!

Jelka in Ladka Miklavčič
Cerkljevo 40 in 66
p. Cerkljevo

Dragi Jelka in Ladka!

Ko sem imela v rokah fotografijo malega Ludvika, mi je nenadoma postalo neodpuščljivo žal, da sem začela šele pred kratkim objavljati tovrstne dokumente. Tako pretresljivo, zgovorni in resnični so, da ni moč podvomiti o njih. Vrnila jih bom takoj po objavi, pa hvala zanje. Lepo pozdravljeni!

MILENA

Draga Milena!

Oprosti, da te tikam. Saj ne morem drugače, ko pa o tebi že toliko vem. Saj nisi huda? Alenka mi je povedala toliko lepega o mladinski strani vašega časnika in me tudi večkrat spodbujala k pisanju. Škoda, da »TV 15« dolgo nisem poznala. O, sedaj ga dobro poznam in ni mi žal. Prejšnji mesec je bilo v Mozirju srečanje mladinskih interesnih organizacij. Aienki sem obljubila, da bom o tem srečanju napisala krajši sestavek in obljubo sem tudi izpolnila. Priznam, da sem imela malo treme. Prepričana sem, da se je bom že nekako otresla in da se bom zopet kmalu oglasila. Iskreno vas pozdravlja!

Erika Horvat
Murska Sobota

Draga Erika!

S strahom pred javnim nastopom si kar sama odpravila, in če mi boš v enem prihodnjih pisem sporočila še točen naslov svojega doma, bi ti danes pravzaprav ne imela kaj dosti več povedati. Morda le to, da sem bila tvoje prispevke zaradi aktualnosti vsebine vesela in da me lahko mirne duše tikaš tudi v naprej. Lepo pozdravljena!

MILENA

BESEDE IN DEJANJA

VELIKE IZGUBE ZARADI
BOLEZENSКИH IZOSTANKOV

Po podatkih komunalnega zavoda za socialno zavarovanje v Sibeniku se je značilno dvignil odstotek z dela odsotnih zaradi bolezni. Zaradi tega je v prvih letošnjih devetih mesecih gospodarstvo izgubilo 2,2 milijona dinarjev.

V zavodu naglašajo, da so glavni vzroki tako velikega števila z dela zaradi bolezni odsotnih dolgo čakanje na specialistične preglede, neupoštevanje ukrepov higiensko-tehničnega varstva pri delu in počasno obravnavanje predmetov za invalidsko komisijo.

Borba — 27. X. 1971

PESTROST

Pred začetkom barvnega programa pri nas so številna podjetja zavohala konjunkturo in planirajo uvoz televizorjev za barvni program. Srbokop kani uvoziti TV sprejemnike z Japonskega, Interimpeks (Skopje) iz SZ, uvažala pa boš tudi Elektrotehna in Jugoelektro, da o drugih sploh ne govorimo. Poleg tega proizvajajo takšne televizorje tudi Ei-Niš, pa ne samo za doma ampak tudi za izvoz.

Če bo tudi barvni program tako pester kot so pestri načrti uvoznikov, bo pa res prima.

Dnevnik — 27. X. 1971

NEMIRI V ŠOLAH
KOSOVSKEGA POMORAVJA

Se nikoli po vojni ni bilo takih nemirov v kosovsko-pomoravskih šolah kot danes. Vzrok temu so nizki osebni dohodki. Višinska, gnilanska in kosovsko-kameniška občina živijo pretežno od dotacij in ne morejo zadovoljiti zahtev prosvetnih delavcev, ki hočejo doseči zvišanje svojih osebnih dohodkov za 20 odstotkov. Obljube, da bo do zvišanja prišlo, toda le za 10 odstotkov, so nekatere kolektive razjezila, da so prekinili delo. Posamezni kolektivi niso poučevali tudi po več dni.

Politika — 22. X. 1971

VERNIKI ZAHTEVAJO
DEMOKRACIJO

Po dveh mesecih se je znana hrvaška romarska pot Marija Bistrica spet znašla na stolpeh naših časnikov.

Povod za nejevoljo kakih 12.000 župljanov Marije Bistrice je bila odločitev cerkvenih oblasti v Zagrebu, da premestijo mladega kaplana Željka Kasala iz Marije Bistrice v drugo župnijo, tam pa pustijo dosedanjega župnika, ki mu verniki očitajo, da ni kaj prida srkbel za vernike in cerkveno demokracijo, kajti tudi cerkvenega odbora niso imeli.

V nedeljo se je ta nejevolja izrazila v številnih geslih, ki so jih nezadovoljni verniki pritrtili na cerkvena vrata in zidove in v zaprti cerkvi, ki so jo »uporniki« povzeli še bliskali, da bi tako onemogočili »stavkokazom« vohod vanjo. Zagrozili so celo, da bodo do prihodnje nedelje cerkvena vrata zazidali, če ne bo njihovim zahtevam ugodeno.

Večer — 27. X. 1971

POTOVALI SO VEČ KOT
NAJBOLJ ZAPOSELENI
POLITIKI ALI
GOSPODARSTVENIKI

Člani predsedstva Zveze študentov Zagreba s predsednikom Draženom Budišem so od 4. aprila do 31. junija za potne stroške porabili okoli šestdeset tisoč dinarjev. Če ta znesek razdelimo s številom članov predsedstva, ugotovimo, da so potovali več kot najbolj zaposleni politiki ali gospodarstveniki.

Večernje novosti — 26. X. 1971

Kitajsko - japonska vojna

(2)

Japonci so začeli prodirati v Mandžurijo v prvih letih tega stoletja, s tem, ko so se lotili izkoriščanja rudnih bogastev dežele. Do razdelitve Mandžurije je prišlo še za časa, ko je na pekinškem prestolu sedel cesar, leta 1905, po končani vojni med Rusi in Japonci. Na podlagi sporazuma, ki mu je dal svoj blagoslov Theodor Roosevelt, si je Japonska zagotovila pristanišča, ozemlje in železnice v Južni Mandžuriji (med drugim je dobila tudi nadzorstvo nad železniško progo pri Mukdenu).

Premagana Rusija je obdržala samo stare pravice v Severni Mandžuriji. Kitajska, ki so jo k podpisu sporazuma prisilili, je nad Mandžurijo ohranila samo simbolično suverenost, v bistvu pa so prišla vsa najpomembnejša mesta v deželi pod oblast Japoncev, po že uveljavljenem razbojniškem sistemu »koncesij«. Ko pa je Japonska leta 1910 zabilisala v Koreji še zadnje sledi neodvisnosti, se je Kitajska znašla iz oči v oči z vojniki dežele vzhajajočega sonca, ki so bili na mejni reki Jalu, medtem ko so bile japonske predstraže že trdno zasidrane v njeni lastni hiši. Za Tokio je bila to prva odskočna deska velike osvajalne operacije.

Položaj se je še poslabšal s prvo svetovno vojno. Tedaj je vlada v Washingtonu, edina, ki je uspešno bedela nad kitajsko neodvisnostjo, obrnila vso svojo pozornost na Evropo. Japonci so to takoj izkoristili in se pojavili z enaindvajsetimi zahtevami, v katerih so med drugim terjali izključno pravico za izkoriščanje vseh rudnih bogastev v Južni Mandžuriji, vse tja do Notranje Mongolije. Mnoge zahteve, katerih cilj je bil v bistvu japonski protektorat, so Kitajci sicer zavrnili, vendar pa so morali v Mandžuriji znova popustiti. Po končani vojni so se nadejali, da jim bo versajska mirovna pogodba, ki je sprejela načelo o samodlobi narodov, povrnila njihove pravice, vendar pa je bilo to upanje zaman.

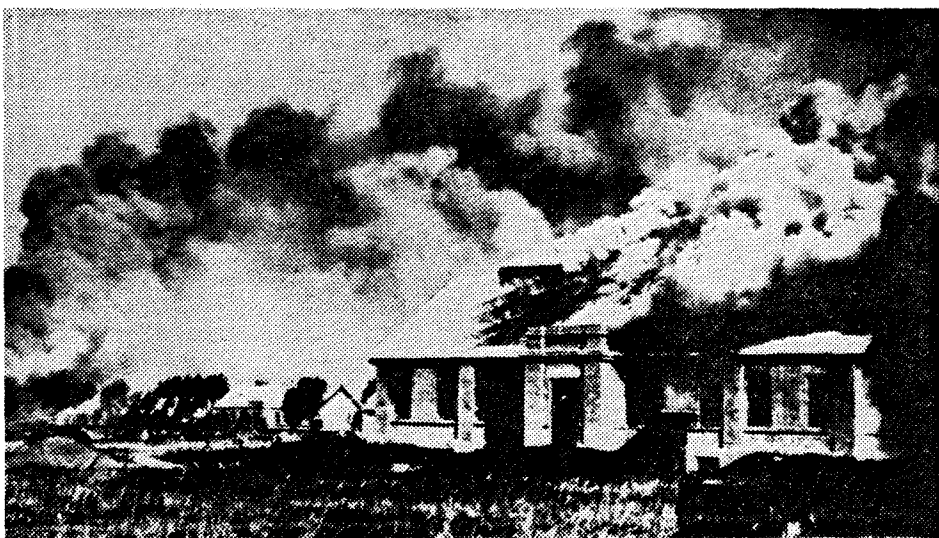
Tedaj je izbruhnil velik študentski upor, imenovan gibanje četrtega maja, ki ga še dandanašnji v Maovi Kitajski slavijo kot nacionalni praznik. Tako je svet zvedel za ogorčen protest kitajske mladine zoper najhujše izkoriščevalce dežele, Angleže in Japonce. Prišlo je do nekaj ozemeljskih popravkov, toda v Mandžuriji se ni spreminilo ničesar: niti Rusija, kjer je revolucija vrgla carja, ni prav z ničemer pokazala kakšne pripravljenosti, da bi se odrekla svojim pravicam na severnih bregovih reke Amur (in kot pričajo dogodki teh zadnjih nekaj let, ni Maova Kitajska še zdaj pozabila na ta mandžurski spor).

Tak je zgoščen zgodovinski in politični pregled poprejšnjega dogajanja v Mandžuriji, kjer je leta 1931 živelo dvesto tisoč Japoncev, osemsto tisoč Korejcev, ki so bili državljani cesarstva vzhajajočega sonca, sto tisoč Rusov in petindvajset milijonov Kitajcev. Bogastvo dežele je bilo domala povsem v rokah tokijske industrije, medtem ko so imeli oblast nad njo, četudi precej ohlapno, še vedno Kitajci. Japonci so izrabili boje med severnimi »vojninimi gospodi« in osrednjo nacionalistično vlado in so s podpiranjem velikih fevdalcev še okrepili svoj položaj. Vendar pa bi šele z osvajalno vojno lahko ustvarili popolno japonsko oblast nad pristanišči, ki so jih imeli zdaj v najemu, in nad železnicami, ki so jih nadzorovali.

Nacionalisti v Tokiu so si na vse kriplje prizadevali za takšno rešitev. V svoji knjigi »Zgodovina sodobne Kitajske« pravi Henry McAlaevy: »Položaj je bil še toliko bolj brezizhoden zaradi tega, ker je bila vlada v Nankingu, ki si je tako zelo prizadevala uveljaviti svojo oblast nad Mandžurijo, do kraja izčrpana zaradi globokih notranjih nesoglasij. Potemtakem se ni treba čuditi, če se je poveljnikov japonskih oboroženih sil začela lotevati nepotrpežljivost«.

V Tokiu je ravnovesje sil med bolj zmernimi krogi (ki so skušali okrepiti demokracijo voliv strank) in med vojnimi zagreteži trajalo tja do gospodarske krize leta 1929, ko so se zaradi brezposelnosti in po uličnih neredov pojavili v osrednjem nacionalisti vrstaši »velikega cesarstva«.

Zadovoljna zaradi uolenjenega v Koreji in v mandžurskih pokrajinah je bila Japonska nekaj let pri miru in je na konferenci

Kitajske hiše po obstreljevanju japonskega topništva leta 1931. Vojno s Kitajsko so hoteli generali japonske vojske, ob soglasju največjih industrialcev v deželi.

v Washingtonu leta 1921 pristala na zmanjšanje oborožitve in na politiko popuščanja napetosti ter »odprtih vrat« do Kitajske. Leta 1930 je japonska vlada, navkljub silovitemu nasprotovanju vojaških krogov, podpisala na londonski konferenci sporazum o omejitvi vojnih ladij. Toda to je bil poslednji uspeh pristašev miru, ki jih je brez pretirane vneme podpiral cesar Hirohito. Srditi spopadi med skrajneži in vlado so vojaškim krogom olajšali naklepe, da bi se pojavili kot obnovitelji reda. Hkrati so napovedovali gospodarske koristi osvajalne politike na Kitajskem.

Eden izmed odločujočih razlogov za sprejembo oblasti na Japonskem je bila tudi napačna politika komunistične partije. Ustanovili so jo leta 1922, leto dni zatem, ko je v neki šanghajski šoli ustanovil Mao s peščico intelektualcev kitajsko komunistično partijo. Japonska partija je imela ne-

nehne težave s policijo in si nikakor ni mogla priporiti naklonjenosti pri množicah zaradi usodne napake: hotela je odpraviti cesarjevo osebnost, ki je na Japonskem utelešen bog, ter izbrisati vsakršno znamenje tradicionalne vlade.

Japonska marksistična partija je tesno povezana s Sovjetsko zvezo kar naprej rovarila in se bojevala, ne da bi pri tem upoštevala stvarni položaj v deželi, ter si tako odtujila prebivalstvo. Zagrešila je skratka vse tiste napake, ki so jih kitajski komunisti znali pravočasno popraviti, s tem ko so si ustvarili politično zaslombo v kmetih in se srdito otepali »svetovalcev« Kominterne. Poraz japonske levice, ki je doživela zadnji udarec z množičnimi zapiranjmi v letu 1929, je po svoje pripravil dogodek pri Mukdenu in veliko imperialistično pustolovščino japonskih generalov.

(NADALJEVANJE PRIHODNJIČ)

Skrivnost
lepega tena je
vsakodnevno
uživanje
RADENSKE

Radenska®
prinaša
zdravje
in vitalnost

CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din.

Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev.

Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo dejanske stroške a največ do 15 dinarjev.

Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.